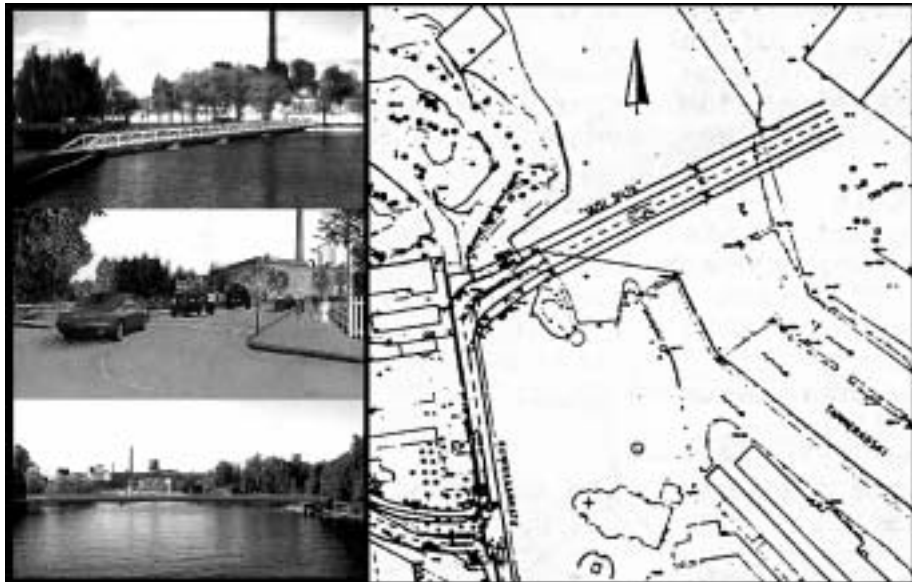

Verkko ja vaikuttaminen

Netin käytön tunnustelua Koskenniskan sillan tapauksessa

Ympäristöpolitiikan pro gradu -tutkielma
Aluetieteen ja ympäristöpolitiikan laitos
Tampereen yliopisto
Jarkko Bamberg
Lokakuu 2002

Tampereen yliopisto

Aluetieteen ja ympäristöpolitiikan laitos

BAMBERG, JARKKO: Verkko ja vaikuttaminen. Netin käytön tunnustelua Koskenniskan sillan tapauksessa.

Pro gradu -tutkielma, 130 sivua, 4 liitesivua

Ympäristöpolitiikka

Lokakuu 2002

Tutkielma käsittelee tietoverkkojen käytön merkitystä kansalaisvaikuttamiseen ja julkiseen keskusteluun. Tarkastelu keskittyi Tampereella käytyyn keskusteluun Tammerkosen ylittävstä Koskenniskan sillasta. Siltaprosessissa eri toimijat käyttivät vaihtelevasti tietoverkkojen mahdollisuuksia toimintansa tukena. Tutkielmassa oli tavoitteena selvittää Koskenniskan prosessissa toimineiden näkemyksiä siitä, miten Internet on vaikuttanut julkisen keskustelun muotoutumiseen ja kansalaisvaikuttamisen mahdollisuuksiin. Koskenniskan silta on ollut suunnitelmissa jo 1990-luvun alusta, mutta tarkastelujakso kohdentui vuosiin 1998 - 2001, jolloin keskustelu sillasta oli kuumimmillaan ja Internet tullut jäädäkseen yhteiskuntaamme.

Empiirinen aineisto hankittiin teemahaastatteluin. Haastatteluilla pyrittiin saamaan selville mahdollisimman paljon eri toimijoiden näkemyksiä. Haastatteluihin valikoitui yhteensä 14 henkilöä kansalaisaktiivien, luottamushenkilöiden, viranhaltijoiden ja median piiristä. Haastatteluaineiston lisäksi prosessin kehityskulun tarkasteluun käytettiin asiakirja-, netti- ja lehtiaineistoa. Tutkimuksen teoreettinen tausta rakentuu demokratian ja julkisen keskustelun käsitteiden pohjalta.

Koskenniskan prosessi on ollut monisyinen. Keskustelu sillasta on jatkunut pitkään, hallintokäytännöt ovat muuttuneet, ja Tampereelle ominainen aseveliakselin värittävä suljettu hallintatapa on ollut hitaasti avautumassa. Tutkimus osoitti, että kuntalaisten käyttöön ottamat välineet Internetissä ovat toimineet tällaisen hallintatavan haastajina. Yhtäältä haaste on tullut osallistumisresurssien kasvusta: nettiin tallennettu informaatio prosessin eri vaiheista on lisännyt kuntalaisten osallistumisen mahdollisuuksia. Toisaalta haaste on tullut netissä käydystä julkisesta keskustelusta. Nettikeskusteluissa syntyi vuoropuhelua, jonka puute nähtiin esimerkiksi lehtien yleisönosastokirjoitusten ongelmaksi. Keskusteluun osallistui kuitenkin vain pieni osa toimijoista, ja suurimpana syynä tähän pidettiin nettikirjoitusten epäasiallista sävyä. Silti nettikeskusteluja seurattiin, ja tutkimus osoittaa, että netin keskustelupalstat ovat muuttaneet hallintokäytäntöjä kaupungin organisaation sisällä. Osallistuvan demokratian näkökulmasta nettiä on tutkittu viime aikoina melko paljon keskusteluun painottuen; Koskenniskan tapaus kuitenkin osoittaa, että netillä on muitakin vaikutuksia osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyen. Kuntalaiset ovat kehittäneet välineitä, joilla on pystytty kontrolloimaan päätöksentekijöitä ja havainnollistamaan eri näkemyksiä.

AVAINSANAT: osallistuva demokratia, verkkodemokratia, kuntalaisaktiivisuus, osallistuminen, osallistumisresurssit, kansalaisvaikuttaminen, julkinen keskustelu

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	3
1.1. Tutkimuksen tausta	3
1.2. Tutkimusongelma	6
2. AINEISTO JA MENETELMÄT	8
2.1. Aineisto	8
2.2. Menetelmät	12
3. TUTKIMUKSEN KÄSITTEELLINEN TAUSTA	14
3.1. Demokratia ja sen muutokset	14
3.2. Kansalaisten osallistuminen ja vaikuttaminen demokratiassa	17
3.3. Tietoverkot demokratiassa	22
3.4. Julkinen keskustelu, demokratia ja Internet	24
3.5. Paikallinen hallintatapa Tampereella	27
4. FINLAYSONIN JA TAMPELLAN ALUEIDEN KEHITTYMINEN	29
4.1. Kaavoitusprosessi	29
4.2. Kamppailu sillasta	33
5. KANSALAISVAIKUTTAMINEN KOSKENNISKAN PROSESSISSA	42
5.1. Argumentteja sillan puolesta ja vastaan	42
5.2. Kansalaisvaikuttamisen eri tapoja, keinoja ja välineitä	48
5.3. Ratkaisevat tekijät ja käännekohtat	54
5.4. Kansalaisvaikuttaminen vaatii resursseja	63
5.5. Julkinen keskustelu ja tamperelainen hallintokulttuuri	67
6. NETTI KOSKENNISKAN PROSESSISSA	72
6.1. Mäntinrantasivut prosessin kokoajana ja kansalaismuistin kerryttäjänä	72
6.2. Keskustelupalstat ja nimimerkkiongelmia	81

<i>6.3. Kyselyt luovat kansalaiskontrollia</i>	89
<i>6.4. Kuvasovitteilla koetellaan kansalaismielikuvitusta</i>	94
<i>6.5. Sähköposti yhdistää henkilöitä ja vaikuttamistapoja</i>	99
7. NETTI PAIKALLISEN HALLINTATAVAN MURROKSESSA	100
<i>7.1. Netti julkisen keskustelun areenana</i>	100
<i>7.2. Netti osallistumisresursseihin vaikuttavana tekijänä</i>	106
<i>7.3. Päätelmät</i>	111
8. LOPUKSI	117
LÄHTEET	118
LIITTEET	131
<i>Liite 1. Teemahaastattelujen runko</i>	131
<i>Liite 2. Liikennepiirros NO 2110 L Koskenniskan sillasta Finlaysoninosayleiskaavaehdotuksessa</i>	134

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen tausta

Tietoverkot ovat tänä päivänä useimpien ulottuvilla Suomessa, ja niitä käytetään monien asioiden hoitoon. Internetiä käytetään tiedonhankintaan, pankkiasioiden hoitoon, viihteeseen, ja esimerkiksi kulutustavaroiden ostamiseen, näin muutamia mainitakseni. Netin välityksellä voidaan tehdä mahdolliseksi asioita, joita olisi ollut hankala toteuttaa aiemmin. Keskustelufoorumeissa yksilöt voivat tuoda kantansa esille ja kokea yhteisöllisyyttä samoista asioista kiinnostuneiden ihmisten kanssa paikasta ja ajasta riippumatta.

Sähköpostin käyttö on tullut osaksi ihmisten päivittäistä kommunikaatiota. Kuten keskustelufoorumit, sähköposti mahdollistaa ihmisten välisen viestinnän ajasta ja paikasta riippumatta. Muitakin etuja on perinteiseen kahdenkeskiseen viestintään nähden. Eräässä haastattelussa Linux-käyttöjärjestelmän alkujaan kehittänyt Linus Torvalds sanoi käyttävänsä sähköpostia neuvotteluissa mieluummin kuin perinteistä keskustelua. Syyksi hän kertoi, että sähköpostia kirjoittaessa joutuu aina miettimään

hetken ennen kuin vastaa. Näin argumenteista tulee harkitumpia. Hänen mielestään perinteisissä neuvotteluissa myös ajaudutaan helpommin epäolennaisuuksiin. Sähköpostia kirjoittaessa pysyy paremmin itse asiassa.

Kansalaislähtöiselle päätöksenteolle, osallistumiselle ja kansalaisvaikuttamiselle tietoverkot avaavat uusia mahdollisuuksia muun muassa edellä mainittujen keskustelufoorumien ja sähköpostin muodossa. Usein kuitenkin uusi teknologia nähdään yltiöpositiivisessa valossa, ja otetaan käyttöön ajattelematta sen tarpeellisuutta tarkemmin (Heinonen 1999, 34). Näin ei tietenkään tulisi tehdä, mutta aikamme teknologiasuuntautuneessa yhteiskunnassa uusien teknologioiden käyttöönotto on enemmän sääntö kuin poikkeus. Toiset näistä osoittautuvat menestyksiksi. Kuka olisi uskonut liikemiehille tarkoitetusta 160 merkin mittaisesta tekstiviestistä tulevan jokapäiväisen viestinnän väline miljoonille ihmisille?

Toiset teknologiat otetaan käyttöön, jonka jälkeen huomataan ettei kukaan käytä niitä. Nämä unohtuvat pian, jollei tällaiselle teknologialle keksitä uutta käyttötarkoitusta. Esimerkiksi epäonnistuneesta uudesta teknologiasta käy hyvin WAP (Wireless Application Protocol). WAP-puhelimia markkinoitiin kovasti ennen teknologian käyttöönottoa. WAP-palvelut koettiin kuitenkin kömpelöiksi ja hitaiksi, ja sen seurauksena WAPista ei koskaan tullut suosittua ja vain harvat ottivat sen käyttöön. Tarkoitukseni ei ole kuitenkaan pohtia tekstiviestien tai WAPin menestymisen (tai menestymättömyyden) syitä; esimerkit painottavat, että on tärkeää mitä ja miten tehdään asioita, ei se, millä tehdään. Toki välineillä on mahdollisuutensa ja rajoituksensa, ja asioita on tehtävä näiden rajoitusten puitteissa.

Tutkielman aiheena on tietoverkkojen käyttö kansalaisvaikuttamisen välineenä. Tarkastelen asiaa yrittämällä löytää tapoja, joilla kansalaiset ovat ottaneet osaa päätöksentekoon nimenomaan tietoverkkojen tarjoamilla mahdollisuuksilla. Tapojen erittelyn lisäksi pyrin tulkitsemaan sitä, miten näitä tapoja on käytetty ja millainen vaikutus niillä on ollut julkisessa keskustelussa ja paikallisessa päätöksenteossa. Edelliseen kappaleeseen viitaten en keskity välineisiin, vaan käytäntöihin. Välineitä tarkastelen vain siitä näkökulmasta miten ne suhteutuvat käytäntöihin. Onkin tärkeää huomata, että kysymys on vuorovaikutteisista prosesseista, joissa informaatioteknologian muutokset vaikuttavat vallitsevaan kulttuuriin, työelämään ja

talouteen. Samalla kuitenkin nämä taas vaikuttavat informaatioteknologian kehittymiseen. (Heinonen ym. 2000, 16; ks. myös Webster 1995)

Aineisto ja aiheen käsittely kohdentuu yhteen tapaukseen – tai oikeammin prosessiin – Tampereella 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa käytyyn keskusteluun Tammerkosken ylittävstä moottoriajoneuvosillasta. Sillan suunniteltu rakentaminen on kerännyt lukuisia vastustajia kansalaisten joukosta. Kannanottoja sillan rakentamista vastaan on esitetty ainakin ympäristö-, kulttuuri- ja esteettisin perustein. Toiset ovat ottaneet osaa keskusteluun aktiivisemmin, kun taas toiset ovat tyytyneet passiivisempaan myötäilyyn. Tällä hetkellä näyttää siltä, että vastustajien työ ei ole ollut täysin turhaa; syksyllä 2001 sillan rakentaminen siirrettiin alkuperäistä aikataulua myöhemmäksi. Lopullista päätöstä asiasta ei ole tehty, mutta kosken yli ei virtaa Koskenniskalla tällä erää muuta kuin vesi.

Näin tutkielma käsittelee aihetta, joka on sen kirjoittamisajankohtana jossain määrin ”kuuma peruna”. Moottoriajoneuvosillasta käyty keskustelu on Tampereella ollut vilkasta. Eri tahot ovat myös käyttäneet tietotekniikkaa ja tietoliikennettä oman toimintansa tukena. Koskenniskan sillan tapaus soveltuu siltä osin mainiosti tutkielmani lähtökohdaksi. Siltaprosessi ja sen rakentamisesta käyty keskustelu sijoittuu aikaan, jolloin Internetistä on tullut arkipäivää ja sitä käytetään myös vaikutuskanavana. Toinen tärkeä syy Koskenniskan soveltuvuudelle on se, että prosessiin liittynyttä kansalaiskeskustelua on tarkoituksellisesti aktivoitu verkossa. Näin ollen Koskenniskan sillan prosessin verkkoon sijoittuva kansalaiskeskustelu voidaan nähdä eräänlaisena kokeiluna, jolla on pyritty luomaan uudenlaisia mahdollisuuksia kansalaisvaikuttamiseen ja kansalaislähtöisen (verkko)demokratian synnylle.

Tarkoituksena ei ole ottaa kantaa siltaan tai sen rakentamiseen sinänsä: ”siitä sillastahan voi olla nyt ainakin sitten kahta mieltä”, kuten eräs haastatelluista jutun juonen kiteytti. Sekä sillan rakentamista vastustavilla että puolustavilla on molemmilla päteviä argumentteja kantansa tueksi. Jätän kuitenkin tarkoituksella itse sillan tarpeellisuuden tarkastelun muille. Pyrinkin välttämään dikotomiaa sillan vastustajien ja kannattajien välillä, vaikka toki aineistosta nousee esiin sekä vastustajien että kannattajien näkemyksiä.

Ympäristö ja tietoliikenne nähdään arkipäivässä usein vastakkaisina, ei toisiaan tukevana asioina. Ihmisten mielikuvat ympäristöstä ja pehmeistä arvoista ja toisaalta kovasta teknologiasta ovat juurtuneet syväälle. Tosiasia kuitenkin on, että ympäristöliike on hyötynyt huomattavasti tietoliikenneteknologiasta, ja ympäristöaktiivit ovat olleet ensimmäisten joukossa käyttämässä tietokonevälitteistä viestintää (Computer Mediated Communication – CMC) laajamittaisesti toimintansa tueksi globaalissa mittakaavassa. (Rheingold 1994, 262-263.)

Tutkielmassani eräänlainen ympäristöliike, Koskenniskan moottoriajoneuvosillan vastustamiseksi perustettu Mäntinrannan puolesta -liike, on keskeisesti esillä. Sen puitteissa toimivat ihmiset ovat tehneet vuodesta 1998 lähtien töitä päämääränään Koskenniskan moottoriajoneuvosillan poistaminen kaavasta tai sillan rakentaminen kevyen liikenteen siltana. Mäntinrannan puolesta -liike on kanavoinut osan toiminnastaan verkkoon, josta suurin osa löytyy Mansefoorumin nettisivuilta.¹

Mansefoorumi on Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikön vetämän Paikallisuus verkkomediassa -hankkeen osahanke. Siinä on tarkasteltu Internetin mahdollisuuksia kansalaislähtöisten viestintä- ja osallistumistarpeiden toteuttamista paikallistasolla. Lähtökohtina tutkimukselle on ollut näkemys, että internetin kehitystä ohjaavat liiketaloudelliset voimat edistävät ensisijaisesti yksityistä kulutusta, jossa ei-kaupallisen toiminnan tukeminen on jäänyt vähemmälle. Osahankkeessa on pyritty kuvaamaan, ymmärtämään ja edesauttamaan verkon ei-kaupallista toimintaa. (Ridell 2000, 55-56.)

1.2. Tutkimusongelma

Tutkimuksella on kaksi yleistä lähtökohtaa. Tarkastelen tietoverkkojen lisääntyneen käytön vaikutusta kunnalliseen päätöksentekoon paikallisissa ympäristökysymyksissä. Toisena lähtökohtana on tutkia kansalaisten osallistumista ja vaikuttamista kunnalliseen päätöksentekoon. Näitä ei kuitenkaan ole mielekäästi erottaa, sillä ne ovat voimakkaasti kytköksissä toisiinsa, ja siten on hedelmällisintä tarkastella niitä yhtenä kokonaisuutena.

---

¹ <http://mansefoorumi.uta.fi>

Netti on uusi asia keskuudessamme. Se on kuitenkin jo niin vakiintunut jokapäiväiseen elämäämme, että sillä voi olettaa olevan vaikutusta monella eri elämän osa-alueella. Miten netin hyödyntäminen vaikuttaa tämänhetkiseen päätöksentekoon demokraattisen hallintojärjestelmän Suomessa ja tarkemmin Tampereella?

Näkökulmani on yhteiskuntatieteellinen; en keskity tekniikan tai teknologian tutkimiseen sinänsä, vaan pyrin paljastamaan niitä muutoksia, mitä teknologia voi aiheuttaa paikallisessa päätöksentekoprosessissa ja julkisen keskustelun muotoutumisessa. Tavoitteena on selvittää, miten kuntalaiset ovat osallistuneet Tampereella Koskenniskan sillan rakentamisesta käytyyn keskusteluun ja päätöksentekoon, ja miten Internetin käyttö on vaikuttanut tähän. Näin tutkimuskysymys tiivistyy seuraavasti:

Miten tietoverkkojen käyttö on vaikuttanut Koskenniskan sillan prosessissa julkiseen keskusteluun ja kansalaisvaikuttamiseen?

Tutkimuskysymys kohdentuu alakysymyksissä, joiden kautta ongelmaa voi helpommin lähteä purkamaan:

- Millainen prosessi Koskenniskan sillan rakentamisesta käyty keskustelu on ollut?
- Mitä argumentteja prosessissa on käytetty ja mitkä ovat olleet kiistanalaisia kysymyksiä?
- Mitkä ovat olleet prosessin käännekohtia ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet näihin?
- Millaisia välineitä ja keinoja on käytetty kansalaisvaikuttamiseen, erityisesti verkossa?
- Miten ja miksi prosessissa olleet eri toimijat käyttivät Internetiä?
- Millaista informaatiota Internetissä esitettiin?
- Mikä rooli Internetillä oli julkisessa keskustelussa?
- Onko netti lisännyt kansalaisvaikuttamisen mahdollisuuksia? Jos on, niin miten?

Tutkimus etenee jokseenkin tavanomaisen tutkielman tavoin siten, että seuraavassa luvussa esittelen tutkimuksessa käyttämäni aineiston ja menetelmät, joita on käytetty tutkimusongelman käsittelyyn ja ratkaisuun. Tämän jälkeen kolmannessa luvussa esittelen aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja tarkastelen niitä käsitteellisiä apuvälineitä, joihin tuen oman analyysini.

Luvussa 4 kuvailen Koskenniskan alueen kehittymistä nykyiselleen ja siltaan liittyvää päätöksentekoprosessia ja kansalaisten aktivoitumista. Luvussa 5 tarkastelen Koskenniska-prosessia aineiston tuella siten, että tuon esiin nimenomaan sellaisia seikkoja, jotka ovat olleet tälle prosessille tyypillisiä. Jokainen tapaus on omanlaisensa, ja tässä kappaleessa esitän näkemykseni siitä, mitkä ovat olleet Koskenniskan tapaukseen liittyneitä piirteitä. Tämän tarkoituksena on taustoittaa asiaa. On tarpeellista ymmärtää prosessin luonne ennen kuin tapauksen muita seikkoja käsitellään. Edellisen lisäksi tuon esiin prosessin kulkuun vaikuttaneita asioita: mitkä seikat ovat olleet ratkaisevia ja missä on tapahtunut käännekohtia.

Luvussa 6 tuon esiin kansalaisten eri tavat käyttää nettiä Koskenniskan tapauksessa. Puraan erilaisia tapoja auki, ja tuon esiin niiden erityisiä piirteitä. Tämän jälkeen luvussa 7 tarkastelen tuloksia peilaten niitä tutkimusongelmaani ja käyttämäni teoreettiseen käsitteistöön. Lopuksi kiteytän ajatuksiani tutkielman tekemisestä, sen rajoituksista ja tekemisprosessin mukana tulleista ahaa-elämyksistä.

2. AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1. Aineisto

Tutkielman aineisto koostuu toisaalta demokratiaa, kansalaisyhteiskuntaa, kansalaisvaikuttamista ja -osallistumista sekä julkisen keskustelun muutoksia käsittelevästä taustakirjallisuudesta, ja toisaalta itse työstämästäni empiirisestä aineistosta. Prosessin kehityskulun tarkastelussa tärkeäksi aineistoksi muodostuivat myös erilaiset asiakirjat, kuten kaupunginvaltuuston, -hallituksen ja teknisen

lautakunnan kokouspöytäkirjat. Lisäksi olen käyttänyt myös lehtiaineistoa prosessin historian selvittämisessä.

Empirian keruu tapahtui pääosin teemahaastatteluin. Teemahaastattelujen runko löytyy Liitteestä 1. Teemahaastattelut sopivat mainiosti aiheeseen monestakin syystä.

Ensiksikin teemahaastattelut menetelmänä toimivat hyvin kun tutkittava ilmiö tai asia on sellainen, että siitä aiemmin tehtyä tutkimusta on vain vähän saatavilla.

Teemahaastattelujen avulla pystyy pääsemään käsiksi tällaiseen vähemmän tutkittuun asiaan. Toiseksi ne jättävät tilaa uusille kysymyksille, joiden kautta saattaa avautua aivan uusia puolia tutkittavasta asiasta. Näin teemahaastattelut toimivat myös tutkimuskysymysten tarkentajina. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 35-36.)

Haastateltavia oli yhteensä 14 henkilöä. Annoin teemahaastattelujen yhteydessä lumipallon pyöriä siten, että kysyin jokaiselta haastateltavalta henkilöitä, joita olisi hyvä haastatella Koskenniskan sillan tapaukseen liittyen. Kyselin nimenomaan sitä, ketkä ovat olleet aktiivisia prosessin kuluessa.

En pitänyt lukua siitä, että sillan vastustajia ja puolustajia olisi yhtä paljon haastateltavina. Eihän minulla ollut tarkoituksenaakaan tehdä varsinaista kysymyksenasettelua vastustajat/puolustajat-pohjalta. Näin kuitenkin tärkeänä, että molempien näkökantoja tulisi mukaan tarkasteluun. Pysin saamaan esille sekä sillan vastustajia että puolustajia. Haastattelutilanteessa annoin lumipallon vierinä vapaasti. Välillä pallo kuitenkin vieräi suuntaan, joka vei pois päin tutkimuskysymykseni suunnasta. Tällöin jouduin tekemään valintoja siten, että haastatteluihin lopulta valikoituneet ihmiset ovat tutkimuskysymykseni kannalta olennaisia.

Haastateltaviksi valikoitui neljä kansalaisaktiivia, jotka pyrkivät vaikuttamaan Koskenniskan sillan päätöksentekoon. Näistä kolme oli Mäلتinrannan puolesta -liikkeessä toimineita ja yksi Tampellan alueen asukas. Lisäksi haastattelin kolmea Mansefoorumin Mäلتinranta-sivujen kanssa työskennellyttä tutkijaa, jotka olivat myös Mäلتinrannan puolesta -liikkeessä mukana. Kaikki haastatteleman kuntalaisaktiivit ja Mansefoorumin työntekijät olivat ajoneuvosiltaa vastaan. Siltaa puolustavia kuntalaisia ei haastateltaviksi osunut joko siksi, että heitä ei juurikaan ollut, tai siksi, että he eivät ottaneet kantaa asiaan prosessin kuluessa; heidän äänensä ei joka tapauksessa kuulunut.

Koskenniskan prosessissa mukana olleiden eri toimijoiden monipuolisten näkökulmien tavoittamiseksi tarvitsin aineistoa myös median ja perinteisen kunnallisen päätöksenteon piiristä. Haastattelin viittä kunnanvaltuutettua, joista kaksi työskenteli myös teknisessä lautakunnassa. Haastatteluhetkellä valtuutetuista sillan rakentamista vastusti kolme ja kaksi puolsi. Kaksi valtuutetuista oli myös poliittisen valtuustoryhmänsä puheenjohtajia. Median edustajana haastattelin prosessia aktiivisesti seurannutta päätoimittajaa. Lisäksi haastattelin prosessin valmistelussa mukana ollutta viranhaltijaa, jotta saisin informaatiota myös siltasuunnitelmia valmistevien virkamiesten näkemyksistä.

Haastateltavat edustavat Koskenniskan sillan tapauksessa esillä olleita toimijoita monipuolisesti, ja heidän näkökulmansa kysymyksiini vaihtelivat suuresti. Toisekseen haastateltavien aikaperspektiivi vaihteli huomattavasti suhteessa prosessiin. Toiset olivat olleet käytännössä koko prosessin ajan mukana, 1990-luvun alusta kun Finlaysonin osayleiskaavaa suunniteltiin, toiset taas olivat tulleet mukaan vasta vuosi sitten kesällä. Haastateltavien erilaisista lähtökohdista johtuen jokainen haastattelutilanne muodostuikin erilaiseksi. Tämä ei kuitenkaan vie pohjaa haastatteluiden luotettavuudelta, vaan vaihtelevat haastattelutilanteet on nähtävä teemahaastattelujen vahvuutena, jolloin on mahdollista saada monipuolista informaatiota käsiteltävästä asiasta.

Mansefoorumista haastattelemani henkilöt toimivat Koskenniskan silta-asiassa toimijoina useammasta kuin yhdestä positiosta. Yhtäältä kaikki olivat Mäntinrannan puolesta -liikkeessä mukana, toisaalta he toimivat tutkijoina tutkimushankkeessa, ja kolmanneksi he olivat tietyllä tapaa median edustajia. Tämä teki heistä kiinnostavia haastateltavia.

Alla olevassa taulukossa on koottu haastateltavat ja ryhmitelty eri toimijaryhmiin. Lisäksi taulukossa on mainittu haastateltujen kannat ajoneuvosiltaa kohtaan eri toimijaryhmissä.

Taulukko 1. Haastatellut ja heidän kantansa siltakysymykseen

toimijaryhmä	lukumäärä	vastusti	kannatti
valtuutetut	3	2	1
valtuutetut, jotka teknisessä lautakunnassa	2	1	1
viranhaltijat	1	-	1
aktiiviset kuntalaiset	4	4	-
media	1	1	-
Mansefoorumi	3	3	-
yhteensä	14	11	3

Haastattelujen lisäksi empiriseen aineistoon sisältyy kahden Internetissä toimivan keskustelufoorumien viestit, sekä Mansefoorumin Mältinranta-asiaa käsittelevät Internet-sivut. Mältinranta-sivut antoivat mainion lähtökohdan prosessin kehityskulun mallintamiseen. Molemmissa keskustelufoorumeissa on käyty keskustelua Koskenniskan sillan rakentamiseen liittyen. Toinen foorumeista on kaupunkilehti Tamperelaisen ylläpitämä Polemiikki², ja toinen on Mansefoorumin Mältinranta-sivujen sisäinen keskustelupalsta³. Foorumeiden tarkastelu rajoittui cursoriseen selailuun, jonka tarkoituksena on tukea haastattelumateriaalia, toimia tietynlaisena varmenteena.

Keskityn tarkastelussani ajanjaksoon 1998 - 2001. Tämä johtuu siitä, että Koskenniskan keskustelussa kyseinen raja on luonteva, varsinkin näkökulmastani käsin, jossa tarkastellaan kansalaisvaikuttamisen ja netin suhdetta. Suurempi julkinen keskustelu silta-asiaassa alkoi vuonna 1998, ja tällöin myös kansalaiset ensimmäisen kerran suurella joukolla vastustivat ajoneuvosillan rakentamista. Myös netin käyttö siltaprosessissa alkoi vuonna 1998. Myös loppupään raja on selkeä. Viimeisin valtuuston päätös

² <http://www.polemiikki.net>

³ Mansefoorumin Mältinranta-sivujen etusivulta (<http://mansefoorumi.uta.fi/aiheita/maltinranta/>) pääsee ”keskustelua Mältinrannasta” -linkin kautta keskusteluosioon.

asiasta on marraskuulta 2001. Tutkielmaa tehdessäni vuonna 2002 julkinen keskustelu aiheesta on hiljentynyt.

2.2. Menetelmät

Litteroin haastatteluaineiston sanojen tarkkuudella siten, että esille tulleet asiat pysyivät vääristelemättöminä. Ähinöitä, puhinoita ja taukoja en aineistosta litteroinut, koska aiheen ja aineiston käsittelytavan kannalta ne olisivat olleet merkityksettömiä ja näin tuottaneet vain ylimääräistä ja turhaa työtä.

Varsinaisen aineiston käsittelyyn ja tulkintaan käytin useita eri tapoja, joiden yhdistävänä tekijänä voidaan nähdä haastatteluille tyypillinen merkitysanalyysi. Hirsjärvi & Hurme (2001) esittävät, että merkitysanalyysia voidaan tehdä merkityksiä tiivistäen, jolloin haastateltavan esille tuomia seikkoja lyhennetään tekstiin sopivaan muotoon. Edelleen merkityksiä voidaan luokitella, jolloin haastattelujen sisältämiä merkityksiä sijoitetaan eri luokkiin. Haastatteluja käytetään myös narratiiviseen strukturointiin, jossa järjestetään tekstiä ajallisesti tai sosiaalisesti. Haastattelujen sisällöistä on mahdollista luoda narratiivi, vaikka haastattelut eivät olisikaan kertomuksen muodossa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 137.) Näitä kaikkia edellä mainittuja merkitysanalyysin keinoja olen käyttänyt aineiston käsittelyssä.

Analyysin tärkeänä keinona oli aineiston luokittelu. Luokittelu analyysitapana perustuu siihen, että aineiston eri osia vertailemalla voidaan jäsentää tutkittavaa ilmiötä. Luokat ovat eräänlaisia käsitteellisiä työkaluja, joiden avulla on mahdollista tuoda esiin suuresta tekstimassasta keskeisiä piirteitä (Hirsjärvi & Hurme 2001, 147). Luokitteluilla pyrin löytämään niitä asioita, jotka ilmentävät Internetin läsnäoloa ja vaikutusta Koskenniskan sillan päätöksenteossa ja siihen liittyneessä julkisessa keskustelussa. Yritin löytää vastauksia siihen, mitkä olivat niitä seikkoja, jotka vahvistivat Internetin käyttöä päätöksenteossa ja kuntalaisten osallistumisessa päätöksentekoon. Kääntöpuolena seuloin asioita, jotka olivat Internetin käytön esteenä kyseisessä asiassa.

Luokittelun lähtökohtana toimivat tutkimuskysymyksen kohdentamat ongelmat. Tähän liittyen on kuitenkin huomattava, että pyrin menemään haastattelurungon teemoittelua

pidemmälle, ja nostaa aineistosta esiin jaotteluita ja tehdä niiden pohjalta päätelmiä. Luokittelujen tukena on myös toisten tutkijoiden näkemyksiä, joista olen poiminut tarpeelliseksi näkemiäni käsitteellisiä apuvälineitä erilaisten luokittelujen ja jaottelujen tekemiseen.

Hirsjärvi ja Hurme (2001, 149) korostavat, että luokittelu ei ole analyysin lopullinen tavoite, vaan välivaihe, josta edetään aineiston yhdistelyyn. Eri luokkien väliltä voidaan löytää samankaltaisuuksia tai säännönmukaisuuksia. Aineiston yhdistely eri luokkien tukemana olikin tärkeä analyysitapa, jolla empiirisiä havaintoja oli mahdollista yhdistää teoreettisiin käsitteisiin.

Luokittelun ja yhdistelyn lisäksi tärkeänä menetelmänä oli prosessin kehityskulun seuraaminen. Olen yrittänyt aineiston perusteella rekonstruoida Koskenniskan sillasta käytyä prosessia ja siihen liittyneitä piirteitä erityisesti netin osalta. Prosessin historian rakentumisen kuvaamisessa oli tärkeää, että pystyin käyttämään eri tyyppisiä aineistoja. Apuna ovat olleet haastattelujen lisäksi nettisivut, -keskustelut ja erilaiset asiakirjat.

Aineisto on luonteeltaan kvalitatiivinen ja pidän myös aineiston käsittelyn kvalitatiivisena. Tekemäni haastattelut ovat teemahaastatteluja, jotka kehittyivät haastattelujen kuluessa. Emme puhuneet kaikkien haastateltavien kanssa täsmälleen samoista asioista, vaikka teemat säilyivätkin suhteellisen samoina haastatteluista toiseen. Aineiston kvantitatiivinen käsittely olisi ollut hankalaa, koska samoja kysymyksiä ei välttämättä käsitelty kaikkien haastateltavien kanssa.

Käytän haastatteluotteita tutkielmassa melko vapaamuotoisesti. Monissa paikoissa olen laittanut haastatteluotteen elävöittämään tekstiä ja samalla tukemaan analyysitulosten esitystä. Toisaalta käytän haastatteluotteita itse analysointiin. Uskon että lukija pystyy asiayhteydestä tunnistamaan kummasta on kyse ja kykenee välttämään epäselvyydet. Haastatteluotteiden yhteydessä käytän merkintää (MA) Mansefoorumien haastatteluista, (VA) valtuutetuista, (VI) virkamiehestä ja (ME) median edustajasta. (T) viittaa tutkijan esittämään kommenttiin tai kysymykseen.

3. TUTKIMUKSEN KÄSITTEELLINEN TAUSTA

3.1. Demokratia ja sen muutokset

Demokratialla on positiivinen leima otsassa. Harva sanoo suoraan, että demokratia on huono ajatus. Useat kuitenkin sanovat, että jossain tietyssä paikassa demokratia ei toimi. Ympäri maailmaa eri kansallisvaltiot sanovat toteuttavansa demokratiaa, ja kuitenkin tekevät sitä täysin toisistaan poikkeavalla tavalla (Held 1987, 1). Tämä johtune siitä, että demokratia käsitteenä on kaikkea muuta kuin yksiselitteinen. Kesällä 2002 Tampere-klubi⁴ aloitti toimintansa, ja ensimmäisen tapaamisen aiheena oli demokratian tulevaisuus. Aloituksesta oli tunnin mittainen tv-lähetys; alan asiantuntijat käyttivät sen kokonaan demokratia-käsitteen määrittelemiseen pääsemättä lähellekään yksimielisyyttä. Demokratia onkin saanut useita merkityksiä, joita voidaan ymmärtää vain käsitteen historian kautta (Sainio 1994, 9).

Demokratia-käsitteen alkuperästä sen sijaan useimmat pääsevät yksimielisyyteen. Demokratia sai alkunsa antiikin kreikasta. Demokratia-sana muodostuu kantasanoista demos (kansa) ja kratos (hallitsee). Demokratia on siis hallinnon muoto, jossa kansa hallitsee. Kuulostaa petollisen yksinkertaiselta, ja sitä se onkin. Käsite herättää useita kysymyksiä määritelmästä. Ketkä muodostavat kansan? Keitä ovat ne ihmiset, jotka hallitsevat? Mitä ja missä laajuudessa he oikeastaan hallitsevat? Esimerkiksi näiden kysymysten määrittelemisestä riippuu se, miten demokratiaa toteutetaan. Yksi yhdistävä tekijä on kuitenkin se, että ihmisten keskuudessa on poliittinen tasavertaisuus jossain muodossa. (Held 1987, 2-3.)

Poliittinen tasa-arvo voidaan nähdä kuitenkin usealla tavalla. Yksi demokratian historian suurimmista kysymyksistä on ollut se, miten ihmiset osallistuvat päätöksentekoon; ovatko he päätöksentekijöitä vai apuna päätöksentekijöille? Demokratia voidaankin jakaa kahteen laajaan ryhmään, jotka sisältävät erilaisia

---

⁴ Tampere-klubi on organisaatio, jonka pyrkimyksenä on ymmärtää modernia, monikulttuurista tietoyhteiskuntaa huomioiden sen riskit ja mahdollisuudet. Lisätietoa löytyy netistä osoitteesta <http://www.tampereclub.org/>

käsityksiä demokratiasta. Toisessa ryhmässä ovat erilaiset osallistuvan ja suoran demokratian käsitykset ja toisessa liberaalin eli edustuksellisen demokratian käsitykset (Held 1993, 15).

Antiikin demokratiassa kansalaisuus tarkoitti osallistumista yhteiskunnallisten asioiden käsittelyyn. Tämän kaltaisen suoran osallistumisen demokratiakäsityksen toteuttaminen on ollut melko harvinaista demokratian historiassa (Held 1987, 36). Klassinen suora demokratia hävisikin kreikkalaisen ja Rooman sivilisaatioiden romahtamisen myötä. Syy häviämiseen on yksinkertainen. Harva enää myöhemmin on uskonut, että suuremmissa yhteisöissä tällainen suoran osallistumisen kautta toteutettava demokratia olisi mahdollinen (McLean 1986, 140). Esimerkiksi Dahl (1989, 29, 225) korostaa sitä, että suora demokratia, joka toimi antiikin kaupunkivaltioissa, ei toiminut enää myöhempien aikojen kansallisvaltioissa.

Klassisen suoran demokratian sijaan yleisempiä ajattelutapoja ovat olleet erilaiset edustuksellisen demokratian muodot. Näissä valta on periaatteessa kansalaisilla, mutta se on siirretty edustajille, jotka tekevät päätöksiä sovittujen sääntöjen mukaisesti (Held 1987, 70). Nykyisin demokratia samaistetaan useimmiten länsimaiseen liberaali-demokratiaan, joka on edustuksellisen demokratian muoto. Suomessa toteutettava demokratiakäsitys vastaa länsimaista liberaali-demokraattista perinnettä (Sainio 1994, 13).

Länsimaiset liberaalit demokratiakäsitykset jaotellaan usein sen mukaan, miten niissä suhtaudutaan klassiseen antiikin suoraan demokratiaperinteeseen. Klassisen tai normatiivisen koulukunnan kannattajat korostavat suoraa osallistumista, ja siten seuraavat klassisen demokratiateorian ihanteita. Toiseen koulukuntaan kuuluu demokratiakäsitykset, joissa korostetaan edustajien kautta tapahtuvaa osallistumista. Näitä edustuksellisuutta korostavia teorioita nimitetään eliittiteorioiksi. Eliittiteoriat pohjaavat demokratiakäsityksensä siihen, että kaikki eivät halua käyttää päätösvaltaa, vaan suhteellisen pieni joukko kunkin yhteisön jäsenistä on valmis siihen. Kansalaisten osallistuminen on päätöksentekijöiden toiminnan kontrollointia vaalien avulla. Kansalaisilla on valta vaihtaa johtajia määräajoin. (Sainio 1994, 13, 16.)

McLeanin (1986) mukaan edustuksellisuuden puolesta puhuvat pitävät pääargumentteinaan suoran demokratian hankaluutta ja sitä, että se vaatii paljon aikaa. Laajat kokoontumiset vaativat paljon järjestelyä ja ovat aikaa vieviä. Toisaalta eliittiteorioiden kannattajat uskovat, että suora demokratia voi johtaa epäjohdonmukaisiin päätöksiin. Kolmanneksi suoran demokratian vastustus kohdistuu siihen, että ihmisten ajatellaan olevan manipuloitavissa taitavin sanankääntein. (McLean 1986, 142-143.) Eliittiteorioita puoltavat pitävät kansalaisten osallistumista painolastina; he joutuvat osallistumaan. Neljäs argumentti liberaalin edustuksellisen demokratian puolesta onkin se, että osallistumisen painolastin vuoksi ihmisten vapaus on koetuksella (Hewlett 2000, 169).

Yleisimpiä argumentteja osallistuvan demokratian puolesta on se, että valitsemamme edustajat voivat edustaa väärin. Valitsemme hallinnon edustajat mutta meillä ei ole keinoja kontrolloida heitä vaalien jälkeen. Toisaalta on korostettu osallistumista itseisarvona. Kun edustuksellisen ajattelun kannattajat puhuvat vapaudesta olla osallistumatta yhteiskunnallisiin asioihin, niin osallistuvan demokratian näkemyksissä tulee esiin vapaus osallistua (Gould 1988, 35-36). Osallistuessaan ihminen pystyy näkemään toisen ihmisen näkemyksen ja keskustelemaan vaihtoehtoista. Näin osallistuminen auttaa ymmärtämään kompromissien ja erilaisten näkemysten ymmärtämisen arvoa. Jos olet itse ollut mukana tekemässä päätöstä sen sijaan, että valitsemamme edustajat ovat sen tehneet, voi olla helpompi hyväksyä huonokin päätös (McLean 1986, 142).

Päätöksentekoon osallistumisella voidaan nähdä kasvattavia ja opetuksellisia merkityksiä. Kun kansalainen osallistuu päätöksentekoon, hänen sosiaaliset ja poliittiset kykynsä kehittyvät (Sainio 1994, 16). Osallistuvan demokratiakäsityksen argumentteihin kuuluu myös se, että osallistuminen vaikuttaa yhteisöön siten, että se lisää osallistujien yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja kiinnostusta koko yhteisön asioista (Johansson 1971, 30, ks. myös Savolainen ja Anttiroiko 1999).

Osallistuvasta demokratiasta puhuttaessa ei välttämättä enää ajatella Ateenan ja Rooman klassista suoraa demokratiaa, vaan enemmän on kyseessä erilaisten osallistumismuotojen tai -tapojen sisällyttäminen edustukselliseen demokratiaan (Barber 1984, 118). Puhutaan myös deliberatiivisesta demokratiasta, joka pohjautuu

harkitsevaan julkiseen keskusteluun (London 1995). Toisaalta pohtiessamme uudenlaisten osallistumiskäytäntöjen luomista joudumme kysymysten ääreen, jotka luultavasti muuttavat käsitystämme demokratiasta. Osallistuvien käytäntöjen ehdottaminen ja niiden toteuttaminen voidaan tästä syystä nähdä edustuksellisen demokratian kritiikkinä (Heikkilä 2001, 155).

Eliittiteorioihin nojautuvat demokratiakäsitykset ovatkin saaneet viime aikoina osakseen kritiikkiä. Kansalaisilta toivotaan aktiivisempaa ja vastuullisempaa osallistumista yhteiskunnallisiin kysymyksiin. Puhutaan poliittisesta kansalaisuudesta ja kansalaisyhteiskunnasta. Kiinnostus näihin on noussut sekä kansalaisten itsensä että perinteisten vallanpitäjien suunnalta. Toisaalta kansalaiset ovat protestoineet päätöksentekojärjestelmien epäpolitisoitumista ja responsiivisuuden heikentymistä vastaan, toisaalta taas vallanpitäjillä on ollut tarve löytää uusia yhteisiä nimittäjiä kansalaisten liittämiseksi poliittiseen järjestelmään. (Rättilä 2001, 190-191.)

3.2. Kansalaisten osallistuminen ja vaikuttaminen demokratiassa

Kansalaisten osallistumismahdollisuuksia päätöksentekoon on siis pyritty lisäämään. Millaisia nämä eri osallistumistavat ovat? Miten ne suhteutuvat edustukselliseen järjestelmään? Tarkastelen seuraavaksi erilaisia luokitteluja, joihin osallistumismuotoja on yritetty sisällyttää.

Osallistumismuodot on perinteisesti jaettu institutionaalisiin ja ei-institutionaalisiin. Institutionaaliset osallistumismuodot ovat laeissa säädettyjä tapoja osallistua. Tällaisia ovat esimerkiksi äänioikeus kunnallisvaaleissa tai oikeus tehdä muistutuksia ja valituksia. Ei-institutionaalisiin osallistumismuotoihin sisältyvät erilaiset kansalaistoiminnan muodot. Institutionaalisisissa osallistumistavoissa aloitteentekijä osallistumiseen on yleensä hallinnon edustaja, kun taas ei-institutionaalisisissa aloitteen tekevät kansalaiset itse. Ei-institutionaaliset osallistumistavat voidaankin nähdä tavallaan tietynlaisena vastareaktiona viralliselle demokratialle. (Sainio 1994, 28.)

Nykyisin lainsäädäntöön on sisällytetty uudenlaisia osallistumismuotoja, joita on ollut vaikea määritellä joko institutionaaliseksi tai ei-institutionaaliseksi.

Määrittelyvaikeuksien vuoksi on alettu puhua puoli-institutionaalisista osallistumiskeinoista. Näiden voidaan katsoa olevan institutionaalisia keinoja täydentäviä. Tällaisia ovat esimerkiksi kansanäänestykset. Edellä kuvatun luokittelun ongelma on sen hallintokeskeisyys, jossa kuntaorganisaatio nähdään ensisijaisesti päätöksiä tekevänä luottamushenkilöorganisaationa. Viranhaltijaorganisaation merkitys ei näy luokittelussa tarpeeksi hyvin. Kuitenkin viranhaltija-asiantuntijoiden merkitys kunnallishallinnossa on jatkuvasti kasvanut. (Sainio 1994, 28-29.)

Ståhlberg ja Helander (1984, 51-53) ovat tehneet luokittelun seuraavasti:

1. Osallistuminen siten, että on mukana päätöksentekoprosessissa sellaisen toimielimen jäsenenä, joka on osa päätöksenteon institutionaalista rakennetta.
2. Suora osallistuminen, jolla tarkoitetaan sitä, että päätöksentekoprosessin ulkopuolinen henkilö yrittää vaikuttaa päätöksentekoon osallistuvien henkilöiden kautta. Myös siinä tapauksessa, että päätöksentekoprosessin ulkopuolinen henkilö pyrkii vaikuttamaan päätöksenteon ehtoihin, tulkitaan suoraksi osallistumiseksi.
3. Epäsuoralla osallistumisella taas tarkoitetaan tapauksia, joissa henkilö yrittää vaikuttaa päätöksentekoprosessiin sellaisten henkilöiden tai ehtojen kautta, jotka eivät ole osallisena päätöksentekoprosessissa.

Ståhlbergin ja Helanderin tällaisen luokittelun tarkoituksena on Sainion (1994, 34) mukaan korostaa epäsuorien osallistumistapojen tutkimisen olennaisuutta. Martikainen ja Yrjönen (1984) ovat käyttäneet hieman vastaavaa jaottelua (Sainio 1994, 30). He jakoivat osallistumismuodot siten, että toisessa luokassa ovat ne osallistumismuodot, jotka ovat osa virallista päätöksentekoa, ja toisessa virallisen päätöksentekokoneiston ulkopuoliset osallistumistavat. Ne osallistumismuodot, jotka ovat osana virallista päätöksentekoa, he jakavat edustuksellisiin ja ei-edustuksellisiin. Sainio kyseenalaistaa tämän jaottelun siksi, että on hankalaa tosiasiasa määrittellä mikä on virallista ja mikä epävirallista. Ovatko esimerkiksi toiminnot, jotka perustuvat kansalaisten yleisiin vapausoikeuksiin virallisia osallistumismuotoja. Sainio mukauttikin luokittelua seuraavalla tavalla:

	Osallistumismuodot ovat osa virallista päätöksentekokoneistoa	Osallistumismuodot eivät ole osa virallista päätöksentekokoneistoa
Osallistuminen organisaation jäsenenä	Edustuksellinen osallistuminen	Roolinvaihto
Osallistuminen organisaation ulkopuolisena	Suora osallistuminen	Kansalaistoiminta

Kuvio 1. Martikaisen ja Yrjösen (1984) osallistumismuotojen luokittelu Sainion (1994, 31) mukauttamana

Kuntalaiset voivat osallistua päätöksentekoon jonkin kunnallisen toimielimen jäsenenä tai esittelijänä. Tällaiseen osallistumiseen kuuluu myös toimielimien ja niiden jäsenten valinta. Näistä osallistumismuodoista käytetään edellä olevassa kuviossa esitettyä nimitystä edustuksellinen osallistuminen. Suoran osallistumisen avulla kuntalaisen on mahdollista tehdä esimerkiksi aloitteita. Tällöin osallistuminen voi tapahtua vuorovaikutustilanteissa luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kanssa tai mielipidetiedustelujen ja kyselyjen muodossa. Suoran osallistumisen keinot ovat myös osa virallisen kuntaorganisaation toimintaa. Kansalaistoiminnaksi luokittelussa määrittyy sellainen toiminta, jossa osallistutaan päätöksentekoon kuntalaisten omilla ehdoilla vakiintuneen päätöksentekokoneiston ulkopuolelta. Se tarjoaa mahdollisuuden osallistumiseen niillekin, jotka eivät ole halukkaita osallistumaan kuntaorganisaation määrittelemillä tavoilla. Roolinvaihdosta voidaan puhua silloin, kun esimerkiksi luottamushenkilö pitää edustuksellisen demokratian vaikutusmahdollisuuksia liian vähäisinä ja tästä syystä osallistuu myös kansalaistoimintaan. (Sainio 1994, 31-33.)

Edellä tarkasteltujen osallistumismuotojen jaottelujen lisäksi on tehty muitakin typologioita, joilla näitä on pyritty ryhmittelemään (ks. esim. Niemi-Iilahti 1990, 220-223). Sainio (1994, 36) tulee siihen päätelmään, että osallistumismuotoja ei ole mahdollista luokitella yleispätevästi. Osallistuminen ilmiönä on sellainen, että typologioilla ei saada aikaan toisensa poissulkevia, koko ilmiökentän kattavia ja

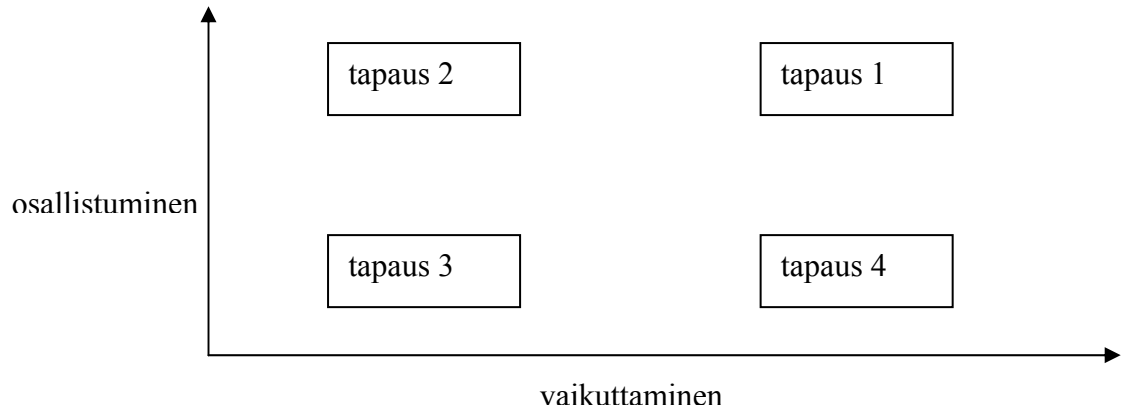
informatiivisia luokkia. Yleispätevyyden puute ei kuitenkaan nähdäkseni estä tekemästä luokittelua jossain tietyssä prosessissa, jolloin luokittelu kertoo tapauksen sisällä millaisia osallistumismuotoja on käytetty.

Osallistuminen on toimintaa, joka vaatii resursseja. Tutkijat ovat jakaneet erilaisia resursseja luokkiin. Esimerkiksi Nousiainen (1998) jakaa osallistumisen resurssit kansalaisten poliittisiin oikeuksiin, yleisiin yhteiskuntaresursseihin ja asenteellisiin edellytyksiin. Kansalaisten poliittiset oikeudet sisältää esimerkiksi yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden ja yhtäläisen oikeuden julkisiin luottamustehtäviin ja virkoihin. Henkilön koulutus, omaisuus ja yhteiskunnallinen valta-asema ovat esimerkkejä yleisistä yhteiskuntaresursseista. Kiinnostuneisuus julkisista asioista ja luottamus omiin vaikutusmahdollisuuksiin päätöksenteossa ovat osallistumisen asenteellisia edellytyksiä. (Nousiainen 1998, 320.) Tutkielmassa mielenkiintoni kohdistuu erityisesti edellä olevan jaottelun perusteella yleisten yhteiskuntaresurssien ja asenteellisten edellytysten tarkasteluun.

Osallistumisresurssien lisäksi on oltava jokin tekijä, joka antaa sysäyksen osallistumiselle. Ilman minkäänlaista ärsykettä ei yksinkertaisesti olisi syytä osallistua. Yksi tärkeistä tekijöistä on osallistumisesta saatava palkkio, kuten palvelut, joita kuntalainen odottaa saavansa. Palkkio voi olla myös ei-materiaalista, ja osallistumisella voidaan ajatella olevan merkitystä, jos sen avulla voidaan toteuttaa ihmisille tärkeitä arvoja. (Sainio 1994, 65,71.) Toinen tärkeä osallistumista aktivoiva tekijä on se, millainen käsiteltävä asia on. Ihmiset reagoivat helpommin uhkaaviin tekijöihin ja pyrkivät korjaamaan epäkohtia (Pyy 1990, 24). On olemassa myös sellaisia osallistumista käynnistäviä tekijöitä, jotka eivät ole kytköksissä päätettävään asiaan. Kansalainen voi osallistua saadakseen sosiaalista arvostusta ja osoittaakseen asiantuntemustaan tai saadakseen olla mukana ja esillä (emt., 24). Toisekseen osallistumisaktiivisuuteen vaikuttavat ennakkokäsitykset omista vaikutusmahdollisuuksista ja osallistumisen tarpeesta. Aiemmat kokemukset osallistumisesta luovat pohjan ennakkokäsityksille. (Sainio 1994, 73.)

Osallistumisesta ja vaikuttamisesta puhuttaessa on syytä tehdä selvyys käsitteiden väliseen suhteeseen. Ne eivät ole samoja asioita. Vaikka henkilö osallistuu – oli kyseessä mikä osallistumismuoto hyvänsä – ei hän välttämättä vaikuta mihinkään.

Toisaalta vaikuttaa voi joissain tapauksissa osallistumattakin. Kuviossa 2. on esitetty osallistumisen ja vaikuttamisen suhdetta Ståhlbergin ja Helanderin (1984, 38) luokittelun perusteella.

Kuvio 2. Osallistumisen ja vaikuttamisen suhde

Tapaus 1 edustaa tavallaan ideaalimallia osallistuvasta demokratiasta. Siinä osallistuminen on suurta, ja osallistumisen aikaansaama vaikutus on myös suuri. Tapaus kaksi on esimerkkitapaus ”kannatusosallistumisesta”. Osallistumisen tarkoituksena voi olla tällöin myös itsensä kehittäminen. Edelleen tapaus 2 voi olla kyseessä silloin, kun on osallistumisessa on epäonnistuttu. Tapaus kolme voi kuvata esimerkiksi jättäytymistä pois järjestyneen yhteiskunnan piiristä. Joku henkilö ei välttämättä tunne tarvetta osallistua, kun huomaa tulevansa toimeen omillaan. Tapaus 4 on kyseessä esimerkiksi silloin, kun jonkin intressiryhmän näkökulma on otettu huomioon päätöksessä, vaikka ryhmä ei olisi osallistumalla kantaansa ilmaissutkaan. (Ståhlberg ja Helander 1984, 38-39; Sainio 1994, 37-38) Tapauksen neljä mukainen tilanne voi syntyä myös siten, että vaikuttaminen ei tapahdu tarkoituksellisesti. Kunta on nykyisin entistä enemmän palveluorganisaatio, ja kuntalainen pystyy vaikuttamaan tiedostamattaankin esimerkiksi ostopäätöksillään. Vaikuttamisen ja osallistumisen eron voi tehdäkin juuri toiminnan tarkoituksellisuuden perusteella. Osallistuminen on aina tarkoituksellista, mutta vaikuttaminen ei sitä aivan välttämättä ole. (Sainio 1994, 38.) Tässä tutkielmassa pääpaino on sellaisella osallistumisella, jonka pyrkimyksenä on ollut vaikuttaa.

3.3. Tietoverkot demokratiassa

Miten tutkielmani yksi lähtökohta, tietoverkkojen hyödyntäminen, oikeastaan liittyy osallistumiseen, vaikuttamiseen tai demokratiaan ylipäänsä? Tarkastelen seuraavaksi seikkoja, joiden kautta nämä ovat kytköksissä toisiinsa. Tässä vaiheessa on kuitenkin syytä selventää käsitteitä, joita käytän tutkielmassani. Nykänen (1997, 6) määrittelee tietoverkon tietokoneiden ja niiden välisten tiedonsiirtoyhteyksien sekä niiden avulla tarjottavien palvelujen yhdistelmäksi. Määritelmässä mainitut palvelut kuulostavat kuitenkin suppealta kokonaisuudelta. Ovatko kaikki tietoverkkojen mahdollistamat toiminnot palveluja? Muuttaisinkin määritelmää siltä osin, että vaihtaisin palvelun tilalle sanan toiminto.

Internet tai netti on saanut jo lyhyen olemassaolonsa aikana useita määritelmiä. Nykäsen (1997, 6) määritelmä Internetille on seuraava: TCP/IP-yhteyksikäytäntöä käyttävä maailmanlaajuinen yleinen tietoverkko. Määritelmä on tekninen, mutta riittävä tutkimukseni kannalta. Kaikki tietoverkkoihin liittyvä osallistuminen ja vaikuttaminen Koskenniskan tapauksessa tapahtui Internetissä. Käytän tietoverkkoa, nettiä ja Internetiä synonyymeina, jos ei ole tarpeellista korostaa näiden välistä eroa.

Tutkijat ovat ryhtyneet pohtimaan länsimaissa esiintyvien yhteiskunnallisten muutosten vaikutusta demokratiaan. Median ja telekommunikaation lisääntynyt käyttö ja niiden roolien kasvaminen yhteiskunnassa on antanut potkua tutkimukselle, jossa tarkastellaan median eri muotojen merkitystä demokratiassa. Informaatioteknologian, erityisesti Internetin, käytön lisääntyminen on herättänyt tutkijat miettimään tällaisen teknologian mahdollistamia piirteitä demokraattisessa päätöksenteossa. E-demokratia, teledemokratia, verkkodemokratia ja digitaalinen demokratia ovat käsitteitä, jotka ovat hiipineet tarkasteluun teknologisen kehityksen myötä; tiivistäen ne voidaan määritellä viestintä- ja informaatioteknologiavälitteisiksi demokratian muodoiksi (Savolainen ja Anttiroiko 1999, 7). Käsitteiden käyttö vaihtelee sen mukaan, mikä painotus tutkijalla on⁵. Käytän itse tässä tutkielmassa verkkodemokratia-käsitettä. Se tietysti painottaa käsitettä nimenomaan tietoverkkojen suuntaan. Tarkasteluni ulkopuolelle jäävätkin

---

⁵ Eri painotuksista katso esimerkiksi Savolainen ja Anttiroiko 1999, 11.

esimerkiksi television ja radion rooli viestintä- ja informaatioteknologiavälitteisessä demokratiassa.

Netin käytön mahdollistamia demokratian muutoksia voi tutkia usealta tasolta. Informaatioteknologian vaikutuksia globalisoitumiseen ei voi väheksyä, ja esimerkiksi Held (1993, 39) näkee telekommunikaation roolin tärkeänä uudenlaisten, kansallisvaltioiden rajat ylittävien demokratiamuotojen kehittymiselle. Tutkielmani lähtökohdista voin kuitenkin rajata pois globalisoitumisen tarkastelun, ja keskittyä siihen, mitä tietoverkkojen on nähty tuovan erityisesti kunnalliseen demokratiaan. Tärkeää on huomata, että verkkodemokratia ei sinällään ole uusi, täysin erillinen demokratiamalli. Verkkodemokratiaan voi sisältyä näkemyksiä tai käytäntöjä mistä tahansa demokratianäkemyksestä. Asian ydin on siinä, että kyse on informaatio- ja viestintäteknologiavälitteisestä demokratian muodosta. (Savolainen ja Anttiroiko 1999, 23.)

Useat tutkijat ovat argumentoineet osallistuvan demokratian mahdollisuuksien kasvavan teknologisten innovaatioiden, kuten tietoverkkojen myötä (Hewlett 2000, 173). Tietoverkkojen on nähty luovan konkreettinen mahdollisuus julkiselle keskustelulle ja päätöksenteolle ennennäkemättömällä tavalla (Budge 1996, 33). Verkottuneiden tietokoneiden välityksellä kommunikointi ja interaktiivinen julkinen keskustelu on mahdollista monella tasolla. Tätä kautta voidaan kumota argumentti, että suora demokratia ei olisi käytännössä mahdollista (Hewlett 2000, 173). Vaikka nykyisin kaikki kansalaiset eivät voi tavata toisiaan fyysisesti, on heidän mahdollista keskustella välimatkojen päästä tietoliikenneteknologian avulla (Budge 1993, 137).

Osallistuvampien keskustelukäytäntöjen lisääntyminen ei suinkaan ole ainoa asia, jonka viestintä- ja informaatioteknologioiden käyttö voi tuoda demokraattiseen päätöksentekoon. Mahdollisuuksina on nähty se, että saatava informaation määrä kasvaa, ja että se parantaa tavoitettavuutta. (Savolainen ja Anttiroiko 1999, 12). Edustuksellisesta näkökulmasta tarkasteltuna kyseeseen voi tulla esimerkiksi eri instituutioiden verkkopalvelut, jotka tarjoavat informaatiota kansalaisille (emt., 17). Netin välityksellä tapahtuva äänestäminen on myös edustuksellisen demokratian väline. On myös muistettava, että netti ei ole poliittisesti tai teknisesti neutraali väline, kuten Jan van Dijk (1999) huomauttaa. Sen rakenne mahdollistaa sekä vallan sentralisaation

että desentralisaation (van Dijk 1999, 78.) Nyky-yhteiskuntien ollessa monisyisiä keskittymistä ja hajautumista voi vielä tapahtua yhtä aikaa (Sassi 2002a, 58).

Tärkeä huomioitava seikka on informaatioteknologian mahdollinen vaikutus sosiaaliseen eriarvoisuuteen. Puhutaan digitaalisesta kuilusta (digital divide), jolla käytännössä tarkoitetaan epätasa-arvoa, joka ilmenee informaation saatavuudessa ja sen käyttöön liittyvässä osaamisessa. On huomattava, että kuilu ei ole pelkästään teknologinen ja taustalla olevan keskustelun huolena on demokratian toteutuminen ja yhteiskunnallisten resurssien jakautuminen. (Sassi 2002b.)

On kuitenkin täysin ymmärrettävää, että tutkijat ovat pääosin keskittyneet osallistuvaa demokratianäkemyistä tukevaan tarkasteluun. Nykyisin osallistuvan demokratianäkemys pohjaksi oletetaan usein dialogi, harkitseva keskustelu, jossa yksilöt ja intressiryhmät keskustelevat vaihtoehdoista (London 1997, 3-5). Puhutaan deliberatiivisesta demokratiasta ja kommunikatiivisesta rationaalisuudesta. Tietoverkkojen välityksellä taas on mahdollista käydä julkista keskustelua. Käsittelen seuraavassa julkisen keskustelun, demokratian ja tietoverkkojen välistä suhdetta.

3.4. Julkinen keskustelu, demokratia ja Internet

By "public sphere" we mean first of all a domain of our social life in which such a thing as public opinion can be formed. Access to the public sphere is open in principle to all citizens. A portion of the public sphere is constituted in every conversation in which private persons come together to form a public. (Habermas 1989a, 231).

Julkisen keskustelun käsitteen tarkasteleminen on mielekästä aloittaa Jürgen Habermasista. Useat julkista keskustelua ja julkisuutta demokratiassa painottavat tutkijat tuovat esiin Habermasin ajatuksen julkisesta tilasta. Habermas määrittelee julkisuuden (public sphere) sellaiseksi sosiaalisen elämän alueeksi, jossa julkinen

mielipide⁶ (public opinion) voi muodostua. Pääsy julkisuuteen on periaatteessa avoin kaikille kansalaisille. Jokaisessa keskustelussa, missä yksityiset henkilöt kokoontuvat yhteen julkisena⁷, muodostuu julkisuutta.

Habermasin (1989a) mukaan kansalaiset ovat julkisuudessa, kun he pakottamatta käsittelevät asioita, jotka ovat yleisen mielenkiinnon kohteita. Julkisuuden muodostumisen kannalta keskeistä on kokoontumis- ja yhdistymisvapaus sekä mielipiteenvapaus. Julkisella mielipiteellä Habermas tarkoittaa kriittisyyden ja kontrollin harjoittamista järjestynyttä valtionhallintoa kohtaan. Kansalaiset tekevät tätä sekä epämuodollisesti että muodollisesti vaalien välityksellä. Julkinen mielipide voi muodostua vain jos kansalaiset kokoontuvat keskustellakseen rationaalisesti. (Habermas 1989a, 231-232.)

Habermasin ajattelussa korostuu rationaalinen mielipiteiden muodostus. Rättilä (2001, 196) puhuukin julkisesta järjenkäytöstä viitaten Habermasiin (1994). Julkinen järjenkäyttö vaatii monipuolista julkisuutta, jossa kansalaiset ja kansalaisryhmät voivat keskustella yhteisistä ongelmista vapaasti. Tämä on tärkeää, koska pluralistisissa nyky-yhteiskunnissa ei voida olettaa löytyvän jaettuja moraalisia taustaoletuksia. (Rättilä 2001, 196.)

Median eri muotojen rooli julkisessa keskustelussa nähdään vaihtelevana. Habermas vie käsitteen alkuperän 1700 luvulle: kun keskiluokkaiset ryhtyivät sanoma- ja viikkolehtien välityksellä käymään kriittistä yhteiskunnallista keskustelua eri puolilla Eurooppaa, alkoi kieleen ilmaantua myös julkisuuden käsite (Habermas 1989a, 233; Habermas 1989b, 25-26). Tämän jälkeen sanomalehdet kaupallistuivat, ja se aiheutti julkisuustilassa muutoksia. Enää lehdistö ei keskittynyt kriittisyyteen kirjoituksissaan, vaan voitontavoitteluihin (Habermas 1989b, 181-184). Esimerkiksi della Porta (2000) on esittänyt tiedotusvälineiden kaupallistumisen myötä saaneen keskeisen vallan mielipiteiden muodostajina. Hän puhuukin julkisuuden demokratiasta, jossa keskeistä on eri toimijoiden kamppailu mediajulkisuudesta. (della Porta 2000, 240-241, 243.)

⁶ Julkinen mielipide on hyvä erottaa yleisen mielipiteen käsitteestä. Julkinen mielipide on kansalaiskeskustelun ja harkinnan tuloksena syntynyt mielipide, kun taas yleinen mielipide voidaan nähdä kaikkien kansalaisten yksilöllisten mielipiteiden summana (Suhonen 1999, 6-10).

⁷ Habermasin käyttämä käsite ”public” on ollut paljolti pohjana suomen kielen käsitteelle julkiso. Julkisoksi määritellään kaikki ihmisryhmät, jotka ottavat osaa julkiseen keskusteluun. Katso julkiso-käsitteen merkityksistä Pietilä 1999, s. 4-13 ja myös Blumer 1999, 21-23.

Viestinten roolin muuttuminen on seikka, jota monet tutkijat ovat kritisoineet Habermasin ajattelussa. Tulkintaa kaupallistuneiden viestinten tarjoamasta epäpoliittisesta näennäisjulkisuudesta pidetään liian yksioikoisena. Kaupalliset viestimetkään eivät välttämättä suuntaa koko ohjelmatarjontaa kuluttajayleisölle. Erilaisten keskusteluohjelmien kautta voidaan asettaa tavalliset ihmiset ja asiantuntijat keskustelemaan keskenään. Tässä ei kuitenkaan aina ole onnistuttu, vaan asetelma on toisinaan muodostunut sellaiseksi, että tavalliset ihmiset ovat kyselijän ja ihmettelijän roolissa; heiltä ei odoteta saatavan vastausta tärkeisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin. (Pietilä 1999, 6.) Osallistuvan demokratian näkökulmasta julkisuuden tulisi olla tasa-arvoista ja neutraalia, jossa keskustellen pyritään ratkomaan yhteiskunnallisia kysymyksiä. Julkisuuden neutraalius ja tasa-arvoisuus ei kuitenkaan ole ongelmatonta. yhteiskunnalliset valtasuhteet ovat aina erottamattomasti mukana julkisessa keskustelussa. Myös neutraalilta vaikuttava keskustelu saattaa suosia joitakin toimijoita. (Heikkilä ja Kunelius 2000, 96.)

Tietoverkkojen on nähty tuovan uudenlaisia mahdollisuuksia päättäjien ja kansalaisten välisen julkisen keskustelun muodostumiselle (van Dijk 1999, 91). Informaatio- ja viestintäteknologia, ja erityisesti Internet on lähtökohtaisesti sellainen, että se mahdollistaa uudenlaisia viestintämuotoja ja vanhoja viestinnän muotoja eri tavalla ja suuremmassa mittakaavassa. Ensiksi netti voidaan nähdä massamedian jatkeena. Useilla sanomalehdillä on verkkoversiot käytössä. Toiseksi netissä kuka tahansa voi julkaista sivuston, johon on pääsy periaatteessa miljoonilla ihmisillä. Näin on tullut mahdollisuus uudenlaiseen yhdeltä monelle (one-to-many) viestintään. Lisäksi on olemassa erilaisia keskustelupalstoja, uutisryhmiä ja chat-huoneita. Nämä tarjoavat uusia tapoja monelta monelle (many-to-many) viestintään. Sähköposti taas on esimerkki kahden keskinäisestä (one-to-one) viestintämuodosta. (Dahlgren 2001, 74-75.)

Osallistuvan verkkodemokratian mahdollisuuksia korostavassa ajattelutavassa argumentoidaan, että ihmisillä voi periaatteessa olla yhtäläinen mahdollisuus osallistua poliittiseen keskusteluun. Yleensä samaan hengenvetoon kuitenkin todetaan, että netin levinneisyys on vaihtelevaa ja vinoutunut sosio-ekonomisten tekijöiden vuoksi. Suuri osa netin käyttäjistä on menestyviä, nuoria miehiä. Tärkeää onkin huomata, että netin

käyttäjien joukossa vain pieni eliittien vähemmistö länsimaisissa yhteiskunnissa käyttää nettiä poliittisena areenana ja informaation lähteenä. (Dahlgren 2001, 74-75.)

Savolaisen ja Anttiroikon (1999) mukaan poliittinen prosessi edustuksellisessa demokratiassa voidaan jakaa kahteen toisiinsa kytköksissä olevaan asiaan. Ensinnäkin on diskursiivinen julkisen keskustelun kehä, johon kaikki voivat osallistua saadakseen informaatiota ja sanoakseen mielipiteitään. Toiseksi on päätöksenteon kehä, jossa julkisessa keskustelussa esiin tulleet näkökulmat valitaan (tai ollaan valitsematta) ja muotoillaan poliittisiksi käytännöiksi. Tämän jälkeen niistä päätetään ja ne toteutetaan käytännössä. Verkkodemokratian väitetään hävittävän tai ainakin kaventavan näiden kahden kehän välistä eroa ja niiden sisäistä hierarkiaa. Verkkodemokratian käytännön kokeiluissa yhteisenä piirteenä on ollutkin pyrkimys pienentää kuilua poliitikkojen ja kuntalaisten välillä. Kokeiluissa on myös yritetty saada enemmän läpinäkyvyyttä käytäntöihin, lisätä osallistumista, sekä jaettua vastuuta päätöksenteossa. (Savolainen ja Anttiroiko 1999, 12.) Jaettu vastuu ilmenee esimerkiksi siten, että keskustelun avulla on mahdollista saada ihmiset sitoutumaan paremmin päätöksiin (Budge 1993, 144-145). Myös Mansefoorumilla on ollut tavoitteena päätöksentekijöiden ja kuntalaisten välistä kuilua (Ridell 2000, 55-57).

3.5. Paikallinen hallintatapa Tampereella

Millaista julkista keskustelua Tampereella käydään? Tutkielmani kannalta on tärkeää tietää myös niitä erityispiirteitä, joita Tampereen kunnallinen päätöksenteko ja julkinen keskustelu on sisältänyt. Laine ja Peltonen (1999) ovat tutkineet Tampereen paikallista hallintatapaa paikallisissa ympäristökysymyksissä. He muistuttavat, että paikallinen hallintatapa on käsitteenä laajempi kuin paikallishallinto; hallinta viittaa suurempaan toimijoiden joukkoon, ei pelkästään perinteisiin päätöksentekojärjestelmän toimijoihin (Laine & Peltonen 1999, 130).

Suomalaista kunnallishallintoa on paikkakuntaan katsomatta hallinnut pitkään konsensushakuisuus yli puoluerajojen. Keskeisten puolueiden yhteistyösuhteet ovat paikallisesti muodostuneet kiinteiksi riippumatta ylemmän tason politiikasta. Kunnallishallinnostamme onkin puhuttu hyvinvointimallina, jossa konsensushakuiset

ratkaisut saavat oikeutuksensa yhteisen hyvän tavoittelusta, jollaisena on pidetty tuotannon ja talouden kasvua sekä teollisuuden kilpailukykyä. Toinen kunnallishallintoomme liittyvä piirre on virkavaltaisuus. Suomalaisen kunnallishallinnon asiantuntija- ja virkakoneisto hoitaa lukuisia palvelutehtäviä, ja hallinto on muokkautunut byrokraattisemmaksi ja sektoroituneemmaksi. (Laine & Peltonen 1999, 140-141.)

Tampereella keskeisten puolueiden yhteistyöstä ovat vastanneet kokoomus ja sosiaalidemokraatit. Heidän välisestä saumattomasta yhteistyöstä on käytetty käsitettä aseveliakseli⁸. Se muodostui sodan aikana, ja alkujaan sen koossapitävänä voimana oli kommunismin vastustus. 1950-luvulla käsite vakiintui tarkoittamaan kokoomuksen ja sosiaalidemokraattien yhteistyötä, jonka toimintaperiaatteena oli sopia etukäteen tärkeistä asioista ennen kuin ne menivät valtuuston päätettäväksi. Asioiden sopimisessa valtuustoryhmien puheenjohtajat olivat keskeisiä vallankäyttäjiä. Puheenjohtajat keskustelivat asioista keskenään. Tämän jälkeen he veivät asiat valtuustoryhmiinsä, joissa niistä tehtiin käytännössä sitovat ryhmäpäätökset. (Laine & Peltonen 1999, 143, 149, 151.)

Tällaisessa ”on sovittu” -politiikassa vallankäyttö on ennaltaehkäisevää; sillä on pystytty välttämään asioiden puhkeamista kiistoiksi. Kiistojen välttäminen nähtiin tärkeäksi yhteisen hyvän tavoittelussa. Päämääränä oli kehittää kuntaa siten, että se sopisi hyvinvointivaltion osaksi. Konflikteja ja politisoitumista välttelevä käsittelytapa teki asioiden päättämisestä suoraviivaista. Aseveliakselin ajamien hankkeiden tueksi saatiin helposti kaupunginvaltuuston enemmistöpäätös. (Laine & Peltonen 1999, 152.) Se mitä yhteinen hyvä oli, vaihteli ajan kuluessa. Kommunismin vastustamisen jälkeen on aikakausittain puhuttu esimerkiksi sosiaalisen rakentamisen, infrastruktuurin rakentamisen ja kulttuurirakentamisen aikakausista (emt., 161). Yhteisinä piirteinä näissä on ollut teollisuuden ja taloudellisen kasvun korostaminen ja kehitys, joiden esimerkkejä erilaiset rakennushankkeet ja projektit ovat olleet (emt., 165-166).

Laine ja Peltonen ovat käyttäneet tutkimuksessaan Ulrich Beckin (1997) ekologisen halkeaman käsitettä. Halkeamilla tarkoitetaan asiantuntijayhteisöjen ja ammattiryhmien

---

⁸ Tutkielmani kannalta ei ole tarvetta käsitteen historian syväluotaamiseen, mutta Laine ja Peltonen (1999) kuvaavat hyvin aseveliakselin muotoutumista ja sen historiaa Tampereella luvussa 7.2.

uudelleenjakautumista riskiyhteiskunnassa. Ympäristökysymyksissä mielenkiintoista on tarkastella sitä, miten yksittäisissä tapauksissa toimijat sijoittuvat; asemaltaan epäselvät tai ristiriitaiset toimijat voivat tällöin nousta voimasuhteiden osoittajiksi. Aseveliakselin hallitsemassa tamperelaisessa hallintatavassa halkeamat paikallisyhteisössä voidaan nähdä tietynlaisina ”vasta-asiantuntemuksen” ilmaisuina. Halkeamat eivät tällöin välttämättä ole varsinaisesti asiantuntijayhteisöjen tai ammattiryhmien sisällä kuten Beck tarkoitti, vaan kyse on normaalista politiikasta ja kansalaistoiminnasta. (Laine & Peltonen 1999, 179-180.)

Laine ja Peltonen tulevat päätelmään, että paikallinen aseveliakselin hallintatapa on haurastunut. Tähän ovat vaikuttaneet yleisten arvomaailman muutosten lisäksi ympäristökiistoissa syntyneet ekologiset halkeamat. Halkeamat eivät olleet kuitenkaan niin syviä yksittäisissä kiistoissa, että ne yksinään olisivat kyenneet horjuttamaan vakiintunutta hallintatapaa. (Laine & Peltonen 1999, 182-185.)

4. FINLAYSONIN JA TAMPELLAN ALUEIDEN KEHITTYMINEN

4.1. Kaavoitusprosessi

Vuoden 1979 jälkeen maineikkaan Finlaysonin tehtaan toiminta hiipui, ja 1980-luvun puoliväliin mennessä sekä Finlaysonin että Tampellan teollinen toiminta loppui alueella. Molempien alueiden suunnittelu uusia käyttötarkoituksia varten tuli ajankohtaiseksi. Alkoi monivaiheinen kaavoitusprosessi, jonka kiemuroilla oli vaikutusta myös myöhempään Koskenniskan sillasta käytävään keskusteluun.

Kevästä 1986 lähtien Oy Finlayson Ab ja Tampereen kaupunki kävivät neuvotteluja, joissa sovittiin ns. kanta-alueen asemakaavan muuttamisen pääperiaatteista, kaavoitukseen liittyvistä muista kiinteistökyseksistä sekä eräistä uusien teollisuusalueiden varauksista Finlaysonin liike- ja tuotantotoimintojen siirtämiseksi uusiin toimitiloihin Tampereen alueella. Osapuolet laativat 1987 neuvottelumuistion

niistä seikoista ja periaatteista, jotka tuli ottaa huomioon alueen kaavoitussuunnittelussa. (Kaupunginhallitus - KH 17.12.1990. 2677 §.)

Finlaysonin alueen suunnittelun lähtökohdaksi järjestettiin arkkitehtikilpailu vuonna 1988, jonka tulos julkistettiin helmikuussa 1989. Saman vuoden joulukuussa sekä asemakaavalautakunta että kaupunkisuunnittelutoimikunta päättivät, että Finlaysonin alueelle laaditaan voittaneen ehdotuksen pohjalta vahvistettavaksi tarkoitettu osayleiskaava. (KH 17.12.1990, 2676 §, 2677 §.) Tämä oli erikoista siksi, että harvemmin näin pienelle alueelle laaditaan osayleiskaavaa.

”Ja silloinhan oli ajatus se, että käytettäisiin tämmöistä uudenlaista välinettä, mää luulen että ihan ensimmäisiä kertoja Suomessa, että tehtäis osayleiskaava tämmöselle suppeelle alueelle.” (VI)

Finlaysonin alue oli vähän Tampellaa edellä kaavoitus- ja rakentamiskysymyksissä, ja tämän vuoksi osayleiskaavaa ajateltiin nimenomaan Finlaysoniin. Seuraavan vuoden alussa kaupunginhallitus päätti asiasta, ja alueen osayleiskaavasta valmistui luonnos 17.1.1990. Tässä osayleiskaavan luonnoksessa esiintyi ensimmäisen kerran siltavaraus. Finlaysonin osayleiskaavan luonnos oli nähtävänä 5.3.-6.4.1990. Saman vuoden marraskuussa alueen osayleiskaavaehdotus valmistui, ja kaupunginhallitus hyväksyi sen 17. joulukuuta 1990. Samassa kokouksessa kaupunginhallitus hyväksyi myös Asko Oy:n, Oy Finlayson Ab:n ja Tampereen Kiinteistö Invest Oy:n sekä Tampereen kaupungin välisen kaavoitus- ja aluejärjestelyjä koskevan sopimuksen. (KH 17.12.1990. 2676 §, 2677 §.)

Tässä ehdotuksessa Koskenniskan silta ei ollut yleiskaavakartassa mukana, koska sen tarkkaa paikkaa ei oltu määritetty. Kartassa oli vain Kuninkaankadun jatke vesialueen reunaan (Tekninen lautakunta - Tekla 7.8.2001). Tampellan alueen kaavoitus oli alkamassa, ja ajatuksena oli, että Tampellan alueen tulevilla suunnitelmalla olisi merkitystä määritettäessä sillan paikkaa. Finlaysonin alueen osayleiskaavaehdotuksen selostuksessa todetaan, että Kotkankallion pohjoispuolelle tulee rakennettavaksi yhteys Tampellan puolelle, kun Finlaysonin alueen liikenteen johtaminen Kekkosen tielle tulee ajankohtaiseksi. Samassa selostuksessa kuitenkin todetaan liikenneselvitysten perusteella sillan rakentamisen olleen jo silloin ajankohtainen, ja sillasta on tehty

liikennepiirros (ks. Liite 2.), joka on mukana ehdotuksessa. (Kaupunginvaltuusto - KV 15.5.1991. 264 §).

Kaupunginhallitus hyväksyi osayleiskaavaehdotuksen joulukuussa 17.12.1990, ja Vuoden 1991 alussa osayleiskaavaehdotus oli nähtävänä, ja tuolloin ehdotusta vastaan jätettiin kolme muistutusta. Pirkanmaan luonnonsuojelupiiri, As.Oy. Pumpulirinne sekä Marja Karvo ja 119 allekirjoittajaa jättivät muistutukset, jotka koskivat liikennejärjestelyjä alueella sekä siltaa. Jokaisessa muistutuksessa haluttiin, että ajoneuvosiltaa ei rakennettaisi. Perusteluina muistuttajilla olivat herkkä koskimaisema, puistokokonaisuuden rikkoutuminen sekä melun ja saasteen lisääntyminen alueella. (KV 15.5.1991. 264 §)

Muistutuksista huolimatta sekä kaavoituslautakunta että kaupunginhallitus hyväksyivät osayleiskaavaehdotuksen alkuvuonna 1991, ja toukokuun 15. päivän kokouksessa myös kaupunginvaltuusto hyväksyi ehdotuksen yksimielisesti. Samassa kokouksessa valtuusto hyväksyi myös Oy Finlayson Ab:n ja Tampereen Kiinteistö Invest Oy:n kanssa neuvotellun sopimuksen. Sopimus koski maanvaihtoa, kunnallistekniikan rakentamista ja sen korvaamista sekä kanta-alueen kiinteistöstä kaupungille tulevaa rakennusoikeutta. (KV 15.5.1991, 264 §, 265 §.)

Valtuuston päätöksestä jätettiin kaksi valitusta ympäristöministeriöön. Toukokuussa 1992 ympäristöministeriö vahvisti Finlaysonin alueen osayleiskaavan lukuunottamatta Kuninkaankadun käännöstä Tammerkoscalle päin. Tämä siksi, että ministeriö katsoi sillan tarpeellisuuden ja siitä aiheutuvien vaikutusten tulevan esiin vasta Tampellan alueen suunnittelun yhteydessä, ja että pelkästään Finlaysonin aluetta koskevat liikennejärjestelyt eivät edellytä sillan rakentamista. Ympäristöministeriön päätöksestä tehtiin valituksia korkeimpaan hallinto-oikeuteen. (Tekla 7.8.2001, 162 §.)

Valitusten johdosta antamassaan päätöksessä KHO kumosi ympäristöministeriön vahvistuspäätöksen. Perusteena kumoamiselle oli se, että kaavaselostuksen liikennepiirroksessa Finlaysonin alueen pääliikenneväyläksi on osoitettu Tammerkosken ylittävä silta ja tie sen ylitse Kekkosenentielle; KHO näki, että selostuksessa viitattava silta oli saatava mukaan. Korkein hallinto-oikeus katsoi myös Finlaysonin ja Tampellan alueiden muodostavan liikenteellisen aluekokonaisuuden,

jonka liikennejärjestelyjä ei oltu riittävästi selvitetty. Niinpä korkein hallinto-oikeus edellytti, että Finlaysonin ja Tampellan alueet kaavoitetaan samanaikaisesti. Samalla maanomistajien ja kaupungin välillä tehty sopimus raukesi. (Tekla 7.8.2001, 162 §; KV 17.5.1995, 136 §.)

”Ympäristöministeriö rajas pienen pätkän pois siitä Kuninkaankadun loppupäästä. Elikkä se päättyi se Finlaysonin alueen osayleiskaava sillä tavalla että se Kuninkaankadun jatke, joka nyt on menossa sinne Finlaysonin palatsin ohi, sille oletetulle sillan kohdalle, niin ympäristöministeriön päätös piti sisällään sen , että se kaava päättyy siihen vesirajaan. Jonka jälkeen korkein hallinto-oikeus hyväksyessään sitä ja vahvistaessaan tätä ympäristöministeriön päätöstä katsoi, että siinä muutettiin tätä osayleiskaavaa niin ratkaisevasti, että korkein hallinto-oikeus hylkäs tämän, elikkä kumosi sen ympäristöministeriön päätöksen. Ja edellytti, että kaupunki selvittää uudelleen tämän liikenteellisen puolen tässä asiassa.” (VA4)

Toukokuun viimeisenä päivänä vuonna 1993 kaupunginhallitus päätti, että Finlaysonin alueen vahvistettavaksi tarkoitetun osayleiskaavan laatiminen käynnistetään uudelleen aikaisemman suunnitelman pohjalta siten, että kiinnitetään erityistä huomiota alueen liikennejärjestelyihin ja niiden sopeutumiseen keskustan muihin liikennejärjestelyihin. Samassa kokouksessa kaupunginhallitus päätti, että jatketaan Tampellan alueen vahvistettavaksi tarkoitetun osayleiskaavan laatimista 11.11.1992 päivätyn luonnoksen pohjalta ottaen huomioon luonnoksesta saadut mielipiteet ja neuvottelutulokset. Edelleen päätettiin, että keskustan osayleiskaava ja Finlaysonin ja Tampellan osayleiskaavat valmistellaan samanaikaisesti syksyn 1993 aikana. (KH 31.5.1993, 646 §.)

Syyskuussa 1993 keskustan suunnittelutilannetta esiteltiin kaupunginhallitukselle. Tällöin ei nähty enää tarpeelliseksi tehdä erillisiä osayleiskaavoja Finlaysonin ja Tampellan alueille.

”Oltiin sitä mieltä, että kuitenkin sen osayleiskaavatyön yhteydessä oli näitä erilaisia selvityksiä tullut niin paljon että ei oo enää mielekästä sitä osayleiskaavaprosessia uudestaan käymään, vaan mennään sitten niiden

selvitysten pohjalta suoraan asemakaavojen laatimiseen sekä Finlaysonin alueelle että Tampellan alueelle.” (VI)

Niinpä alueiden yleiskaavallinen tarkastelu siirtyi keskustan osayleiskaavatyöhän. Edellinen osayleiskaava oli vuodelta 1986, ja siinä Finlayson oli pääosin teollisuudelle varattua aluetta. Uudessa keskustan osayleiskaavassa Finlayson tuli pääosin keskustatoiminnoille varatuksi alueeksi. Siinä esitetyt liikennetarkastelut sisällyttävät liikenneyhteyden ja sillan Kekkosenttieltä Finlaysonin alueelle. Keskustan osayleiskaava oli nähtävänä alkuvuodesta 1994 ja 4.1.1995 kaupunginvaltuusto hyväksyi osayleiskaavan. (KV 17.5.1995, 136 §; Tekla 7.8.2001, 162 §.)

Osayleiskaavan liikennetarkastelut olivat pohjana Finlaysonin ja Tampellan alueiden asemakaavojen liikennetarkasteluissa. kaupunginhallitus päätti 28.3.1994, että Finlaysonin kanta-alueelle laaditaan suoraan asemakaavan muutos aiemman osayleiskaavan pohjalta. Kaupunginvaltuusto hyväksyi yksimielisesti sekä Finlaysonin että Tampellan asemakaavat kokouksessaan 17.5.1995. Finlaysonin alueen kaavaan kuuluu siltavaraus. (KV 17.5.1995, 136 §, 138 §.)

Molemmille alueille allekirjoitettiin kaupunginvaltuuston hyväksymät omistajatahojen ja kaupungin kesken neuvotellut asemakaavojen toteuttamista koskevat sopimus- ja luovutuskirjat. Molempia luovutuskirjoja täydentävät osapuolten allekirjoittamat neuvottelumuistiot, jotka sisältävät kaavoituksen tavoitteet ja suunnittelun, kaavojen toteuttamiseen liittyvät aluejärjestelyt ja kunnallistekniikan rakentamisperiaatteet. (KV 17.5.1995, 137 §, 139 §.)

4.2. Kamppailu sillasta

Asemakaavojen hyväksymisen jälkeen silta-asia nousi uudelleen esiin 1998. Kansalaistoimintaa oli kyllä jo ennen tätä, mutta vasta 1998 alkoi kansalaisten laajamittaisempi reagointi siltaa kohtaan. Aineiston perusteella julkista keskustelua ei syntynyt aiemmin sen vuoksi, että Finlaysonin ja Tampellan asemakaavoihin oltiin suurimmalta osin tyytyväisiä. Niissä oli suuri osa alueiden vanhasta rakennuskannasta suojeltu, ja myös nykyiset ajoneuvosillan vastustajat olivat pääosin asemakaavojen

takana; Finlaysonin kaavaan sisältyi siltavaraus, ja vastustajat ymmärsivät sen nimenomaan varauksena. Tuolloin ajoneuvosillan vastustajat eivät siis toisaalta nähneet tarpeelliseksi vastustaa siltahanketta, ja toisaalta oli jo käytetty paljon voimavaroja siihen, että alueiden vanhaa rakennuskantaa saatiin suojelluksi.

”Niin siinä epähuomiossa tavallaan, että se kansalaisliike sai kaadettua sellaisen mielettömän Tamhattan-kaavan, oli suunniteltu 40-kerroksisia kerrostaloja, sillai oikee hirvitys, niin siinä samalla tavallaan pääsi, että se oli vienyt niin täysin sen liikkeen voimavarat sen kaavan kaataminen, että se silta niin kuin livahti siihen.”(KA2)

”Ja vihreät ei vastustanut sitä kaavaa vaan piti sitä hyvänä, koska siinä suojeltiin pääosa niistä Finlaysonin ja Tampellan rakennuksista, ja se huomio keskittyi siihen, niin tavallaan silloin ei tätä siltakysymystä nostettu esiin, mutta muistan että siitä keskusteltiin. (...) että kyllä se tiedostettiin se asia, mutta ajateltiin niin että se on vaan semmonen kaavavaraus, ja että lopullinen päätös siitä sillasta tehdään myöhemmin” (VA2)

Yhtenä aktivoivana tekijänä vuonna 1998 oli se, että Koskenniskan siltaa koskevia asioita alettiin käsitellä kaupungin toimielimissä. Tekninen lautakunta hyväksyi Satakunnankatu - Koskenniskan silta -yleissuunnitelman vuoden 1998 toukokuun lopussa ja Koskenniskan siltasuunnitelman kesäkuussa (Tekla 28.5.1998, 162 §; Tekla 11.6.1998, 187 §). Syksyllä Tampereen kaupunki haki sillalle lupaa vesioikeudesta (Aamulehti 24.10.1998a). Aktiiviset kansalaiset alkoivat sen jälkeen tekemään töitä ajatuksenaan, että ajoneuvosiltaa ei rakennettaisi Koskenniskalle. Marraskuussa 1998 sai alkunsa myös Mältinrannan puolesta -liike, joka on moottoriajoneuvosiltaa vastustava kansalaisliike. Kansalaisten heräämiselle juuri vuonna 1998 lienee useita syitä. Eri tahot ottivat kantaa omista lähtökohdistaan, ja jonkinlaisena jatkumona näille syntyi Mältinrannan puolesta -liike (tästä eteenpäin joko Mältinrannan puolesta -liike tai Mältinranta-liike). Prosessi tiivistyi, kun eri tahoilla toimineet ihmiset yhdistivät voimiaan.

”(...)ja sitten kun tää rupes sitten niinkun polttaa oikein tää silta-asia niin mää menin kaikkeen mukaan ja kaikkiin yleisötilaisuuksiin...ja sitten en muista missä

yhteydessä mää tutustuin näihin muihin silta-aktiiveihin sitten mutta siitä sitten lopulta muodostui tämmönen Mältinranta-liike(...)mutta se oli tosiaan, sanoisin että se tuli vasta syksyllä -98, ja sitten keväällä -99.” (KA1)

”Se on vähän määrittelykysymys, että siis niinku, Mältinrannan puolesta –liike, lähti siitä [nimien keruusta kansanäänestysaloitteeseen], mutta siellähän oli taustalla tällaista kansalaistoimintaa, että esimerkiksi oli saman vuoden tammikuussa, 16 kansalaisjärjestöä ja yhdistystä teki kaupungille sen kuntalaisaloitteen, niinku Mältinrannan alueen kokonaissuunnitelma, jossa oli mm. Pirperpol, ja monia näitä yhdistyksiä. Ja sitten tota Mältinrannan puolesta -liikkeessä oli vaikka kuinka paljon näitä samoja ihmisiä. (...) Ja olis joku tämmönen kuin autovapaa Mältinranta, -97 jossain lehtikirjoituksessa muistan törmänneeni.” (MA1)

Kuten edeltävästä haastatteluotteesta ilmenee, jo tammikuussa 1998 oli 16 kansalaisjärjestöä tehnyt aloitteen Mältinrannan kokonaissuunnitelman aikaansaamiseksi (Tekla 3.4.1999, 44 §). Aamulehdessä oli juttu lokakuun lopulla kuntalaisten turhautumisesta siihen, että aloite ei ollut vielääkään ollut kaupunginhallituksen käsittelyssä (Aamulehti 24.10.1998b). Tämän jälkeen marraskuun 10. päivä kuntalaisaloite kokonaissuunnitelmasta oli käsittelyssä ympäristölautakunnassa (476 §). Ympäristölautakunta ei kuitenkaan nähnyt tarvetta alueen uuden kokonaissuunnitelman tekemiseksi.

Kuntalaiset keräsivät n.1500 allekirjoitusta silta-adressiin, joka luovutettiin marraskuun alussa valtuustoryhmien puheenjohtajille (Aamulehti 5.11.1998). Adressin tavoitteena oli saada kaupunki luopumaan ajoneuvosillan rakennushankkeesta. Silta-adressissa perusteluina käytettiin mm. alueen viihtyisyyttä, alueen kulttuurihistoriallista merkitystä, kaupungin ympäristöpoliittista ohjelmaa sekä kaupungin liikennepolitiikkaa, jossa liikenne ohjataan kehäväylille pois kaupungin keskustasta⁹. Nämä samat argumentit ovat toistuneet siitä lähtien sillan vastustajien kannanotoissa.

---

⁹ Saatesanat silta-adressiin löytyvät netistä osoitteesta <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/saatesanat.htm>

”Niin marraskuun puolessa välissä mua pyydettiin mukaan siihen, kun Juhani Valanto vei kaupunginvaltuustolle sitä omaa kuntalaisaloitettaan (...) niin se näytti aivan toivottomalta se tilanne silloin (...) niin siinä tilaisuudessa meitä oli nelisenkymmentä aktiivista ihmistä viemässä sitä Juhani Valannon aloitetta, niin ensimmäisen kerran sanottiin ääneen että tässei taida auttaa muu kuin kansanäänestys. Ja sitten me ihan tota suusta suuhun -menetelmällä sovittiin että treffit, niinku että nyt aloitetaan tää, ja että pidetään kokous, ja että aloitetaanko kansanäänestys ja mitä se tarkoittaa, mitä se edellyttää” (KA2)

Marraskuun lopulla 1998 kansalaisia kokoontui yhteen, joukossa paljon edellä mainitun silta-adressin allekirjottaneita, ja Mäntinrannan puolesta -liike aloitti nimien keräämisen kansanäänestyksen järjestämiseksi Koskenniskan moottoriajoneuvosillasta ja Finlaysonin ja Tampellan alueiden asemakaavojen muuttamiseksi siten, että niistä poistettaisiin moottoriajoneuvosiltavaraus. Keräysaika oli 24.11.1998 - 24.3.1999, ja tavoitteena oli saada vähintään 7500 allekirjoitusta kansanäänestysaloitteen tekemiseen. Mäntinrannan puolesta -liike vetosi alueen kulttuurihistoriaan ja -maisemaan. Liikkeen tekemässä lehdistötiedotteessa¹⁰ (24.11.1998) perusteltiin myös moottoriajoneuvosillan vaikutuksena olevan alueen virkistysmahdollisuuksien vähentyminen. Tämän lisäksi Mäntinrannan puolesta -liike peräänkuulutti avointa asukkaiden kuulemis- ja päätöksentekomenettelyä. Joulukuun alussa liike suoritti nimienkeräystempauksen¹¹, ja keruuta jatkettiin maaliskuun 1999 lopulle.

Mäntinrannan puolesta -liike jätti 7.4.1999 aloitteen asemakaavan muutoksesta Finlaysonin ja Tampellan asemakaavaan tai kunnallisen kansanäänestyksen järjestämiseksi Koskenniskan sillasta¹². Liike sai kerättyä noin 9500 allekirjoitusta, joka ylittää tarvittavan määrän kuntalain 30 § mukaiseen aloitteeseen. 19.4. Mäntinranta-liike teki Mansefoorumin välityksellä kyselyn valtuutettujen mielipiteistä siltavarauksen poistamisesta ja kansanäänestyksen järjestämisestä. Kyselyn tulokset julkaistiin netissä. (Taustaa keskustelulle 1999.)

¹⁰Lehdistötiedote löytyy Mansefoorumin sivuilta osoitteesta <http://mansefoorumi.uta.fi/maltranta/lehdistotiedote.htm>

¹¹ Lehdistötiedote tempaukselle on netissä osoitteessa <http://mansefoorumi.uta.fi/maltranta/lehdistotiedote2.htm>

¹² Lehdistötiedote aloitteen tekemisestä: <http://mansefoorumi.uta.fi/maltranta/kaijalehdtied-7-4-99.htm>

Kaupunginhallitus päätti (26.4.1999, 273 §) esittää kaupunginvaltuustolle, että kansanäänestystä ei järjestetä. 5.5. pidetyssä kokouksessa valtuusto päätti äänestyksen jälkeen, että kansanäänestystä ei järjestetä. Kansanäänestyksen kannalla oli 19 valtuutettua ja sitä vastaan 48 valtuutettua. (KV 5.5.1999, 99 §).

Nimienkeruun kanssa samanaikaisesti oli muita prosessiin liittyneitä vaikuttamistoimia meneillään. Kuninkaankadun katupiirustus välillä Satakunnankatu - Keernakatu oli nähtävillä 18.1.-1.2.99 teknisten ja ympäristöasioiden palvelupiste Frenckellissä¹³. Katupiirustuksessa suunnittelualue on Kuninkaankadun pohjoispäässä sijaitseva 520 metrin (pohjois-etelä-suunnassa) pituinen alue, johon sisältyy Finlaysonin ja Tampellan alueet yhdistävä Koskenniskan silta. Sillan pituus piirustuksessa on 110 metriä. Katupiirustuksessa sillan hyötyleveys on 14 metriä, josta 6,5 metriä on ajorataa, eteläreunassa 5 metriä leveä eroteltu jalankulku- ja pyörätie, ja pohjoisreunassa 2,5 metriä leveä jalkakäytävä. Katupiirustus sisältää kustannusarviot vain katuosuuksilta (1 840 000mk). Ehdotuksessa Koskenniskan silta ei sisälly kustannusarvioihin.

Katupiirustuksista jätettiin neljä muistutusta sekä yksi allekirjoittamaton teksti, jota ei käsitelty muistutuksena. Kaikki muistutukset vastustivat moottoriajoneuvosiltaa. Amurilaiset ry jätti muistutuksen. Heidän perusteinaan olivat Amurin alueen läheisyys ja sillan vaikutus Amurin liikenteeseen. Lisäksi Amurilaiset ry vetosi historiallisen koskimaiseman säilyttämisen puolesta. Kaija Helle jätti muistutuksen perusteinaan alueen kulttuurihistoria, kevyen liikenteen edellytykset, liikenteen sujuvuusongelmat, alueen virkistyskäytön romuttaminen ja ristiriita kaupungin ympäristöpolitiikan kanssa. Samankaltaisia argumentteja käyttivät Maanystävät ry ja Juhani Valanto muistutuksissaan. Muistutuksista huolimatta tekninen lautakunta päätti äänestyksen tuloksena (8 puolsi/2 vastusti/1 tyhjä) vahvistaa Kuninkaankadun katupiirustuksen. (Tekla 3.4.1999, 44 §.)

Kaupungin hakemus Koskenniskan sillan rakentamiseksi oli samanaikaisesti vireillä Länsi-Suomen vesioikeudessa. Muistutusaikana hakemuksella oli 1.2.-3.3.1999 (Länsi-Suomen vesioikeuden kuulutus 14.1.1999). Hakemuksesta jätettiin kuusi muistutusta vesioikeudelle. Avantouintiseura Norppa ry, Juhani Valanto, Museovirasto, Maan

¹³ Tiedote katupiirustuksen nähtävillä olosta on netissä osoitteessa <http://www.tampere.fi/ytoteto/tepa/palvelup/katunaht/k8.htm>

ystävät ry, Mältinrannan puolesta -liike ja Tampereen ympäristönsuojeluyhdistys ry tekivät kukin muistutuksen. Tekninen lautakunta käsitteli asiaa kokouksessaan 6.5.1999, jonka jälkeen Tampereen kaupunki antoi vesioikeudelle vastineen muistutuksiin. (Tekla 6.5.1999, 101 §.)

Tämän jälkeen Länsi-Suomen vesioikeus (29.10.1999) antoi rakennusluvan Koskenniskan sillalle. Juhani Valanto, Avantouintiseura Norppa ry, Tampereen Maan ystävät ry, Tampereen ympäristönsuojeluyhdistys ry ja Mältinrannan puolesta -liike tekivät yhteisen valituksen¹⁴ Vaasan hallinto-oikeudelle 15.12.1999. Valituksessa oli liitteenä Juhani Valannon tekemät siltakuvasimulaatiot. Hallinto-oikeus pyysi huhtikuussa selvityksen Mältinrannan puolesta -liikkeeltä heidän puheoikeudestaan asiassa. Vaasan hallinto-oikeus (22.6.2000) päätti ettei valittavilla tahoilla ole puheoikeutta asiassa, koska ne eivät omista tai hallitse vesi- tai maa-alueita hankkeen vaikutusalueella.

Vesioikeus- ja hallinto-oikeusvalitusten lisäksi kansalaiset olivat muutenkin aktiivisia vaikuttamispyrkimyksissään vuoden 1999 syksyllä. Elokuussa Mältinranta-liike teki tekniselle lautakunnalle kyselyn, jossa kysyttiin aikovatko he ehdottaa Koskenniskan sillalle määrärahaa vuodelle 2000 (Taustaa keskustelulle 1999). Tekninen lautakunta (26.8.1999, 218 §) päätti esittää 700 000 markkaa Koskenniskan sillalle seuraavan vuoden budjettiin. Tämän jälkeen Mältinranta-liike teki uuden kyselyn, tällä kertaa valtuutetuille, jossa kysyttiin heidän kantaansa määrärahaan (Taustaa keskustelulle 1999). Molemmat kyselyt julkaistiin netissä.

Mältinranta-liike teki myös selvityspyynnön¹⁵ eduskunnan oikeusasiamiehelle lokakuussa 1999. Selvitystä pyydettiin Tampereen kaupunginvaltuuston päätöksestä hylätä kuntalaisaloite kunnallisen kansanäänestyksen järjestämiseksi moottoriajoneuvosillan rakentamisesta Tammerkosken yläjuoksulle. Helsingin Sanomissa oli juttu asiaan liittyen 13.10. Jutussa oli ensimmäistä kertaa mukana erään kuntalaisen tekemät kuvasovitteet. Helsingin Sanomissa saadun julkisuuden myötä asia ponnahti myös Aamulehteen, ja tämän jälkeen Mansefoorumin Mältinranta-sivuille liitettiin myös kaupungin viralliset kuvasovitteet, joita ei aiemmin oltu netissä edes

¹⁴ Valitus on netissä: <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/vhovalitus.htm>

¹⁵ Selvityspyyntö on luettavissa netissä osoitteessa <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/selvpyynto.htm>

julkaistu. Mältinranta-liikkeen ja Mansefoorumin piirissä oltiin tyytyväisiä, koska he nimenomaan halusivat kuvia vertailtaviksi.

”Helsingin Sanomissa 13.10. oli eka kertaa tää yks tuntemattoman taiteilijan kuvapari ja se liitty juttuun, siihen niinku eduskunnan oikeusasiamiehelle tehtyyn selvityspyyntöön. (...) Sitten viikon päästä siitä Aamulehti julkaisi ison jutun siitä, jossa tossa ylhäällä oli yks tuntemattoman taiteilijan kuvapari ja alhaalla hiukan pienempi kaupungin virallinen siltasimulaatio. Ja ne kaupungin kuvat pääty sitten Mansefoorumille sillai että, kun alkukiihtymyksestä päästiin niin apulaiskaupunginjohtaja sitten sanoi, että kun kaupungillakin on nämä omat kuvat, niin ne on sitten ainakin saatava sinne Mansefoorumille. Mä olin sitten ihan että totta kai!”

Tampereen kaupunginhallitus antoi asiasta lausunnon 14.12.1999¹⁶. Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan päätös kuntalaisaloitteen hylkäämisestä ei ollut lainvastainen. Selvityspyynnössä vedottiin esimerkiksi valtuuston moraaliseen velvoitteeseen ottaa kansalaismielipide huomioon. Vastaus oli, että laillisuusvalvojana ei oikeusasiamiehellä ole mahdollisuutta ottaa kantaa asian moraaliseen puoleen (Eduskunnan oikeusasiamies 5.5.2000). Syksyllä 1999 järjestettiin myös EU:n huippukokous Tampereella. Tämän aikana kuntalaiset aktivoituivat siten, että kadulla järjestettiin pienimuotoinen mielenosoitus. Sen lisäksi kokoukseen osallistuneille jaettiin avointa kirjettä¹⁷, jonka allekirjoittivat useat eri yhdistykset Pirkanmaalla.

Vuonna 2000 jatkuivat edellisenä vuonna alkaneet valitus- ja muistutusmenettelyt. Avantouintiseura Norppa ry haki korkeimmalta hallinto-oikeudelta valituslupaa 16.8.2000¹⁸ ja vaati Vaasan hallinto-oikeuden päätöksen purkamista tai poistamista yhdistyksen osalta. Avantouintiseura Norppa ry pyysi myös, että KHO määräisi valituksenalaisen Länsi-Suomen vesioikeuden päätöksen toimeenpanokieltoon valituksen käsittelyn ajaksi. Tähän asiaan Tampereen kaupunki antoi 22.11.2000 selityksen¹⁹ KHO:lle, johon taas korkein hallinto-oikeus vaati vastaselitystä

¹⁶ Tämä löytyy osoitteesta <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/kh-kanteluvastaus.htm>

¹⁷ <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/EULETTER6-10-99.htm>

¹⁸ <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/kho-valilupa.htm>

¹⁹ <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/Trekh-KHO.htm>

Avantouintiseura Norppa ry:ltä. Yhdistys antoi selvityksen 19.1.2001²⁰. KHO (28.5.2001) ei antanut valitusoikeutta Avantouintiseura Norppa ry:lle.

Kesällä 2000 Maailman ympäristöpäivänä (5.6.) järjestettiin Kuninkaankadun katujuhla. Katujuhlassa oli kulttuuriohjelmaa, jonka lisäksi järjestettiin paneelikeskustelu, jossa pohdittiin Mältinrantaan liittyviä kysymyksiä. Sen lisäksi paikan päällä oli nähtävänä sillasta tehdyt kuvasimulaatiot ja 15-metrinen lakana levitettynä kohtaan, johon suunniteltu silta olisi tulossa. Katujuhlasta tehtiin kuvasarja, joka julkaistiin netissä. Katujuhlien paneeliin osallistuneille tehtiin jälkeinpäin kysely, jossa kysyttiin panelistien mielipidettä eri liikennevaihtoehdoista alueella. (Taustaa keskustelulle 2000.) Paneelissa vaalien läheisyys oli ehkä aistittavissa valtuutettujen mielipiteissä. Toisaalta silta-asiasta oltiin melko hiljaa, toisaalta mielipiteet painottuivat vastustukseen, ja siihen, että katsotaan ensin miten Tampellan alue rakentuu (Aamulehti 6.6.2000). Edelleen ennen vaaleja tehdyssä Aamulehden vaalikoneessa enemmistö kyselyyn vastanneista valtuutetuista vastusti siltaa (Aamulehti 21.10.2000).

Vuoden 2001 huhtikuussa Mältinranta-liikkeen toimesta tehtiin taas uusi kysely tekniselle lautakunnalle. Tässä kyselyssä kartoitettiin lautakunnan jäsenien omakohtaista tutustumista Mältinrannan alueeseen. Olivatko he käyneet paikan päällä? Lisäksi heiltä kysyttiin mielipidettä siihen, olisiko Koskenniskan moottoriajoneuvosilta heidän mielestään liikenneteknisesti toimiva ratkaisu. Mansefoorumi teki lehdistötiedotteen²¹ kyselyn tulosten pohjalta, jossa todettiin teknisen lautakunnan kannattavan Koskenniskan aikalisän jatkamista. (Taustaa keskustelulle 2001.)

Valtuustoedustaja Irja Tulonen teki aloitteen 4.4.2001 Koskenniskan ajoneuvosillan tarpeellisuuden määrittämiseksi valtuustossa (KV 4.4.2001, 135 §). Tekninen lautakunta teki kokouksessaan elokuun alkupuolella eriävän päätöksen sillan tarpeellisuuden määrittämisestä (Tekla 7.8.2001, 162 §). Tämän jälkeen tekninen lautakunta päätti esittää vuoden 2002 budjettiin 5 miljoonan markan aloitusmäärärahaa Koskenniskan siltaa varten (Tekla 18.9.2001, 201 §).

²⁰ <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/Norpanvastaselitys.htm>

²¹ <http://mansefoorumi.uta.fi/uutta/tiedotteet/2001/siltatiedote.htm>

5.6.2001 järjestettiin samantyyppinen katujuhla kuin edellisvuonnakin, mutta kesän aikana tapahtui muutakin. Joukko siltaa vastustavia Tampellan asukkaita aktivoitui kesällä 2001, ja aloittivat sillan vastustuksen omalta taholtaan. He olivat muuttaneet alueelle vasta vähän aikaa ennen tätä, ja eivät aluksi olleet tietoisia prosessin kulusta.

”Ja se oli viime kesänä tai sillei, lehdessä oli jotain juttua niinku siitä, siinä on ollut pidempikin prosessi tai näin, niin lehdestä luin siitä, ja sitten me puhuttiin siinä meidän pihapiirissä ihmisten kanssa jotka asuu siinä, että oletteko kuullut tämmösestä asiasta, ja sitten se lähti siitä liikkeelle.” (KA4)

Tampellan alueen aktiivit alkoivat tekemään asuinalueellaan kyselyä, jossa selvitettiin asukkaiden mielipiteitä ajoneuvosillan tarpeellisuudesta. Samalla he aloittivat myös adressilistan nimien keruun, jonka tavoitteena oli ajoneuvosillan rakentamisesta luopuminen. Ulla Rytsy otti yhteyttä kirjeitse kaupunginvaltuustoon 8.10.2001 Koskenniskan moottoriajoneuvosiltaa vastustaen²². Hänen tukenaan oli Kanta-Tampellan alueella tehty kysely ja adressi²³, joiden perusteella Kanta-Tampellan asukkaat vastustivat moottoriajoneuvosiltaa.

Tampellan ja Finlaysonin alueen sopimusosapartit, rakennusliikkeiden edustajat ja kiinteistönomistajat (YIT Rakennus oy, Tampereen kiinteistö invest Oy, Tamrock Oy:n eläkesäätiö, Tamsoil Oy, Sponda Oyj, Skanska Sisä-Suomi Oy) lähestyivät kaupunginhallitusta 19.10. kirjeitse tavoitteenaan nopeuttaa alueen ja siltojen rakentamista²⁴. Vastauksena tähän Ulla Rytsy teki myös kirjeen kaupunginvaltuustolle, jossa hän arvosteli mm. rakennusliikkeiden selvitysten pätevyyttä²⁵.

Mäntinrannan puolesta -liike piti Koskenniska-foorumin Keskustorilla 1.11.2001²⁶. Pyrkimyksenä oli saada kansalaiset ymmärtämään, että valtuusto tulisi budjettikokouksessaan 12.11.2001 päättämään mm. Koskenniskan sillan määrärahasta. Tuossa kokouksessa valtuusto päätti ottaa aikalisän ja sillan rakentamisen aloitettavan

²² <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/ullarytsyn%20kirje%20kaupunginvaltuustolle.htm>

²³ <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/kantatampellan%20asukkaiden%20adressi.htm>

²⁴ <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/rakennusliikkeidenkirje.htm>

²⁵ <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/ullarytsyn%20kirje%20kaupunginvaltuustolle311001.htm>

²⁶ Lehdistötiedote Koskenniska-foorumia varten löytyy osoitteesta <http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/Koskenniskafoortiedote.htm>

vuonna 2004, jos silta katsotaan tarpeelliseksi keskustan liikenneverkkosuunnitelman perusteella. (KV 12.11.2001, 330 §).

5. KANSALAISVAIKUTTAMINEN KOSKENNISKAN PROSESSISSA

5.1. Argumentteja sillan puolesta ja vastaan

Koskenniskan prosessissa eri toimijoilla on ollut erilaisia perusteluja kannalleen. Pääosin ajoneuvosiltaa kannattavilla ovat toistuneet tietyt perustelut, ja ajoneuvosiltaa vastustavat taas perustelevat kantansa toisenlaisin argumentein. Tarkastelen tässä luvussa argumentteja, joita siltaa vastustavat ja kannattavat ovat käyttäneet siltaproessin aikana. Käytän sanaa kannattajat niistä, jotka ovat kannattaneet moottoriajoneuvosillan rakentamista. Vastustajilla tarkoitan niitä, jotka ovat moottoriajoneuvosiltaa vastaan. Osa heistä kannattaa kevyen liikenteen siltaa, osa vastustaa minkäänlaisen sillan rakentamista Koskenniskalle.

Silta-asiassa kaupungin tekninen toimi tarkasteli asiaa erityisesti liikenteellisin perustein. Myös muut siltaa kannattavat argumentoivat kantaansa lähinnä liikenteellisin perusteluin. Toimiva kaupunkirakenne vaatii autoilua heidän näkökulmastaan.

”(...)niillä puolustajilla, et niiden mielestä toimiva kaupunkirakenne, elävä kaupunki, tarvii niitä autoja.” (MA2)

Ajoneuvoliikenteen sujuvuus Tampellan ja Finlaysonin alueiden välillä on ollut kannattajien keskeisiä argumentteja. Eräs valtuutettu oli myös huolissaan palo- ja pelastustoimen kyvystä toimia näillä alueilla, jos siltaa ei rakennettaisi. Yksi haastatelluista toi esille Tampereen sijainnin kahden järven kannaksella, jonka vuoksi sujuvat liikenneyhteydet on hankala järjestää. Tämä on ehkä yksi syy, miksi kannattajat ovat olleet haluttomia keskustelemaan vaihtoehtoista. Heidän mielestään niitä on vaikea löytää. Kannattajat perustelevat kantaansa myös sillä, että Keskustorille ollaan

rakentamassa maanalaista pysäköintilaa. Koskenniskan ajoneuvosillan tarkoituksena on toimia syöttöväylänä tälle pysäköintihallille.

Sillan kannattajilla liikenteellisten perustelujen lisäksi yksi keskeisimpiä argumentteja mielipiteelleen on ollut siltaan liittyvä sopimushistoria. Erityisesti on vedottu kaupungin, alueen maanomistajien ja rakennusliikkeiden allekirjoittamaan sopimukseen, jossa käsitellään alueen kaavoittamista ja siihen sisältyviä seikkoja. Eräs valtuutetuista sanoikin, että sopimuksen kunnioittaminen on hänen mielipiteeseensä voimakkaimmin vaikuttava asia.

”[Kantani] perustuu siihen, että kun aikoinaan Tampellan ja Finlaysonin alueitten maanomistajat kävi neuvotteluita kaupunginosan kaavoittamisesta, (...) ja näitten neuvotteluiden tuloksena päädyttiin siihen että silta rakennetaan. Ja vielä tämä sillanrakentamisaikataulu oli sillä tavalla muotoiltu sopimukseen, että kaupunki rakentaa ajoneuvosillan (...) ja sillan rakentaminen tapahtuu muun rakennustoiminnan tahdissa. (...) että kun kaupunki on kerran sopimukseen pannut nimensä, ja tehty tällöinen yhteinen kaavoitus- ja rakentamissopimus, niin kaupunkia sitoo se tehty sopimus.” (VA4)

Erikoista äskeisessä haastatteluotteessa on se, että sillan kannattaja mainitsee sen, että kaavassa sanotaan sillan paikan määrittyvän muun rakennustoiminnan yhteydessä. Vaihtoehtoista ei kuitenkaan ole juurikaan keskusteltu. Tästä on syntynyt ristiriitaa kannattajien ja vastustajien kesken. Siltaa kannattavat ovat yksinomaan todenneet, että kyseeseen tulee vain ja ainoastaan ajoneuvosilta juuri tietyille paikalle.

Siltaa vastustaneet toivat esiin alueen kulttuurihistorian, luonnon ja maisemalliset seikat. Sillan suunniteltu paikka on alueella, josta Tampereen kaupunki sai alkunsa. Sillan paikkaa ja sen lähiympäristöä pidetään arvokkaana kulttuurimaisemana, jossa on useita vanhoja ja kulttuurihistoriallisesti tärkeitä rakennuksia. Vastustajat ovat perustelleet kantaansa sillä, että ei ole alueen arvon mukaista tuoda sinne autoliikennettä.

Tallipiha on sillan vastustajien keskeisiä perusteluita. Tallipiha oli alkujaan Finlaysonin palatsin käytössä, ja siellä sijaitsi vaunu- ja ratsuhevosten talli. Nykyisin Tallipiha on

perhematkailukohde ja siellä toimii joukko pienyrittäjiä. Sillan vastustajien näkökulmasta Tallipihan vetovoima perustuu autottomaan ja rauhalliseen ympäristöön. Mältninrannassa sijaitseva avantouinti- ja kesäuintipaikka on toinen argumentti, joka siltaa vastustavilla kuntalaisilla on ollut tärkeä. Uintipaikat menetettäisiin, jos ajoneuvosilta rakennettaisiin. Kolmas vastaava argumentti on Näsinpuisto, jonka viehätysten koetaan perustuvan rauhalliseen, meluttomaan ympäristöön. Näihin kaikkiin kolmeen edellä mainittuun perustuva argumentointi tukee yleisempää tavoitetta, joka kansalaisliikkeellä on ollut: alueen tunnettavuuden kasvattaminen. Esimerkiksi uimapaikan esiin tuominen edesauttaa alueen luonteen tunnistamista ja kuvaa sellaista toimintaa, jota alueella voi tehdä. Vastustajilla olisikin halu kehittää Finlaysonin ja Tampellan alueita kävelykaupunkialueina.

”Tallipiha on ollut kasvava argumentti tässä mikä on ollut semmonen, että siihen on ollut helppo vedota kun se on semmonen vetovoimatekijä kaupungissa.”

(MA2)

”Siinä tuodaan tällaselle alueelle, joka nyt tällä hetkellä on aika yhtenäinen kävelyalue, niin tuodaan siihen autoliikenne. Ja mun mielestä se ei ole sen alueen arvon mukaista, ja siinä menetetään sitten mahdollisuudet kehittää sitä tämmösenä kävelyalueena.” (VA2)

Vastustajat käyttivät kyllä myös liikenteellisiä perusteluja, mutta jokseenkin toisella tavalla kuin kaupungin suunnittelu. Kuntalaiset vaativat liikennesuunnittelua kokonaisuudessaan kestävämmälle pohjalle siten, että pyrkimyksenä olisi yksityisautoilun vähentäminen keskustassa ja sen siirtäminen kehävyölle.

”Että täytyy kerta kaikkiaan sitä liikennesuunnittelun perusideologiaa tai sitä siellä taustalla viedä siihen suuntaan että sen pitää olla kestävä.” (MA2)

Siltaa vastustaneet kuntalaiset halusivat kehittää aluetta autottomana alueena, joka tarjoaa turvallisen ja saasteettoman ympäristön. Sillan kannattajat kuitenkin mielsivät usein vastustuksen liittyvän pelkästään siihen, että silta turmelisi alueella olevan maiseman. Heillä oli usein myös käsitys siitä, että silta oli vastustajien mielestä ruma kyseisessä paikassa. Tiivistäen voi sanoa, että kun siltaa kannattavilta kysyi vastustajien

argumentteja, kannattajat usein puhuivat sillasta rakennelmana, sekä siitä, kuinka tuo rakennelma kyseiseen paikkaan sopii. Vastustajilla itsellään vastustus liittyi useimmiten sillan käyttöön. Vastustajat halusivat tuoda esille ne vaikutukset, mitä rakennelman käyttö aiheuttaa. Tosin myös vastustajat toivat esille seikkoja, jotka liittyivät lähinnä siltaan rakennelmana. Tällöin haastateltavat yleensä mainitsivat siitä, kuinka ruma ajoneuvosilta olisi. Tämä kuitenkin mainittiin yleensä toisarvoisena seikkana pääasiallisen argumentoinnin keskittyessä sillan käytön vaikutuksiin.

”Tavallaan se kulttuurimiljöö mikä siinä on, niin sitä pitäisi vaalia. Se ei ole niinkään se silta, ei se silta niin kuin rakennelmana mun mielestä riko sitä. (...) mutta oleellista on se autoliikenne, että se katkaisee yhteyden, semmosen turvallisen ja sanoisko nyt esteettisen näkymän Tallipihan, Näsinpuiston ja Finlaysonin välillä.” (VA2)

”Kun on kuvia ja piirustuksia on jo ollut julkisuudessa nähtävillä, niin on ollut se ajatus että tää on erityisen herkkä, maisemallisesti herkkä alue, jollonka tämän sillan arkkitehtuuriin ja sen rakenteisiin, keveyteen ja sirouteen on kiinnitettävä erityistä huomiota.” (VA4)

”Se on jakautunu vähän se porukka, niinku kosken toisella puolen olevat ja sitten toisella puolen olevat, ja joillekin Hervantalaisillehan se ei tietenkään merkitse mitään onko siinä silta.” (VA3)

Edellisessä kommentissa korostuu se, että valtuutettu uskoo sillalla olevan merkitystä vain niille, jotka asuvat kosken läheisyydessä. Monilla kuntalaisilla oli kuitenkin kantansa perusteina yleisemmin ympäristö ja liikennesuunnittelunäkökohdat. He haluaisivat kestävämpää liikennesuunnittelua, jolla pyrittäisiin vähentämään autoilua keskustassa riippumatta siitä missä itse asuvat. Myös kansanäänestysaloitteen kumoamisen voi tulkita siten, että valtuusto teki päätöksen siltarakennelma mielessään, ei sen käyttö. Kansanäänestysaloite kumottiin vetoamalla mm. asian pienuuteen, siinä oli kyse vain yksittäisestä sillasta.

”Että se [kansanäänestysaloite] nyt sopii esimerkiksi kuntaliitoksiin ja näihin, ja semmisiin asioihin paremmin, mutta ei tämmöseen yksittäiseen siltaan.” (VA4)

Monet varsinkin sillan kannattajista olivat ihmeissään kuinka asiasta on tullut siltaa suurempi kysymys. Usein sillan vastustajien mielestä kysymyksessä nimenomaan onkin ollut siltaa suurempi kysymys. Tämä on aiheuttanut tietyissä tilanteissa sen, että puhutaan samasta asiasta mutta niin eri näkökulmista, että toisen osapuolen ymmärtäminen on ollut mahdotonta. Toiset haastateltavista kuitenkin ymmärsivät asian niin, että omaa näkemystä vastakkaisetkin argumentit saattoivat olla ihan perusteltuja. He ajattelivat kysymyksen olevan siitä, millaisen näkökulman asian tarkasteluun valitsee.

Sekä sillan vastustajat että kannattajat ajattelivat kaupungin imagoa. Vastustajien mielestä kaupungin imagon kannalta olisi ensiksi järkevää kuunnella kaupunkilaisia, ja toiseksi pyrkiä kehittämään alueesta autotonta. Sillan kannattajat taas ajattelevat siltaa kaupunkikuvallisena ratkaisuna siten, että heidän mielestään liikenteen sujuvuus Tampellan ja Finlaysonin välillä on tärkeää. Muuttuvien teollisuusalueiden uutta käyttöä on helpompi hyödyntää ajoneuvosillan avulla. Lisäksi kannattajat näkevät, että kaupungin imagon kannalta on tärkeää pitää tehdyistä sopimuksista kiinni.

kannattajat	vastustajat
<p>Liikenteelliset perustelut:</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimiva kaupunkirakenne vaatii autoilua • vältetään ruuhkia • Finlaysonin ja Tampellan välinen liikenne • Keskustorin pysäköintihallin syöttöväylä <p>Sopimukset ja asiakirjat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • asemakaava • kaavoitus sopimus <p>Imago:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pidetään sopimuksista kiinni • kehittyvä kaupunki 	<p>Liikenteelliset perustelut:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kestävä liikennesuunnittelu <p>Alueen käyttö:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tallipiha • Näsinpuisto • uimapaikat <p>Alueen luonne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kulttuurimaisema • kansallismaisema • turvallinen kävelyalue <p>Imago:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuunnellaan kaupunkilaisia • kestävästi kehittyvä kaupunki

Kuvio 3. Ajoneuvosillan kannattajien ja vastustajien perustelut

Aineiston perusteella argumentointiin sillan puolesta ja vastaan liittyy kaksi seikkaa, joiden vuoksi tapaus on muotoutunut omanlaisekseen. Molemmat ovat vaikuttaneet huomattavasti Koskenniska-keskustelun muotoutumiseen ja prosessin kulkuun. Nämä kaksi seikkaa ovat:

1. Prosessin pituus ja sijoittuminen ajallisesti jaksoon, jolloin hallintokäytännöt ovat muuttuneet.
2. Kansalaisten esiin nostamat argumentit, jotka eivät ole nousseet esiin kaupungin suunnitteluelimissä

Koskenniskan sillasta on keskusteltu jo pitkään. Ensimmäiset asiakirjat, joissa silta mainitaan, ovat 90-luvun alusta. Siitä lähtien asia on ollut jollain tavalla esillä Tampereen kunnalliselämässä. Haastatteluissa ilmeni, että keskustelu on ajoittain ollut vilkasta, välillä laantunut, ja noussut taas uudelleen. Varsinaisesti julkista keskustelua suuremmassa mittakaavassa on käyty vuodesta 1998 lähtien, jolloin myös siltaa vastustava kansalaisliike perustettiin.

Lähivuosina on tapahtunut olennaisia muutoksia hallintokäytännöissä.

Ympäristövaikutusten arviointi on tullut kaavoituksen yhteyteen. Toinen tärkeä muutos on uusi maankäyttö- ja rakennuslaki. Muutoksilla on ollut merkittäviä seurauksia liittyen Koskenniskan siltaan. Ei kuitenkaan sen vuoksi, että uutta lakia olisi sovellettu suunnittelu- ja kaavoitusvaiheessa. Uusi maankäyttö- ja rakennuslaki on tullut voimaan vasta kaavoitusvaiheen jälkeen. Päinvastoin juuri se, että lakia ei sovellettu, on vaikuttanut prosessiin. Kansalaiskeskustelu syntyi vasta siinä vaiheessa, kun suunnitelmat oli jo tehty. Tekninen lautakunta on luottanut vanhoihin selvityksiin, jotka on tehty prosessin alkuvaiheessa.

”Ja sitten meillä on hyvät selvitykset ollut tästä asiasta, ja oltiin vakuuttuneita siitä, että tää silta tarvitaan.” (VA4)

Kuntalaiset ovat kyseenalaistaneet nämä selvitykset. Sillan vastustajien mielestä olisi tarpeellista tehdä uudet selvitykset, joissa tulisi liikenteen lisäksi selvittää ympäristöä, kulttuuria ja miljöötä koskevia seikkoja. Aktiiviset kuntalaiset ovatkin vaikuttaneet

prosessiin tuomalla esille sellaisia asioita, joita ei noussut esiin kaupungin suunnitteluelimissä.

”Koko ajanhan tässä on ollut yksi perusongelma se, että ei ole ollut selvitystä siitä mikä olisi tän sillan erilaiset ympäristövaikutukset, siis myös muut kuin liikennevaikutukset, kulttuuri-, kaupunkimiljööseen liittyvät vaikutukset. (...) Että kansalaisliikkeet ja kansalaiset ehkä olettaa että, ja vaatii ihan oikeutetusti, että kaikki ne selvitykset ja käytännöt perustuisivat nykyiseen lainsäädäntöön ja siihen, että vertailtaisiin erilaisia vaihtoehtoja.” (VA2)

Hankkeet ovat perinteisesti jaoteltu tietyn sektorin käsiteltäviksi. Virkamiehet ja suunnittelijat monesti kokevat, että heidän tehtävänsä on nimenomaan tarkastella asioita oman sektorinsa näkökulmasta ja tehdä esityksiä siltä pohjalta. Koskenniskan sillan tapauksessa esimerkiksi haastattelemani virkamies teki suunnitelmia liikenteellisten perustelujen varassa, ja tekninen lautakunta samoin teki esitykset liikenteellisiin tarkasteluihin nojaten. Sillan vastustajat toivat esiin ympäristö-, kulttuuri-, historia- ja maisemanäkökulman.

5.2. Kansalaisvaikuttamisen eri tapoja, keinoja ja välineitä

Kuntalaiset ovat käyttäneet useita eri keinoja vaikutuspyrkimyksissään. He ovat esimerkiksi tehneet valituksia ja muistutuksia. Aktiiviset kuntalaiset ovat osallistuneet erilaisiin yhteistyöelimiin ja keskustelutilaisuuksiin. Edelleen erilaiset vetoomukset, kirjelmät ja aloitteet ovat olleet kuntalaisten keinoja vaikuttaa. Kansanäänestysaloite on ollut varmasti näkyvin yksittäinen keino vaikuttaa. Se toimi alkusysäyksenä tuomalla asian julkisuuteen. Sen merkitys on ollut myös siinä, että tällöin havaittiin siltää vastustavan suuren joukon ihmisiä; kyse ei ollut muutaman valittajan joukosta.

Mäntinrannan puolesta -liike on järjestänyt katujuhlia sekä erilaisia tapahtumia ja tempauksia. Myös mielenosoitukset ovat olleet yksi vaikuttamiskeino. Erityisesti katujuhlien ja muiden alueella järjestettyjen tempausten merkitys nähdään tärkeänä. Niiden tehtävänä on ollut tehdä aluetta tunnetuksi, mikä on ollut yksi kansalaisliikkeen päätavoitteista. Toinen tapa tehdä aluetta tutuksi on ollut informaation levittäminen.

Koskenniskan seutu on ollut aluetta, joka ei ole ollut paljasjalkaisten tamperelaistenkaan keskuudessa kovin tuttua aluetta. Jaetulla materiaalilla on kyetty auttamaan alueen luonteen tunnistamista. Kansalaisliike on käyttänyt eri tapoja levittäessään alueeseen liittyvää informaatiota. Esimerkiksi valtuutetuille on jaettu informaatiolehtisiä ennen silta-asiassa tehtyjä kokouksia.

”Että noissa katujuhlissa ja muissa että on yrityksenä ollut saada massoja paikalle (...) että ollaan yritetty tuoda sitä esiin että se on yhteinen asia ja kaupungin henkireikä ja siellä voidaan järjestää vaikka mitä jos se säilytetään tuollaisena.” (MA2)

”No mehän ollaan järjestetty, kaks kertaa nyt Mältnrannassa maailman ympäristöpäivänä sellanen tempaus. (...) Kun siis alussa oli ongelmana se, että ihmiset ei tiennyt missä on Mältnranta, koska siinä oli semmonen tausta, että silloin kun Finlaysonin tehdas oli olemassa, niin se oli suljettua aluetta, että ei sinne päässyt.” (KA2)

Katujuhlissa on myös ollut keskustelupaneeleita, joihin on kutsuttu valtuutettuja, virkamiehiä ja teknisen lautakunnan jäseniä. Paneeleissa ihmiset ovat saaneet kysyä päättäjiltä Koskenniskan siltaan liittyen kysymyksiä. Näin katujuhlista on pyritty muodostamaan myös keskustelutilaisuuksia, joissa käsitellään silta-asiaa. Kuntalaisten ja virkamiesten roolit ovat vaihtuneet. Perinteisesti kuntalaisia pyydetään osallistumaan, katujuhlissa asia oli päinvastoin.

Suhtautuminen katujuhlien paneeleihin oli vaihtelevaa. Eräs haastateltava oli sitä mieltä, että päättäjiä suorastaan ”vaadittiin altavastajiksi” kyseisiin paneeleihin. Tämä heijastelee haluttomuutta avoimeen keskusteluun. Toisaalta ehkä katujuhlien osallistujat saattoivat tehdä vastaajan olon tukalaksi. Katujuhlan osallistujista suurin osa oli sillan vastustajia, ja ehkä avoin toisia kuunteleva keskustelu ei toiminut tässä tapauksessa. He ovat halunneet avointa keskustelua siltaan liittyen, mutta kun ajoneuvosillan kannattajat ovat avanneet suunsa, sillan vastustajat ovat pyrkinneet vaimentamaan kannattajat. Eli vastustajilla on ollut toisinaan hieman ristiriitaisiakin tavoitteita.

”No on muun muuassa järjestetty yleisötilaisuuksia, johonka on niinkun periaatteessa vaaadittu meitä virkamiehiä ja luottamushenkilöitä, altavastaajiksi.” (VA4)

”Kun sinnehän on mennyt päättäjistä vaan nää jotka vastustaa, että on oikein kissojen ja koirien kanssa haettu niitä jotka tulee julkisesti sanoo että on sen puolesta, koska tommoseen katujuhlaankin tulee ne jotka vastustaa. (...) Kyllä tässä selvästi on hiljaa ne jotka puolustaa ja vastustajat pitää elämää, ja ihan hyvä niin.” (VA1)

Tapahtumien lisäksi erilaiset viestimet ovat olleet vaikuttamisvälineinä. Lehtien yleisönosastokirjoitukset koettiin tärkeiksi. Osa haastateltavista piti myös netin keskustelupalstoja tärkeinä. Paikallistelevisiossakin asiaa on käsitelty. Kuntalaiset ovat olleet myös suoraan yhteydessä päättäjiin. On lähetetty erilaisia vetoamuksia, joissa alueen arvoa on korostettu. Välineinä on käytetty puhelinta, suoraa kontaktia, kirjeitä ja sähköpostia.

”Ja tietysti sitten että jotkut on saattanut ihan soitella, ja sitten kun on tavannut ihmisiä niin on ihan keskustellut asiasta ja sitten tietysti sähköpostilla on tullut laitettua viestiä.” (MA3)

”Ja se että niinkun suoraan mahdollisimman monen valtuutetun kanssa keskustelee, ja mailaa, mää oon mailannut, ja N.N. tää yks mältinrantalainen on todella useaan valtuutettuun ottanut yhteyttä.” (KA3)

Kansalaiset ovat tehneet kyselyjä valtuutetuille ja tekniselle lautakunnalle. Ne tehtiin sähköpostin ja netin välityksellä. Netissä käytiin julkista keskustelua, ja tämä miellettiin myös yhdeksi vaikutuskeinoksi. Kuntalaiset tekivät myös kuvasommitelmia sillasta vastineeksi kaupungin tekemille soviteille. Käsitelen kyselyitä, nettikeskusteluja ja kuvasovitteita omissa kappaleissaan jäljempänä.

Tarkastelin aiemmin luvussa 3.3. erilaisia osallistumistapoja, ja päädyin siihen tulokseen, että tapauksesta riippuen osallistumistapojen jaottelu voi vaihdella. Mikä sopii toiseen tapaukseen voi olla täysin tunnistamaton toiseen tapaukseen sovellettuna.

Aineiston perusteella Koskenniskan prosessissa erilaiset kansalaisvaikuttamisen tavat (puhun vaikuttamisesta, koska tarkastelen vain niitä osallistumisen muotoja, joilla pyritään vaikuttamaan) voidaan jaotella sen perusteella, onko kyse kansalaisten omaehtoisesta, ”itse keksitystä” tavasta vaikuttaa, vai sellaisesta, joka on ulkoapäin ennaltamääritellyksi esimerkiksi lakien ja hallinnon kautta. Jälkimmäisiin kuuluvat erilaiset valitukset ja muistutukset, joiden jättämisestä säädetään lailla. Katujuhlat sen sijaan on esimerkki kansalaisvaikuttamisen keinosta, jonka kansalaiset keksivät itse. He ajattelivat katujuhlien olevan hyvä keino näyttää aluetta suurelle yleisölle.

Kansanäänestysaloite tuo jaotteluun uuden vivahteen. Kansanäänestysaloite on kunnallislaissa määritellyksi mahdollisuus, mutta se ei ole selvästi liitetty prosessiin, kuten valitus- ja muistutusmenettelyt. Aloitteen tekeminen on lain suoma mahdollisuus, mutta sen käyttöönotosta vastaavat kuntalaiset itse. Sen muoto on kuitenkin laissa määritellyksi, joten sen voi lukea ennaltamääritellyjen osallistumistapojen joukkoon.

Myös jotkut haastateltavat tekivät itse jaottelun, jossa he jakoivat vaikuttamistavat virallisiin ja epävirallisiin.

”Ja sitten tässä koko ajan kulkee rinnalla tää tämmönen niinku virallinen vaikuttaminen, elikkä nää muistutukset ja valitukset mitä on tehty sitten.” (MA1)

Kuviossa 4 on listattuna Koskenniskan prosessin kuluessa kansalaisten käyttämät vaikuttamiskeinot, jaoteltuna ennaltamääritelyihin ja kansalaisten omaehtoisiin tapoihin.

ennaltamääritellyt	kansalaisten omaehtoiset
<ul style="list-style-type: none"> • muistutukset • valitukset • yleisö- ja keskustelutilaisuudet • kansanäänestysaloite 	<ul style="list-style-type: none"> • katujuhlat, tempaukset, tapahtumat • mielenosoitukset • yhteydenotot päättäjiin • kyselyt valtuutetuille ja tekniselle lautakunnalle • kuvasovitteet • yleisönosastokirjoitukset • netin keskustelupalstat

Kuvio 4. Ennaltamääritellyt ja kansalaisten omaehtoiset vaikutustavat

Jotkut haastateltavista olivat sitä mieltä, että ennaltamääritellyt vaikuttamiskanavat eivät ole tehokkaita kansalaisvaikuttajan näkökulmasta. Näitä vaikuttamistapoja pidettiin imagollisena kysymyksenä. Kansalaiset haluavat osallistua päätöksentekoon ja jos kaupunki tarjoaa mahdollisuuksia osallistumiseen sitä pidetään hyvänä asiana; kuitenkin osallistumisella ei useinkaan tunnu olevan vaikutusta päätöksiin viime kädessä. Mältinranta-liikkeestä haastattelemani eivät pitäneet esimerkiksi kaupungin järjestämiä keskustelutilaisuuksia kovin antoisina.

”Niin ne on melkein aina sillai että on muutama muistutus ja todetaan että ei johda toimenpiteisiin. Eli toisin sanoen kaupungille voidaan valittaa mutta ne ei merkkää yhtään mitään. (...) kaupunki haluaa ylläpitää sellaista mainetta että se on avoin kansalaisille ja kansalaiset voivat tulla päätöksentekoon, mutta ehkä se on niille paljon järkevämpää jättää muutama muistutus, niinku että ei johda toimenpiteisiin” (MA3)

”Mutta ne kaupungin järjestämät keskustelut ovat sellaisia, että saa sanoa mielipiteensä mutta ei vaikuta mihinkään, eli kuullaan mutta ei tulla kuulluksi.” (KA2)

Kansalaisvaikuttamisen eri tavoista kysellessäni ilmeni, että epäusko ennaltamääritelyihin vaikutuskanaviin on syvällä. Kun kysyin miten kansalaisia voisi paremmin ottaa mukaan suoraan päätöksentekoon, eräs haastateltavista arveli, että jos kansalaisvaikuttamisesta tehtäisiin jollakin tavalla kaavamaisesti järjestettyä, niin se muotoutuisi helposti poliittisesti ohjatuiksi ja sidotuiksi lausunnonantajaelimiksi. Toisaalta asian voi kääntää myös toisin päin. Valtuutetuilla oli epäuskoa kansalaisvaikuttamisen mahdollisuuksiin. Kansalaisvaikuttaminen saatettiin kokea poliittisen järjestelmän ulkopuolelle. Sitä ei mielletty poliittisen järjestelmän sisäiseen vaikuttamiseen, mutta kansalaisvaikuttamisella pystyttiin vaikuttamaan poliittiseen toimintaan ”ulkoa päin”. Haastattelemani virkamies koki kansalaisosallistumisen pelkästään ennaltamääriteltyjen vaikutustapojen kautta.

”Että mää [en] varsinaisesti Mältinranta-liikkeessä ole toiminut, että kun mää olen sanonutkin että mää mieluummin vaikutan tämmösen poliittisen järjestelmän

kautta, että mä en ole mikään semmonen kansanliikeihminen. (...) Että enemmän uskon semmoseen poliittiseen vaikuttamiseen, mutta tietysti nämä muut liikkeet sitten vaikuttaa taas tähän poliittiseen toimintaan.” (VA1)

”Ja tietysti osayleiskaavaan liittyy semmonen kansalaisprosessi mikä semmoseen osayleiskaavaprosessiin liittyy, että enhän mä niitä vaiheita muista miten se työ meni, sitä tietysti esiteltiin luonnoksena ja vaiheittain niinku osayleiskaavaa esitellään” (VI)

Mielenkiintoista oli havaita, että kansalaisvaikuttamiseen liittyy aika paljon negatiivisia tunteita. Jotkut olivat pitäneet esimerkiksi kansanäänestysaloitteen nimien keruuta laittomana toimintana, vaikka se voidaan luokitella viralliseksi vaikuttamistavaksi.

”Ja kun tuolla nimiä olen kerännyt, niin olen tavannut sellaisia kielteisiäkin henkilöitä, että he sanovat, että he haluavat laillista toimintaa, että he ei tällasiin rupee, mutta että tää on ihan lain suoma mahdollisuus tämäkin, nimien keruukin.” (KA3)

Toinen jaottelu, joka näyttäisi sopivan Koskenniskan prosessissa vaikuttamistapojen tarkasteluun, on jako sen mukaan, mihin kansalaiset ovat pyrkineet vaikuttamaan, mikä on ollut vaikuttamisen kohteena. Onko pyritty vaikuttamaan päätöksiin, päätöksentekijöiden ja muiden mielipiteisiin vai päätösten valmisteluun. Ensimmäisessä tapauksessa kyseessä voisi olla esimerkiksi muistutukset tai valitukset, joilla pyritään vaikuttamaan jo tehtyihin päätöksiin. Päätöksentekijöihin vaikuttaminen on kyseessä esimerkiksi silloin, kun otetaan suoraan yhteyttä heihin. Toinen esimerkki voisi olla vaikka katujuhlat, joilla pyrittiin tuomaan Mäntinrannan aluetta esille ja siten nostamaan päätöksentekijöiden tietoisuutta alueesta. Jaottelun kolmas tapaus - päätösten valmisteluun vaikuttaminen - on kyseessä silloin, kun osallistutaan esimerkiksi suunnitelmien valmisteluun. Tällaisia ovat esimerkiksi yleisötilaisuudet ja uuden maankäyttö- ja rakennuslain mukaisten osallisryhmien työskentely.

Alla olevassa kuviossa on esitetty Koskenniskan tapauksessa käytetyt vaikuttamistavat luokittelussa, jonka toisella akselilla on se, mihin on pyritty vaikuttamaan, ja toiselta akselilta löytyy jaottelu omaehtoiseen ja ennaltamääritelyihin vaikuttamistapoihin.

	vaikuttaminen päätöksiin	vaikuttaminen mielipiteisiin	vaikuttaminen päätösten valmisteluun
omaehtoiset		katujuhlat nettikeskustelut yleisönosasto- kirjoitukset kyselyt mielienosoitukset	kuvasovitteet
ennalta-määritellyt	muistutukset valitukset		yleisökeskustelu- tilaisuudet

Kuvio 5. Vaikuttamistavat Koskenniskan prosessissa

Kaiken kaikkiaan kansalaiset ovat käyttäneet Koskenniskan sillan tapauksessa monipuolisesti erilaisia vaikutuskeinoja, sekä omaehtoisia että ennaltamääriteltäviä. Prosessin kuluessa kuntalaiset ovat käyttäneet keinoja, joita ei aiemmin ainakaan Tampereella ole käytetty. Kansalaisilla on ollut tavoitteena kaksi asiaa. Ensimmäinen tavoitteena on ollut saada julkisuutta asialle ja tehdä aluetta ja sen luonnetta tunnetuksi. Toiseksi on pyritty saamaan yleinen mielipide ajoneuvosiltaa vastustavaksi ja tätä kautta luomaan painetta poliitikoille.

5.3. Ratkaisevat tekijät ja käännekohdat

Mitkä asiat ovat vaikuttaneet siltaprosessin kulkuun ratkaisevasti? Mitkä ovat niitä tekijöitä, jotka ovat muuttaneet prosessin suuntaa? Kansalaisliikkeen, ja yleisemmin aktiivisten kantaottavien kuntalaisten rooli on ollut yksi ratkaisevimmista tekijöistä vaikuttamaan siltaprosessin kulkuun. Useat haastateltavat toivat esille tämän asian. Tärkeämpi kysymys on kuitenkin se, millaista vaikutusta kuntalaisilla on ollut ja mihin. Entä mitä ovat ne muut tekijät jotka ovat olleet ratkaisevassa roolissa?

Aineiston nojalla Koskenniskan siltaan liittyneessä keskustelussa on tapahtunut neljä suurempaa käännekohtaa, joilla on ollut prosessin etenemisen kannalta huomattavia seurauksia. Näiden käännekohtien välillä on ollut myös muutamia pienempiä julkisuuspiikkejä, jolloin asia on ollut voimakkaammin julkisessa keskustelussa mukana. Tällaisia ovat olleet esimerkiksi kansalaisten tietyt tempaukset, kuten Mältninrannassa järjestetyt katujuhlat, ja kansalaisten valtuutetuille tekemät kyselyt, joissa kysyttiin mielipiteitä silta-asiaan. Seuraavassa käsittelen kuitenkin neljää ratkaisevaa käänne- tai avainkohtaa, joilla on ollut suurta merkitystä silta-asian etenemiselle.

Ensimmäinen avainkohta prosessissa oli Mältninrannan puolesta -liikkeen tekemä kansanäänestysaloite ja sitä edeltävä nimien keruu. Aloite kumottiin vetoamalla siihen, että Koskenniskan sillan asia on liian pieni neuvon antavan kansanäänestyksen järjestämiseksi; tämän kokoluokan asioista ei oltu järjestetty kansanäänestyksiä muuallakaan. Vaikka aloite kumottiin, niin sillä oli kuitenkin suuri välillinen merkitys. Lähes 10 000 nimen kerääminen Tampereen kokoisessa kaupungissa on suuri asia, ja myös valtuutetut tunnustivat tämän. Kansanäänestysaloitetta pidettiin myös imagokysymyksenä. Näin suurta kuntalaisten mielenilmaisua ei voi ohittaa kevyesti. Kansanäänestysaloitteella pystyttiin osoittamaan, että siltaa vastustaa suuri joukko kuntalaisia, ja se vaikutti siihen, että yleisen mielipiteen ajateltiin olevan siltaa vastustava. Kansanäänestysaloitteen kautta kansalaisliike sai asian ponnahtamaan julkisuuteen ensimmäisen kerran suuremmissa mittakaavassa, ja sitä pidettiin yhtenä ratkaisevista käännekohdista.

”Jos puhutaan päättäjien kielellä niin se voidaan nähdä imagokysymyksenä. Että millaisena kaupunkina tää esittäytyy, että kuunnellaanko täällä ihmisiä. (...) Se on niin suuri määrä se, melkein 10 000 nimeä. Että luulisi jos semmoinen ei hetkauta poliitikkoa mihinkään suuntaan, niin mikä sitten.” (MA2)

”Että käännteentekevä juttu oli se 9600 asiallisten nimien lista. Että se saatiin aikaan ja se julkisuus oli ihan olennainen.” (KA3)

”(...) kansanäänestysaloite, joitten kautta tuli niin kuin esiin se, että tätä siltaa vastustaa laajat kansalaispiirit, se ei ole suppeiden ryhmien asia.” (VA2)

”Siinä oli hyvin huomattava joukko tamperelaisia, jotka vaati sitä kansanäänestystä siitä asiasta, neuvoa antavaa. Ja tuota totta kai nyt semmonen 10000 ihmisen nimilistä vaikuttaa poliitikkoihin, jos ei vaikuta niin eihän se sitten, on ihmeellistä.” (VA4)

Siltakeskustelussa toinen suunnanmuutoksen aiheuttanut käännekohta oli loppuvuonna 1999 valtuuston budjettikokouksessa otettu aikalisä. Tällöin sillan rakentamista päätettiin lykätä parilla vuodella. Tätä edelsi kansalaisten huomattava aktivoituminen ja julkisen keskustelun voimistuminen. Monet haastateltavat pitivät Mäntinranta-liikkeen vaikutusta ratkaisevana päätökselle. Lokakuussa 1999 kansalaisten tekemät siltakuvasimulaatiot olivat ensimmäisen kerran esillä, joiden avulla kansalaiset aikaansaiivat pienen julkisuuspiikin silta-asialle. Edelleen lokakuussa 1999 kansalaiset tekivät kyselyn valtuustolle. Myös EU:n kokous oli tuolloin Tampereella, ja kansalaisaktiivit jakoivat avointa kirjettä EU:n kokousedustajille ja järjestivät pienimuotoisen mielenosoituksen.

”(...) tää Mäntinranta-liike, ja se sai sitten aikaan sen, että siinä otettiin siinä vaiheessa kahden vuoden aikalisä.” (VA2)

”Ensimmäinen käänne on tapahtunut syksyllä -99, (...) että koska tämä julkinen keskustelu ja sillan vastustus on ollut niin voimakasta, (...) niin ovat päättäneet että Koskenniskan silta -kysymykselle otetaan kahden vuoden aikalisä.” (ME)

Kolmas Koskenniskan tapauksen avainkohdista on ollut vuoden 2000 lokakuussa toimitetut kunnallisvaalit. Erityisesti siltaa vastustavat haastateltavat pitivät tärkeänä sitä, että valtuustossa vaihtui henkilöitä. Valtuutettujen joukkoon tuli haastateltavien mielestä enemmän siltaa vastustavia. Myös osa haastattelemistani valtuutetuista oli sitä mieltä, että tärkeä käännekohta oli se, että valtuusto vaihtui. Silta nähtiin myös suurena vaalikysymyksenä.

”Kyllä musta tuntuu, että 2000 syksyn jälkeen heti nyt kun vaihtui valtuusto, niin musta tuntuu että se oli iso vaalikysymyksenä.(...) Kyllä musta tuntuu että silloin

tuli sinne niin erilaista porukkaakin. Että siinä se näytti jo vähän paremmalta.”
(MA2)

”Että se näytti silloin edellisen valtuuston aikana, niin se ois varmaan mennyt läpi jos siitä olisi oikeasti äänestetty. Mutta se ei ollut silloin vielä ajankohtaista. Että luoja kiitos nyt valtuusto, niinku naamat vaihtui. Ja se vaihtoi sen mielipiteenkin varmaan.” (VA1)

Neljäs käännekohta on ollut sillan rakentamiselle otettu toinen aikalisä, josta valtuusto teki päätöksen vuoden 2001 marraskuussa. Tämän käännekohdan ratkaisevina vaikuttajina oli voimakas julkinen keskustelu, johon otti nyt osaa Mältinranta-liikkeen aktiivien lisäksi myös Tampellan asukkaat. Haastattelujen perusteella asukkaiden aktivoituminen oli yksi ratkaiseva tekijä tälle käännekohdalle. Valtuutetut pitivät alueen asukkaiden aktivoitumista merkittävänä ja myös tampellalainen haastateltu näki alueen asukkaiden roolin eräänä ratkaisevana tekijänä. Aiemmin asukkaiden mielipiteitä ei oltu kuultu. Nyt he ilmaisivat mielipiteensä, joka oli ajoneuvosiltaa vastustava.

Tampellalaiset saivat silta-asian myös ponnahtamaan mediajulkisuuteen uudelleen.

”(...) haettiin sille ehdoin tahdoin julkisuutta, eli otettiin yhteyttä sanomalehteen, ja ne julkaisi, jolloin se taas pongahti sitten niinkun meidän kautta julkisuuteen, siitä tuli niinku keskustelua jonkun verran.” (KA4)

”Mutta siis pitkässä juoksussa tää ikään kuin paikallisten asukkaiden ja nimenomaan tän kosken itäpuolen asukkaiden huoli siitä tiestä, niin se varmaan on se, mikä siinä on nyt vielä toppuutellu.” (VA3)

Edellisestä haastatteluotteesta ilmenee myös se, että toiset näkevät kuntalaisten aktivoitumisen hidastavana tekijänä. Aktiivista osallistumista ei siis aina nähdä hedelmällisenä. Ei pyritä kuuntelemaan eri osapuolien näkemyksiä ja miettimään eri vaihtoehtoja. Aineiston perusteella prosessi onkin ollut ”hivuttamista”, kuten pari haastateltavista asian ilmaisi. Vaikka käännekohdat ovatkin muuttaneet prosessin suuntaa, ovat sekä vastustajat että kannattajat pyrkineet pikku hiljaa saamaan prosessia kääntymään edukseen. Siltaa on koetettu aina määrääjain saada kaupungin ohjelmaan. Sillan kannattajat uskovat, että ajan kuluessa sillan vastustajien into lopahtaa. Sillan

vastustajat osin myös pelkäsivät tätä samaa. Toisaalta myös sillan vastustajat luottivat siihen, että kun aikaa kuluu, niin lopulta oma kanta voittaa.

”Siinä saattaa olla semmonen vanha toive, että aika hoitaa tämänkin kysymyksen. Saattaa olla monella syynä sen [aikalisän] tekemiseen.” (VA4)

”(...) että jos aikaa suinkin kuluu niin keksitään muita ratkaisuja [kuin silta].” (MA2)

Siltaa vastustavalla Mältinranta-liikkeellä tämä luottamus liittyy yleiseen mielipiteeseen, jonka uskotaan olevan vastustava. Mielenkiintoinen kehityskulku siltakeskustelussa on tapahtunut siinä suhteessa, että asia on alkanut siltaa vastustavien kannalta ”kantaa jo omillaan”. Alkuvaiheessa vastustajat joutuivat näkemään paljon vaivaa ja aikaa esimerkiksi järjestäessään erilaisia tapahtumia. Enää ei välttämättä tarvita niin paljon aktiivisten kuntalaisten julkisuuspyrkimyksiä. Tästä esimerkkinä pari haastateltavaa käytti Tallipihaa.

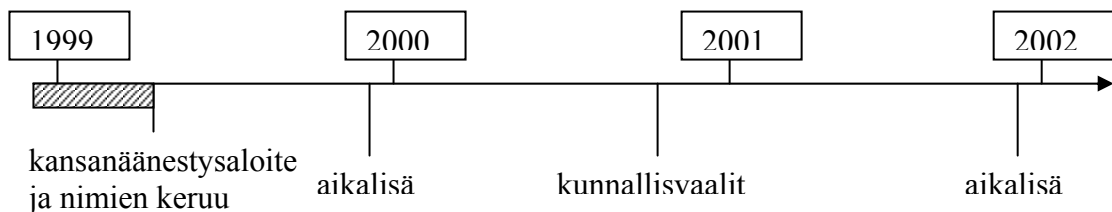
”Yksi taho, mitä yritettiin saada mukaan, oli nää Tallipihan yrittäjät, ja silloin alkuvaiheessa siitä ei tullut mitään, mutta nyt mitä pidemmälle on tultu niin sitä aktiivisemmin ne yrittäjät on ollut siinä mukana.” (MA1)

Neljännän käännekohdan syntymiselle merkittävänä nähtiin myös vihreiden rooli valtuustossa. Heille budjettisovusta neuvoteltaessa silta oli kynnyskysymyksenä siten, että sillalle ei saanut olla määrärahaa vuodelle 2002. Valtuuston budjettikokouksessa päätettiin tehdä siltakysymyksen vuoksi keskustan liikennesuunnitelma, jossa tarkastellaan keskustan osayleiskaavaa uudelleen liikenteen osalta.

”Minusta oli ratkaisevaa se, että kun tämän vuoden budjetista päätettiin, siis vuoden 2002 budjetista, niin siinähan tehtiin hyvin laaja budjettisopu, sopimus, johonka vihreät saatiin mukaan. Ja vihreillä oli kynnyskysymyksenä se, että Koskenniskan sillalle ei saa olla määrärahaa tälle vuodelle.” (VA4)

Toisaalta vuoden 2001 marraskuun budjettikokouksessa otettu aikalisä nähtiin poliittisena siirtona. Siltaa kannattavat ehkä uskoivat, että valtuuston enemmistö olisi ollut siltaa vastaan, jos olisi äänestetty sillan tarpeellisuudesta. Tämän seurauksena he esittivät aikalisää sillan rakentamiselle. Siltaa kannattavilla valtuutetuilla luottamus prosessin kääntymisestä heidän edukseen on sidonnainen sen seikan kanssa, että kansalaisvaikuttaminen vaatii resursseja.

”Jos siitä olisi viime budjettikokouksessa äänestetty, niin mä olen 95% varma, että se olisi hylätty koko Koskenniskan silta, mutta sitten taas nää meidän politiikan johtavat nimet, ne niinku hokas sen, että jaaha, tää kääntyykin näin, ja niin sitten siinä luki tää aikalisä.” (VA1)

Kuvio 6. Prosessin käännekohtat

Kuviossa 6 on tiivistetysti esitetty aikajanalla Koskenniskan prosessissa tapahtuneet käännekohtat. Kun tällaiset avainkohdat on saatu selville, herää kysymys: mitkä lopulta ovat olleet ratkaisevia tekijöitä, että prosessissa on tullut käännekohtia? Aineiston perusteella asialle saatu julkisuus on olennaista.

”Kyllä se on valtuutettujenkin ja ehdokkaiden mielipiteitä muuttanut koko tämä neljän vuoden prosessi. Ilman muuta se on muuttanut. (...) kyllä se siis, että se julkistaminen on ollut semmonen, ja se keskustelun ylläpitäminen.” (KA2)

Mältinranta-liikkeen ja muiden aktiivisesti siltaa vastustaneiden pyrkimyksenä oli saada mahdollisimman paljon julkisuutta eri yhteyksissä. He ovat pitäneet asiaa esillä, ja yrittäneet nostaa sen esiin silloin kun julkinen keskustelu on laimentunut. Kansanäänestysaloitteen aikaan asia sai huomattavasti paikallista julkisuutta. Muita keinoja julkisuuden saamiseksi ovat olleet esimerkiksi valtuutetuille tehdyt kyselyt,

joita on julkaistu netin lisäksi paikallisissa sanomalehdissä. Mansefoorumien tekemien kyselyjen lisäksi myös kuntalaisten tekemät vaihtoehdot kuvatut saivat paljon julkisuutta, ja eräs haastateltavista näki tämän tärkeänä asiana siltakeskustelussa. Muita julkisuuden tuottamisen kannalta tärkeitä asioita ovat olleet avoin kirje EU:n kokousedustajille sekä eduskunnan oikeusasiamiehelle tehty selvityspyyntö.

Sillan vastustajien aikaansaama julkisuus on vaikuttanut prosessin kulkuun merkittävästi kolmella tavalla. Ensiksi julkisuus on luonut poliittista painetta päättäjiin. Toiseksi alue ja sen antamat mahdollisuudet on tullut tutuksi ihmisille. Kolmanneksi kuntalaiset ovat nostaneet argumentoinnissaan esille sellaisia seikkoja, joita ei olisi huomattu normaalissa päätöksentekoprosessissa.

Aktiivisten kuntalaisten nouseminen näkyvästi vastustamaan ajoneuvosiltaa on vaikuttanut poliitikoihin siten, että he miettivät mikä on yleinen mielipide Koskenniskan tapauksessa. Demokraattiseen päätöksentekoon kuuluu ajatella enemmistön kantaa. Toisaalta myös oma etu on poliitikoille tärkeä yleistä mielipidettä huomioonottaessa. Heidän ei ehkä ole järkevää kannattaa siltaa, jos äänestäjät ovat sitä vastaan. Varsinkin kun kuntalaisten joukossa sillan kannattajat ovat pysyneet pääosin hiljaa, mikä on vain edesauttanut käsitystä yleisestä mielipiteestä, joka olisi siltaa vastustava. Haastateltavien joukossa oli myös niitä, jotka uskoivat että yleinen mielipide ei välttämättä olisi siltaa vastustava. Kuitenkin hekin olivat sitä mieltä, että sillä on ollut vaikutusta, että yleisesti ajatellaan enemmistön kannan olevan siltaa vastustava.

”(...) että hän on niin positiivinen ollut moottoriajoneuvosiltaa kohtaan, mutta nyt hänkin sanoi, että ei tuu mitään, että ei kannata sitä moottoriajoneuvosiltaa kannattaa, että hän menettää vain ääniä sillä konstilla.” (KA3)

Se, että siltaa vastustetaan niin paljon, nähtiin jo itsessään voimakkaana argumenttina ja ratkaisevana tekijänä prosessissa. Kansalaisilla oli tässä suhteessa suuri luottamus siihen, että jos he ilmaisevat kantansa näin voimakkaasti ja suurin joukoin, heidän mielipiteensä täytyy ottaa huomioon.

”Ja toisaalta se on jo hyvin voimakas argumentti se, että sitä vastustetaan niin paljon.” (MA2)

”[ratkaisevaa on ollut] se, että sitä siltaa ei haluta.” (KA3)

Tärkeänä nähtiin myös tiettyjen poliitikkojen nouseminen äänekkäästi siltaa vastaan. Erityisesti sitä pidettiin tärkeänä, että isoista valtuustoryhmistä – kokoomuksesta ja sosiaalidemokraateista – tuli prosessin kuluessa esiin muutamia valtuutettuja, jotka asettuivat ajoneuvosillan vastustamisen kannalle. Tällä tavoin on saatu murrettua tamperelaista hallintokulttuuria ryhmäkurin osalta tässä kysymyksessä. Tämän merkitys on siinä, että siltaa vastustavien oli helpompi lisätä painetta päätöksentekijöille, kun heidän rivinsä eivät olleet enää ehjiä. Näin Koskenniskan prosessissakin on näkyvissä ekologisia halkeamia.

”Että tosi paljon on sellasta että isot pojat sanoo että mitä meidän porukka on mieltä. Ja sitten se on niin helppo mennä sen homman taakse. Että sitähan määh just aikasemmin sanoin että kun jotkut vanhemmat ja ehkä rohkeemmat poliitikot lähtee eri linjoille niin se sitten vaikuttaa kenties joihinkin muihinkin.” (VA5)

Alueen tunnetuksi tekeminen oli varsinkin siltaa vastustavien mielestä avainasemassa heidän tavoitteitaan ajatellen. Alue, johon Koskenniskan siltaa on suunniteltu, on paikallisille asukkaillekin vähemmän tuttua aluetta. Se koetaan jopa kielletyksi alueeksi historiansa vuoksi; sekä Finlayson että Tampella olivat suljettuja yleisöltä silloin, kun tehtaat olivat vielä toiminnassa. Haastatteluissa ilmeni, että siltaa vastustavat uskovat siihen, että kun alue ja alueen luonne tulevat tutuksi, niin Mäntinrantaan ei haluta siltaa. Tätä asiaa pidettiin jopa aivan ratkaisevana. Eräs valtuutetuista sanoi myös omien perusteluidensa muuttuneen sen jälkeen kun on käynyt alueella ja tutustunut siihen. Perustelut olivat muuttuneet siten, että hän ajattelee silta-asiaa nykyisin enemmän ympäristön kannalta.

”[Ratkaisevaa on ollut se], että siitä on tullut tunnettu, siitä koko alueesta. Sitä mukaa kun ollaan saatu valtuutettuja käymään siellä niin ne on ymmärtänyt.” (KA2)

”Että kyllä se on aika ratkaisevaa, että kävisi kattomassa sitä ja vasta sitten muodostaisi mielipiteen.” (VA1)

Tämän vuoksi esimerkiksi katujuhlat on järjestetty paikan päällä. Se edistää alueen luonteen tunnistamista. Katujuhlilla on voitu antaa esimerkki siitä, mitä alueella voi tehdä nykyisellään. Sillan vastustajat pitävät alueen tunnetuksi tekemistä senkin vuoksi tärkeänä, että heillä on näkemys siitä, että päättäjät saattavat tehdä päätöksiä tuntematta konkreettisesti asiaa. Myös yksi valtuutettu uskoi asian olevan niin, että kaikki valtuutetut eivät olisi käyneet alueella.

”Kun joskus voi olla se, että tekee päätöksiä että ne on paperilla vaan, että käykää nyt katsomassa miltä se näyttäisi ihan fyysisesti.” (MA3)

Sillan vastustajat pitävät erityisen tärkeänä seudun miljöötä, sen tarjoamaa autotonta ympäristöä, ja alueen kulttuurihistoria on myös tärkeä argumentti. Tämä onkin ollut yksi aivan ratkaisevista asioista. Kuntalaiset ovat nostaneet esiin sellaisia asioita ja näkökulmia, jotka eivät nousisi kaupungin suunnittelussa. Lisäksi he ovat kyseenalaistaneet sillasta tehdyt selvitykset ja vaatineet uusia selvityksiä tehtäväksi.

Kaupungin suunnittelussa ja lautakuntien toiminnassa tyypillisenä piirteenä on sektoroituneisuus. Silta-asiassa tekninen lautakunta on tarkastellut asiaa liikenteellisestä näkökulmasta, ja kuntalaiset ovat tuoneet esiin erityisesti ympäristöä ja maisemaa korostavan näkökulman. Näkökulmat ovat olleet ristiriidassa keskenään. Kansalaisliikkeen pyrkimyksenä on ollut saada myös ympäristönäkökohdat mukaan tarkasteluun. Tekninen lautakunta kuitenkin kokee roolinsa siten, että ympäristötarkastelu ei kuulu sen tehtäväkenttään.

”että se on ollut aivan keskeinen asia, että se [Mältinranta-liike] on nostanut esiin semmosia kysymyksiä, jotka ei tässä kaupungin suunnittelussa nouse. Eli kaupungin tää suunnittelu on perustunut tän sillan liikenteellisiin tarpeisiin.” (VA2)

”Ne eivät ottaneet sitä, monetkin valittajat huomioon, että pelisäännöt on laadittu. Kun meillä on nyt tämä uusi hallintomalli ja lautakuntia on vaan viisi. Niin

kullakin lautakunnalla oman toimialansa puitteissa on niin sanottu asiantuntijaosa tehdä päätökset harkintansa mukaan. Niin se tekninen lautakuntakin on tehnyt, ja puolustan sitä näkemystä.” (VA4)

Kaupunginvaltuusto teki päätöksen marraskuun 2001 budjettikokouksessa siitä, että tehdään keskustan liikennesuunnitelma. Tässä tarkastellaan keskustan liikenneosayleiskaavaa uudelleen liikenteen osalta. Koska kyseessä on kaava, se on valmisteltava uuden maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että tehdään uudet selvitykset eri vaihtoehtojen vaikutuksista. Sen seurauksena, että kansalaiset toivat esiin omat näkökantansa, joissa ei luoteta vanhoihin selvityksiin, on valtuusto tehnyt päätöksen uusista selvityksistä.

”Kyllä kai tän kansalaiskeskustelun merkitys on ollut hyvin ratkaiseva siinä, että päätöksentekijät on lähtenyt sitä asiaa miettii että kuinka se sitten mahtaa olla. Tavallaan valtuusto nyt sitten edellytti, teki tämän viimeisen päätöksen, että se Koskenniskan sillan tarpeellisuus nyt sitten tutkitaan uudestaan, niin on tavallaan syntynyt sen keskustelun pohjalta, että se on kyseenalaistettu se, niitä vanhoja selvityksiä.” (VI)

5.4. Kansalaisvaikuttaminen vaatii resursseja

”Muuten kun miettii niin on tässä erinäiset ihmiset laittaneet kunnan paukkuja henkilökohtaisesta elämästään tähän, sit jos se kaikki vaan kuitataan.” (MA2)

Kansalaisvaikuttaminen on usein sellaista yhteiskunnallista toimintaa, joka tapahtuu oman toimen ohella, tavallaan harrastuspohjalta. Taustalla silta-asiassa toimineilla kuntalaisilla oli huoli omasta lähiympäristöstä ja sen kulttuurista. Kukaan ei tehnyt päätoimisesti töitä kansalaisvaikuttajana ainakaan Mäntinrannan puolesta -liikkeestä käsin. Kansalaisvaikuttaminen vaatii kuitenkin paljon resursseja yksityisiltä ihmisiltä.

Koskenniskan prosessissa kansalaisvaikuttaminen on vaatinut monenlaisia resursseja kuntalaisilta. Erilaisia resursseja voidaan luokitella seuraavasti: ajalliset, työn määrään

liittyvät, taloudelliset sekä tieto-taitoon liittyvät resurssit. Nämä ovat osittain limittaiset ja vaikuttavat toisiinsa.

Koskenniskan prosessi on ollut pitkä, jolloin aktiivisilta ihmisiltä on vaadittu paljon aikaa. Samaten työn määrä on ollut suuri. Työn määrään on vaikuttanut prosessin pituuden lisäksi se, että kuntalaiset ovat käyttäneet sellaisia vaikuttamistapoja, jotka ovat vaatineet paljon työtä. Esimerkiksi kansanäänestysaloitteen jättämiseksi vaadittavan nimimäärän keruu on vaatinut valtavasti aikaa ja työtä yksittäisiltä ihmisiltä. Edelleen kansanäänestysaloite on hyvä esimerkki siitä, että kansalaisvaikuttaminen vaatii myös tieto- taidollisia resursseja. Kansanäänestysaloitetta vetäneiden oli tiedettävä kunnallishallinnosta ja kuntalaista, jotta aloitteen jättäminen hyväksyttävästi onnistui. Heillä täytyi olla myös organisointikykyisiä ihmisiä, mikä teki suuren nimimäärän keräämisen mahdolliseksi. Aineiston perusteella erityisesti ennaltamääritellyt kansalaisvaikuttamistavat, kuten muistutukset ja valitukset, ovat sellaisia, joissa on tiedettävä paljon päätöksentekoprosessin sisällöstä ja eri vaiheista. Kansalaisten omaehtoiset vaikuttamistavat taas vaativat usein paljon järjestelyä ja työtä.

”Jos haluaa jotain suojella niin se on sitten vaikka, että se ei kuulu vaikka minkään rakennussuojelun nojalla että se pitäis asemakaavalla. Niin pitää olla aika tietoinen kun noita alkaa valittaa, ja ottaa selkoa asioista.” (MA3)

”Mutta juuri se, että fikset ihmiset tajusivat, että on tällanen kuntalaki, joka tarjoaa mahdollisuuden kansanäänestysaloitteeseen.” (KA3)

”Tosi hyviä tilaisuuksia, kauheesti ne [katujuhlat] vaatii sitä järjestelyä.” (VA1)

Tilannetta hankaloittaa aktiivisten kuntalaisten osalta se, että luottamushenkilöt joutuvat tekemään useista asioista päätöksiä, ja kaikki päätettävät asiat eivät välttämättä ole luottamushenkilöille henkilökohtaisesti tärkeitä. Tällaisissa tapauksissa ollaan helposti valmiita tekemään ratkaisuja, jotka viivyttävät prosessia. Prosessin viipyessä kuntalaisilta vaaditaan yhä enemmän henkilökohtaisia resursseja. Toisinaan tällaisia ratkaisuja tehdään tarkoituksella, uskotaan että ajan kuluessa kuntalaisten into lopahtaa. Aktiivisia kuntalaisia tällainen päätöksenteko harmittaa. Kyse on heidän resursseistaan, joita he joutuvat käyttämään korvauksetta.

”Kun mulla ei semmosta tiukkaa mielipidettä ole ollut kumpaankaan suuntaan, että mun on helppo ollut aina ottaa sitä aikalisää kun sitä on esitetty, niin, ja itsekin olen ollut sitä esittämässä, että kannattaa vähän aikaa vielä katsella.”
(VA3)

”Kyllä se oli isojen poikien taas tosi fiksusti laskettua politiikan tekoa. Että ne otti nyt varman päälle ja luottaa että tässä sitten puolentoista vuoden aikana hivuutetaan nää ihmiset. Tai parin vuoden aikana, jos ne sittenkin muuttais mieltään.” (VA1)

”Kiukuttaa vaan hirveesti, (...) Mää en tarvitse valtaa enkä kuuluisuutta enkä mainetta mutta määhän haluan että tässä ympäristössä tapahtuu kaikki kaupunkilaisten hyväksi ja toivomalla tavalla. Ja määhän oon tyytyväinen jos niin tapahtuu, ja että määhän saan tehdä noita omia hommiani ettei mun tarvi tehdä ilmaseks ja jopa huomattavasti rahaakin uhraten tehdä sellasia, jotka pitäs viran puolesta muiden jo tehdä.” (KA1)

Kansalaisliikkeen vahvuus on siinä, että voidaan yhdistää useiden ihmisten resursseja. Toisilla on kyky tehdä jotain tiettyä asiaa paremmin, toisilta taas löytyy aikaa. Eräs haastateltava toi esille sen, että Mältinranta-liikkeen toiminnan aloitus oli siksi niin hyvä, että heiltä löytyi heti erilaisia ihmisiä, jotka kukin olivat päteviä jossain tietyissä asiassa. Monet muutkin korostivat tiettyjen henkilöiden osuutta prosessissa. He ovat olleet muita aktiivisempia ja kykenevämpiä organisoimaan. Heillä on tietoa siitä, mitä esimerkiksi päätöksentekoprosessissa seuraavaksi tapahtuu ja kuinka kuntalaiset voivat siihen reagoida. Käytän näistä muita aktiivisemmista ihmisistä Aija Staffansin (2002, 180) käsitettä supertyypit. Nämä pitävät pystyssä liikettä ja ylläpitävät keskustelua.

”Ja määhän vedin sen kansanäänestys Hankkeen, että käytännössä vedin sen, että yhdellä piti olla näpeissä kaikki asiat. Ja määhän olin vielä tarkka siitä, että kuntalain mukaisesti siinä piti olla viideltä prosentilta allekirjoitus äänestysikäisistä, ja se tarkoitti ei pelkkää nimikirjoitusta, vaan nimi, nimenselvennys, osoite ja ammatti.”
(KA2)

Supertyypeiltä vaaditaan tietynlaista luonnetta. Supertyyppien täytyy uskaltaa astua esiin eri tilaisuuksissa, ja he eivät pelkää leimautumista. Pitää olla valmis kanssakäymiseen ihmisten kanssa. Toiset näistä aktiivikansalaisista jopa vaativat suoraa kanssakäymistä, ja sen vuoksi eivät pidä esimerkiksi nettikeskusteluista niin paljon kuin keskusteluista, jotka käydään keskustelijoiden fyysisesti läsnäollessa. Tähän vaikutti erään haastateltavan – jonka voisi luokitella supertyypiksi – mukaan se, että nettikeskustelussa ei nähdä toisen reaktiota suoraan. Ilmeisesti tällaisten vaikuttajayksilöiden on helpompi vaikuttaa reaali maailmassa kuin nettikeskustelujen kautta.

Supertyypit eivät voi pelätä leimautumista, mutta heillä on kuitenkin vaara saada negatiivinen leima otsaansa, jos heidän aktiivinen osallistumisensa koetaan häiritseväksi. Tällöin näiden muutaman vaikuttajayksilön suuri aktiivisuus kunnalliselämässä muuttuu helposti haittatekijäksi myös heidän vaikuttamispyrkimysten kannalta. Päätöksentekijät ja virkamiehet kokevat, että nämä aktiiviset yksilöt pyrkivät vaikuttamaan myös sellaisiin asioihin, jotka eivät heille kuulu. Tämä johtaa siihen, että asiat helposti henkilöityvät, ja kiistassa eivät riitele enää asiat vaan henkilöt keskenään.

”Kun nyt on todettu se, näitä kansalaistilaisuuksia kun järjestetään eri puolilla kaupunkia, olkoon se Vuoresta, olkoon se siltaa taikka mitä tahansa, niin on usein niin että ne aktiivisimmat ihmiset ne kiertää kaikissa näissä tilaisuuksissa, ja aika paljon sitten se tilaisuuden luonne muotoutuu niitten äänekkäimpien, rohkeimpien paikalla olevien ihmisten perusteella. (...) esimerkiksi Mäntinranta-liikkeen osalta niin se kärsi vähän siitä että siinä oli muutama, jos nyt sanoisi vähän pahasti, liian rääväsuinen ja aggressiivinen kuntalainen, joka sitten pilasi tämän hyvän tarkoituksen.” (VA4)

Koskenniskan tapauksessa aktiiviset kansalaiset ovat kuitenkin saaneet aikaan sen, että alueen luonnetta aletaan heidän näkökulmastaan ymmärtämään paremmin, ja tämän vuoksi alueella on järjestetty erilaisia tapahtumia myös muiden kuin kansalaisliikkeen toimesta. Mäntinranta-liikkeestä haastattelemani olivat myös sitä mieltä, että siltaa vastustavien määrä on kasvanut prosessin kuluessa. Tämä on helpottanut kansalaisliikkeen ydinryhmän toimintaa, kun heidän ei ole tarvinnut käyttää niin paljon

omia resursseja sillan vastustamiseen. Kun asia on alkanut kantaa omillaan, supertyypit ovat voineet vähentää omaa osallistumistaan, jolla on voitu välttää leimautumista.

”Mutta se on mennyt hirveen hyvin niin, että kun yhdessä vaiheessa sitten nää sillan puolustajat ja kannattajat ja kaupunginjohto ennen kaikkea alkoi sanoo, että se yks äänekäs aktivisti. Niin mää en tarkoituksella ole kirjoittanut oikeastaan vuoteen mitään Aamulehteen.” (KA2)

5.5. Julkinen keskustelu ja tamperelainen hallintokulttuuri

Kansalaisliikkeen julkisuuspyrkimykset liittyivät toisaalta alueen tunnetuksi tekemiseen ja poliittisen paineen luomiseen päättäjiin, ja toisaalta pyrkimykseen saada aikaan avointa julkista keskustelua.

”(...) niin yritettiin sitä, että saadaan mahdollisimman monia osapuolia mukaan siihen keskusteluun, verkossakin.” (MA1)

Julkisen keskustelun rooli nähtiin vaihtelevana. Tosin myös julkisen keskustelun käsite ei missään tapauksessa ollut yksiselitteinen. Monille julkinen keskustelu määrittyi nimenomaan lehtien yleisönosastojen kautta. Eräät toivat tähän mukaan erilaiset keskustelutilaisuudet. Muutama toi esiin netin keskustelupalstat. Osa haastateltavista koki netissä olevien keskustelupalstojen olleen keskeinen julkisen keskustelun areena. Siellä vuoropuhelu oli ollut heidän mielestä vilkkainta. Saattoipa joku ymmärtää julkisen keskustelun turuilla ja toreilla käytävän ihmisten keskinäisen keskustelun kauttakkin.

Yhtenä tärkeänä tekijänä Mältinranta-liikkeen päämäärää ajatellen pidettiin sitä, että saatiin hyvin julkisuustilaa eri viestimissä. Kansalaisliikkeen haastateltavat pitivätkin median suhtautumista asiaan pääosin hyvänä. Erityisesti paikallislehti Tamperelainen ja Tampere-tv saivat kiitosta. Tähän varmasti on syynä ainakin Tamperelaisen asettuminen selvästi sillan vastustamisen kannalle. Myös Aamulehti nousi esiin haastatteluissa. Lehtien kirjoituksia (toimittajien ja yleisönosaston) ei toisaalta mielletty aina keskusteluiksi. Niistä puuttui keskusteluun tarvittava vuoropuhelu. Aamulehti koettiin

kuitenkin tärkeäksi yhteiseksi foorumiksi, jossa asiaa on pidetty esillä. Myös tampereellaisten tärkeimpänä kanavana saada oma ääni kuuluviin ovat olleet paikalliset lehdet. Vaikka vuoropuhelua ei ole syntynytäkään, tampereellainen haastateltu oli kuitenkin sitä mieltä, että ihmisten on niistä mahdollisuus saada tietoa parhaiten.

”Missä julkista keskustelua on käyty asian tiimoilta?” (T)

”Itse asiassa ei nyt kovin paljon varsinaista keskustelua, mutta se että esimerkiksi Aamulehti on tietysti yksi tämmönen tosi tärkeä foorumi tai media. Niin siellä on ollut vähän väliä yksittäisiä kirjoituksia, mutta sitä vuoropuhelua ei ole syntynyt. Mutta tavallaan se asia on ollut tapetilla sitä kautta.” (KA4)

Eräs haastateltavista korosti, että kansalaisliikkeen myötä on tullut vuorovaikutusta kuntalaisten ja kunnan kesken. Toisaalta toinen valtuutettu näki asian siten, että hankkeen kannattajia on ollut vaikea saada keskustelemaan avoimesti asiasta ja perustelemaan näkemyksiään. Ajoneuvosiltaa vastustavat ovat pääosin keskustelleet keskenään ja avoin keskustelu on jäänyt tavoitteeksi.

”Tää on, useinkin on sillä tavalla, että kun on tämmönen voimakkaasti kiistoja herättävä kysymys, niin ne vastustajat on äänekkäämpiä kuin ne hankkeen kannattajat, että joskus on vaikeeta saada niitä kannattajia väittelemään ja perustelemaan sitä kannatustaan.” (VA2)

Tampereella on tiettyjä ominaispiirteitä kunnallishallinnossa, joita toinkin esiin aiemmin (luku 3.6.). Nämä piirteet eivät välttämättä näy suoraan eri hallintoelimien rakenteissa, vaan ne käyvät ilmi erilaisissa hallintokäytännöissä. Haastateltavat olivat hyvin tietoisia Tampereelle ominaisesta hallintatavasta. Tiivistetysti tämä tamperelainen hallinto- tai päätöksentekokulttuuri ilmenee siten, että päätöksiä pyritään tekemään valtuuston keskuudessa yksimielisesti ennalta sopimalla. Toinen peruspiirre on se, että asiat pyritään päättämään nopeasti, vähäisellä keskustelulla, ilman suurta julkista keskustelua. Tähän liittyy kaksi asiaa: 1) ryhmäkuri, jonka avulla pyritään tekemään ryhmien sisällä yksimielisiä päätöksiä. 2) aseveliakseli, eli kokoomuksen ja sosiaalidemokraattien saumaton yhteistyö. Näiden ylläpitämisessä ryhmien puheenjohtajilla on suuri rooli. Suurin osa haastateltavista ei pitänyt tamperelaista hallintatapaa hyvänä asiana.

”(...) siis se on tämä ryhmäkuri, varsinkin demareissa. Se vie pohjan koko demokratialta pois. Ja toinen asia mikä vie pohjan pois demokratialta on tämä ns. aseveliakseli, eliikkä kokoomuksen ja demarien saumaton yhteistyö.” (KA1)

Suhtautuminen kansalaisvaikuttamiseen päättäjien osalta oli vaihtelevaa. Osa haastatelluista päättäjistä oli selvästi sillä kannalla, että on hyvä, kun kansalaiset pyrkivät vaikuttamaan ja tuomaan oman kantansa esille. Tämä laittaa myös päätöksentekijät miettimään heidän omaa kantaansa asiaan. Eräs haastateltava piti kansalaisten omaehtoista toimintaa erittäin hyödyllisenä sen vuoksi, että kansalaiset ovat tuomassa uusia ajatuksia ja näkökulmia päätöksentekoon. Osa valtuutetuista oli sitä mieltä, että Koskenniskan tapauksessa kansalaisvaikuttamiseen suhtauduttiin ylimielisesti ja kansalaisvaikuttaminen koettiin jarruttavana tekijänä. Kuntalaisten ajatellaan toimivan sellaisella alueella, johon heillä ei ole tarvittavaa osaamista ja tietoa. Osa päättäjistä myös uskoi siihen, että kuntalaisilla on taipumusta NIMBY-ajatteluun. Tällainen suhtautuminen kansalaisvaikuttamiseen onkin yksi piirre, joka liittyy Tampereen hallintokulttuuriin. Kuntalaisten keskuudessa oli myös usko siihen, että virkamiehet haluavat ylläpitää vallitsevaa päätöksentekokulttuuria.

”(...) nuo on itse nuo kaupungin virkamiehet jotkut ollut sitä mieltä että tän uuden lainsäädännön mukaan pystytään toisin sanoen jarruttaa asioita, eliikkä tämä kun kansalaiset osallistuu, niin se hidastaa asioiden etenemistä, että sitä saatetaan nähdä ihan semmosena pelkona.” (MA3)

Tamperelainen hallintatapa pyrkii rajoittamaan keskustelua. Asioiden puinnin ajatellaan aiheuttavan hankkeiden viivästymistä. Haastatteluissa ilmeni tällaisen hallintokulttuurin olevan vielä voimissaan. Erityisesti siltaa kannattavat valtuutetut ja virkamiehet puhuivat siitä, kuinka jotkut ovat olleet mukana ”kinaamisessa” ja kuinka joku on ”toppuutellut” hankkeen etenemistä. Suurin osa piti julkista keskustelua hyvänä, mutta osa valtuutetuista tuntui kuitenkin vierastavan asioiden avaamista avoimeen keskusteluun, ja he olivat vain varovaisesti julkisen keskustelun lisäämisen kannalla.

”Musta toi ei ole niinku ollenkaan vaarallista, että se on ihan, toisaalta voisi olla ihan hyvä, että olisi joissain muissakin asioissa, kissan voisi ihan hyvin nostaa pöydälle.” (VA3)

Hallintokulttuuri, jossa pyritään rajoittamaan julkista keskustelua, on päinvastainen aktiivisten kuntalaisten tavoitteisiin nähden. He pyrkivät saamaan asialle mahdollisimman paljon julkisuutta ja keskustelua eri vaihtoehtoista. Kuntalaiset uskoivat, että pitää keskustella monista eri vaihtoehtoista, ja näistä argumentoimalla valitaan paras ratkaisu. Eräs teknisen lautakunnan jäsen koki, että vaihtoehtoista ei keskusteltu lautakunnan sisälläkään. Yksi valtuutettu oli sitä mieltä, että avoimeen keskusteluun on vaikea päästä siitäkin syystä, että politiikka on ”osittain teatteria”. Varsinkin vaalien läheisyydessä on hankala päästä rehelliseen mielipiteiden vaihtoon, koska ehdokkaat pyrkivät kalastamaan ääniä. Eräillä valtuutetuilla oli myös sellainen näkemys, että kaikki aktiiviset kuntalaiset eivät osaa argumentoida kantaansa asiallisesti, vaan tunteet nousevat turhan herkästi pintaan. Ehkä kuntalaisetkaan eivät aina ole olleet valmiita avoimeen vuoropuheluun, vaan pyrkivät saamaan oman kantansa väkisin läpi.

”Ja sitten näiden osapuolien haluttomuus osallistua tähän keskusteluun, että osa niistä on sanonut niin, että jos keskusteluun ryhtyy, niin se on loputon suo, että se ei niinku koskaan pääty. No niin varmaan on, mutta mitä pahaa on siinä? Nimenomaan asioista pitää keskustella ja argumentoida sitten puolesta ja vastaan, ja päätyä siihen ratkaisuun mikä on niinku paras.” (KA4)

”Pitäisi niinkun tuntea se vastuu itse kunkin sitten tämmösessä tilaisuudessa, joka koskettaa koko kaupunkia ja suuria joukkoja ihmisiä, niin että tuntisi vastuunsa ja olisi sen mukaan sitten siellä eikä huutaisi suu vaahdossa.” (VA4)

Päättäjien, ja erityisesti virkamiesten, ajateltiin pitävän kiinni aiemmin sovituista asioista periksiantamatta. Tämä koettiin järeämpäiseksi, jos asioita ei haluta muuttaa, vaikka uutta tietoa tulee ilmi sellaisista seikoista, jotka eivät olleet tiedossa aiemmin. Kerroin jo aiemmin kansalaisten tuoneen esille uusien selvitysten tarpeellisuuden. Virkamiehet ovat kuitenkin luottaneet vanhoihin selvityksiin ja pitäneet niistä kiinni.

Haastatteleman siltaa vastustava valtuutettu, joka on myös teknisen lautakunnan jäsen, piti omia vaikutusmahdollisuuksiaan olemattomina. Lautakunnan on ollut helppo vedota siihen, että he eivät voi tehdä esityksiään valtuuston päätöksiä vastaan. Kokemus jääripäisyydestä aiheutti sen, että osa haastateltavista oli myös sitä mieltä, että virkamiehet eivät työskentele kaupunkilaisten hyväksi. Eräs haastateltava määritteli tällaisen tilanteen demokratiavajeeksi. Eräs valtuutettu oli sitä mieltä, että virkamiehet ovat olleet liiaksi sitoutuneita aiemmin tehtyihin ratkaisuihin, ja että he eivät ole olleet valmiita miettimään vaihtoehtoisia ratkaisuja. Haastatteleman virkamies kuitenkin koki, että hänen tehtävänsä oli valmistella asia oman sektorinsa näkemyksestä, ja toisenlaisten näkökulmien esittäminen oli muiden asia.

”Ja mun asiani oli tietysti katsoa sitä liikenneperspektiiviä, mää ymmärrän sen että asioilla on muitakin näkökulmia, on ympäristönäkökulmia, on kaupunkikuvallisia näkökulmia ja niin poispäin, mutta tietyllä tavalla niin, pikkusen on semmonen olo, että niitten näkökulmien esiin tuominen on muitten asia.” (VI)

Toisaalta valmistelu- ja päätöksentekoprosessi voidaan nähdä erillisinä, ja tämän vuoksi haastatteleman virkamies olikin sitä mieltä, että hänen tulee tehdä valmistelu virkansa pohjalta, ja päätökset vaihtoehtoista ovat valtuutettujen harteilla. Hän ei siis kokenut tärkeäksi seurata poliitikkojen ja kuntalaisten mielipiteitä ja näkemyksiä, koska hänen kuuluu tehdä valmistelu virkansa pohjalta.

”Musta se on niinku eri prosessi, tää valmisteluprosessi, ja sitten tää päätöksentekoprosessi, ja enkä mää nyt ihan hirveesti, mää en noiden poliitikkojen kanssa esimerkiksi tästä prosessista ihan hirveesti keskusteltu, että miten ne sen näkee, ja mitä meidän pitäisi tehdä.” (VI)

Uusi maankäyttö- ja rakennuslaki on kuitenkin tuonut tähän asiaan muutoksia. Haastatteleman virkamies piti näitä uuden maankäyttö- ja rakennuslain mukanaan tuomia käytäntöjä kansalaisten osallistumisesta hyvänä. Kun jo suunnitelmavaiheessa käydään keskustelua käsiteltävästä asiasta, saadaan lisää näkemyksiä, joiden pohjalta ratkaisuja voidaan tehdä. Näin suunnitelmat tulevat valmiimpina julkisuuteen. Koskenniskan sillan prosessissa näin ei tapahtunut, ja se aiheutti ongelmia.

Suunnitelmat olivat jo valmiina, rahoitusta haettiin, ja vasta sitten alkoi julkinen keskustelu vaihtoehtoista.

”(...) juridiset asiakirjat jonka pohjalta tätä siltaa voidaan toteuttaa, niin ne oli niinku valmiina ja sitten vasta syntyi se vaihe, että olisi pitänyt lähteä toteuttaa tätä hyväksyttyä suunnitelmaa, niin sitten se keskustelu syntyi. (VI)

6. NETTI KOSKENNISKAN PROSESSISSA

6.1. Mältinrantasivut prosessin kokoajana ja kansalaismuistin kerryttäjänä

”Ootsää koskaan kattonut sitä Polemiikkia?” (VA1)

”Jos olet käynyt kattomassa, niin siellä on aika hyvät, noi Mältinranta-sivut muutenkin olemassa.” (ME)

Suurin osa haastatelluista käytti nettiä. Kaikki mansefoorumilaiset toki käyttivät jo työnsä puolesta, ja heidän roolinsa Koskenniskan tapauksen tuomisessa nettiin on ollut merkittävä. Mältinranta-liikkeen haastatelluista yksi kolmesta käytti nettiä suoraan. Valtuutetuista kaksi ilmoitti ettei käytä sitä juuri ollenkaan, kolme muuta olivat netin käyttäjiä. Myös haastattelemani virkamies ja toimittaja olivat molemmat käyttäneet nettiä.

Netti oli lähes ainoa asia, johon haastateltavat viittasivat, että minunkin tutkijana kannattaa käydä katsomassa tietoja ja keskustelua prosessiin liittyen.

Virkamieshaastateltava toi esiin myös tehdyt kaavat ja selvitykset, mutta kaikki muut viittaukset liittyivät netissä käytyihin keskusteluihin tai siellä oleviin Mältinranta käsitteleviin nettisivuihin. Haastateltavat siis olivat tietoisia netin roolista Koskenniskan prosessissa, ja ymmärsivät sen tietopankiksi, josta haastattelijan kannattaa lähteä etsimään jotain tietoa tapaukseen liittyen.

Netti oli siis läsnä prosessissa, mutta millaista merkitystä sillä on ollut? Verkon merkitystä Koskenniskan prosessissa on vaikea arvioida, jos kysymyksinä on kuinka paljon tai missä määrin asiaa on helpompi lähestyä, jos kysymykseksi asettaa miten tai millä tavalla.

Miten kuntalaiset keksivät hyödyntää Internetiä? Kuten niin monesti muulloinkin, on kyse useiden sattumien summasta. Sattumien taustalla oli kuitenkin tekijöitä, jotka vaikuttivat siihen, että nettiä alettiin käyttää vaikutuskanavana juuri tietynä aikana ja tietyllä tavalla. Jo vuonna 1998, ennen kuin julkinen keskustelu sillasta oli edes kunnolla alkanut, muutamat aktiiviset kuntalaiset olivat vastustaneet siltaa. He kokivat tehneensä paljon jo siihen mennessä, ja miettivät uusia keinoja ja välineitä, joilla he voisivat saada asialle julkisuutta. Nämä kuntalaiset näkivät verkon uutena mahdollisuutena, jota ei oltu vielä käytetty. Kuntalaiset saivat uuden väylän saada julkisuutta asialle kun nettisivut Mältinrannalle luotiin. Nettisivut yksistään eivät kuitenkaan olisi kyenneet tekemään suuria. Tarvittiin aktiivista kansalaistoimintaa, jolla oli tarve saada asia esiin. Vuoden 1998 aikana Mältinranta-sivut luotiin Mansefoorumin toimesta.

”Hän sitten soittaa, ja sanoo, että nyt on niin että sun täytyy kyllä nyt auttaa meitä, että meiltä on paukut ihan loppu. Selosti mulle sitä tilannetta ja oli jostakin saanu mun nimen, ja nimenomaan jotenkin niinku että tälle asialle pitäisi saada julkisuutta lisää, että hänellä oli semmonen olo, että he ovat jo siihen mennessä, maaliskuu eiku huhtikuussa 98, yrittäneet suunnilleen kaikkensa. Ja eväät ovat lopussa.” (MA1)

Mältinrannan puolesta -liikkeen kannalta oli tietynlainen helpotus se, että tietyt Mansefoorumin tutkijat olivat myös kiinnostuneet Mältinrannan kohtalosta. Mansefoorumin kautta aktiiviset kuntalaiset löysivät uuden julkisuuskanavan ja -tilan, jossa toimia. Ilman Mansefoorumia – ja siihen liittynyttä tutkimushanketta – Mältinrantaa käsitteleviä nettisivuja tuskin olisi olemassa. Suurimmalla osalla Mältinrannan puolesta -liikkeen ydinryhmäläisistä ei olisi ollut resursseja tehdä niitä. Tarvittavaa osaamista nettisivujen ylläpitämiseen saati tekemiseen heillä ei ollut. Osa haastateltavista ydinryhmäläisistä ilmaisi tämän suoraan, ja myös Mansefoorumin

tutkijat tiedostivat tämän. Toisaalta aktiivisilla kuntalaisilla ei ollut tarveakaan tehdä omia kotisivuja, koska he löysivät tarvitsemansa julkisuuskanavan Mansefoorumin kautta ja hyödynsivät sitä.

”(...) aika moni näistä ydinryhmäläisistä on sellaisia että ei siinä vaiheessa ollut verkosta mitään haisuakaan.” (MA1)

”Siihen mun on vähän huono sanoa mitään, (...) mä en ole ollenkaan Internetin välityksellä osallistunut yhtään mihinkään.” (KA1)

Edeltävän haastatteluotteen antaja sanoikin saaneensa mansefoorumilaisilta tulostuksia netissä olevista teksteistä. Aika merkittävää Koskenniskan tapauksessa onkin ollut Mansefoorumin tutkijoiden ns. julkisuusaktivismi. He ovat pyrkineet saamaan aikaiseksi keskustelua tarkoituksellisesti. Sekä sillan vastustajia että kannattajia on pyritty aktivoitumaan keskusteluun. Mansefoorumilla on ollut rooli toimia välittäjänä kuntalaisten ja päättäjien kesken. Keskustelua on koetettu herättää siten, että Mansefoorumilla on haastettu perinteistä mediajulkisuutta. Tavoitteena on ollut purkaa perinteistä journalismin riitakehystä, jossa välillä väkisininkin pyritään vastakkainasetteluihin, jotka saattavat olla hyvin keinotekoisia. Riitakehyksen purkaminen koetaan kuitenkin aidosti vaikeaksi tehtäväksi. Ihmisiä, jotka ovat eri mieltä asioista, on vaikea saada keskustelemaan avoimesti siten, että kuunnellaan myös toisia osapuolia.

Tärkeä piirre Koskenniskan tapauksessa on ollut se, että Mansefoorumin tutkijat ovat toimineet tiedonvälittäjinä niille kansalaisliikkeen ydinryhmäläisille, jotka eivät käytä nettiä. He ovat myös kannustaneet kuntalaisia kirjoittamaan sinne. Toisilta on myös kysytty lupaa, että Mansefoorumissa voitaisiin julkaista kirjoituksia, joita kirjoittaja on laatinut muihin viestimiin. Näin mansefoorumilaiset ovat toimineet sillanrakentajina digitaalisen kuilun ylittämässä.

”No se että N.N., joka on paljon organisoanut näitä kuvioita, että hän kannusti sinne kirjoittamaan.” (KA3)

Mansefoorumin tehtävänä on ollut tarjota resursseja kuntalaisille. Yhtäältä pyrkimyksenä on ollut tarjota tekniset mahdollisuudet käyttää nettiä hyväksi ja toisaalta tarjota julkisuustila, jossa toimia.

”Ja vähän niinkun luodaan sitä toimintaa. Tai ei nyt oikeastaan luoda, mutta vähän sillä tavalla kannustetaan.” (MA3)

”Se on paikka, joka tarjoaa puitteet ja mahdollisuudet ja tarjoaa sen julkisuuden, mutta se ei tarkoita myös sitä, että me tehdään kaikki hommat” (MA2)

Mansefoorumi on toiminut Koskenniskan siltakeskustelussa julkisuusresurssina. Se on tarjonnut kuntalaisille julkisuusväylän tai -tilan, jota ilman Mansefooriumia tuskin olisi kyetty hyödyntämään. Kuntalaiset pystyivät silta-asiassa käyttämään Mansefoorumin osaamista ja muita resursseja. Muihin resursseihin kuuluu esimerkiksi työvoima. Tutkimushankkeessa oli työntekijöitä, joille maksettiin tehdystä työstä. Niin itsestäänselvältä kuin äskeinen kuulostaakin, tämä on merkittävä seikka. Kuntalaiset joutuvat tekemään paljon töitä pyrkiessään vaikuttamaan asioihin. Heille ei kuitenkaan makseta tästä palkkaa, vaan he joutuvat hankkimaan elantonsa muualta.

Mältinranta-sivujen tarkoitus oli siis toimia julkisena tilana, jossa asiaa voidaan avoimesti käsitellä, kuitenkin niin, että kansalaisliikkeen oli tätä kautta helpompi saada julkisuutta asialleen kuin perinteisistä tiedotusvälineistä. Mansefoorumin tutkijat olivat itse mukana Mältinranta-liikkeessä, ja sitä kautta heille oli luonnollista tuoda liikkeen näkökulmaa esille. Haastateltavat eivät olleet yksimielisiä siitä, mitä kautta sivut määrittyivät. Toiset pitivät niitä Mältinrannan puolesta -liikkeen sivuina, toiset taas melko neutraalina tietopankkina. Esimerkiksi eräs Mältinranta-liikkeen aktiivi mielsi sivut liikkeen omiksi sivuiksi, koska ne palvelivat liikkeen tarkoituspäätä. Useimmat ajattelivat sivujen ajavan liikkeen etua juuri siksi, että siellä nostetaan esille niitä kysymyksiä ja näkökulmia, jotka ovat liikkeelle tärkeitä. Kaikkein vaikeinta niiden määrittäminen tuntui olevan Mansefoorumin haastateltaville.

”Periaatteessa noi sivut, niin eihän ne ole varsinaisesti Mältinranta-liikkeen sivut, että ne on foorumin, mutta kun niillä ei ole omia sivuja niin se on vähän häilyvä se raja (...) mutta kyllä kai ne pitää sitä vähän omana tiedotuskanavanaan.” (MA3)

Vaikka Mältinranta-sivujen ajateltiin ajavan liikkeen etua, ei niitä kuitenkaan koettu yksipuolisiksi. Mältinranta-sivut ovat toimineet tiedon kokoajana. Mältinranta-käsittelyille sivuille on koostettu prosessiin liittyvät tapahtumat, kuten valtuuston päätökset asiasta. Useimmat haastateltavat pitivät sivustoa hyvänä tietopankkina prosessin eri vaiheista. Yleisesti ottaen netissä olleet Mältinranta-käsittelyt nettisivut toimivatkin prosessin kokoajana. Ne antoivat resursseja seurata prosessin kulkua. Niille, jotka tulivat siltakeskusteluun mukaan vasta myöhemmin, nettisivut tarjosivat oikotien ”saada prosessi haltuun”. Sivujen koettiin lisäävän ihmisten tietoutta päätöksenteon eri vaiheista, ja siten antavan edellytyksiä ja resursseja päätöksentekoon osallistumiseen kuntalaisille. Yleisesti ottaen informaation haettavuus ja informaation säilyminen koettiin tärkeiksi piirteiksi netissä. Lehtikirjoituksia ei yleensä säilytetä muutamaa päivää pidempään, ja harva myöskään nauhoittaa kaikkia tv- tai radiolähetyksiä joita aiheesta on.

”Että se on kuitenkin tavallaan historiatietoa semmoselle, joka myöhemmin niinku haluaa seurata, että mitä tässä on tapahtunut. Niin pystyy seuraamaan sitä, että näen sen kyllä tärkeänä, että joku pitää sitä vireillä tai yllä.” (KA4)

”Ja sit se, mikä on mun mielestä arvokas asia foorumilla on sellainen kansalaismuistin kerryttäminen. Että (...) pystyy ottamaan sen asian suht helposti haltuun. Sen kautta että se on niin hyvin dokumentoitu sinne.” (MA2)

”No se on sillai, se on mun mielestäni sillai tärkeä väline, että se selvästi aktivoi tämmöstä kaupungin päätösten seurantaa, että ihmisillä on tietoo siitä, että minkälaisia päätöksiä täällä tehdään, joista sitten sitä keskustelua käydään.” (VI)

Monet haastateltavat pitivät sivujen antamaa tietoa hyödyllisenä. Niillä tarjottava informaatio on tuotettu eri näkökulmasta kuin kaupungin. Sivustoa pidettiin vaihtoehtoisen tiedon lähteenä. Toisaalta kaikki valtuutetut eivät nähneet kansalaisten tuottamaa tietoa tarpeellisena, vaan kokivat saavansa tarvitsemansa informaation viranomaislähteistä. Osa valtuutetuista kuitenkin käytti nettiä aidosti tiedonhankintaan. Prosessi on ollut pitkä, ja netistä on ollut helppo tarkistaa aiemmin tehtyjä päätöksiä.

”Niin se Mansefoorumi on ollut nyt parin viime vuoden aikana kyllä aika informatiivinen (...) Myös mää olen näin valtuutettuna käynyt monta kertaa tarkistamassa sieltä, kun siellä on vanhatkin jutut, että miten ne asiat menikään.”
(VA2)

Mielenkiintoista oli kuitenkin löytää eroavuuksia siinä, että siltaa vastustavat valtuutetut pitivät Mältinranta-sivuja hyödyllisempinä kuin siltaa kannattavat valtuutetut. Kaikki valtuutetut eivät olleet tyytyväisiä tilanteeseen, jossa vain tietyt tahot tuottavat informaatiota luottamushenkilöille. Eräs valtuutettu sanoi tällaista tietoa yksipuoliseksi, ja että toisaalta näki asian myös niin, että vaihtoehtoista tietoa on hankala saada. Tämä valtuutettu ei käyttänyt nettiä, mutta ymmärsi kuitenkin juuri netin ja kansalaisjärjestöt vaihtoehtoisen tiedon lähteeksi. Aineistosta nousi esiin se, että erityisesti tampellalaisten aktivoitumista Mältinranta-sivut olivat helpottamassa. He tulivat mukaan keskusteluun vasta silloin, kun prosessia oli käyty jo pitkään. Haastateltava kertoi Mältinranta-sivujen olleen tärkeä taustatietojen hankintakanava.

”Ja rupesin soittellee sitten ihmisille ja ne ohjasi sitten seuraavien ja seuraavien luo, jollon mää tiesin että ketkä siinä on ollut mukana, ja sitä kautta selvisi sitten että on nää Mältti-sivutkin, Internetissä. Ja sitä kautta sitten pystyi lukee, että mitä kaikkea siinä oli aikaisemmin tehty, mikä oli mulle täysin uutta. Että se oli vasta sen jälkeen, kun me oltiin aloitettu, että tavallaan ei tiedetty että tälle asialle oli jo tehty paljon.” (KA4)

”Olet sitten saanut paljon selville nettisivuilta sitä taustatietoa?” (T)

”Joo itse asiassa, joo hyvin paljon, että ei kukaan jaksa kertoa siitä niin pitkältä ajalta, mitä siihen on kaikkia, koska siinä on monta valitusprosessia ja muuta tällasta menettelyjuttua.” (KA4)

Jos Mältinranta-sivut koettiin hyväksi taustatietolähteeksi prosessia ajatellen, niin miksi sitten kaikki eivät käyttäneet nettiä? Mitkä ovat olleet netin käytön esteitä, ja mitkä tekijät toisaalta ovat kannustaneet netin käyttöä? Aineistosta nousi esiin useita seikkoja, jotka ovat olleet vaikuttamassa netin käytön laajuuteen.

Monet haastateltavat toivat esille sen, että netti on riippuvainen muista tiedotusvälineistä. Mältinranta-sivujen tunnettavuuskaan ei ole vielä kovin hyvä. Nettiä

eivät monet seuraa säännöllisesti, vaan vaaditaan jonkinlainen ärsyke ennen kuin nettiin mennään katsomaan mitä siellä on. Eri viestinten ja median muotojen keskinäinen hyödyntäminen on tärkeää, jotta nettijulkaisu saa huomiota. Erityisesti haastattelemani Mansefoorumin ja median edustajat näkivät netin suuren riippuvuuden muusta mediasta. Toisaalta saatua mediajulkisuutta ei aina nähty kovinkaan hedelmälliseksi, koska se saattaa urauttaa julkisen keskustelun väärille raiteille esimerkiksi keinotekoisien vastakkainasettelujen vuoksi.

”(...) miten taas tuoda printissä esille sitä että, hei, tuolla sivustolla on tällöinen juttu nyt, ja se jää sinne mutta nyt se on siellä julkaistu. Että mistä hemmetistä ihmiset tietää mennä katsomaan jos ei ne säännöllisesti seuraa jotain Mansefoorumia, jos ei Mansefoorumin asioita tuoda esille esimerkiksi printissä.”
(ME)

”Mutta se lokitiedostoissa näkyvä rynnistys varmaan sitten liittyi tähän mediajulkisuuteen. (...) mutta sitten toisaalta on hyvä esimerkki tää siltakuvaepisodi, että se julkisuus on sitten semmoista että kun kysyy että edesauttaako se aina rakentavaa julkista keskustelua?” (MA1)

Netin käytön esteisiin lukeutuvat erityisesti verkkotaito- ja verkkotottumattomuuskysymykset. Haastatteluissa ilmeni, että digitaalisen kuilun uskotaan olevan olemassa. Vanhat ihmiset eivät käytä nettiä, kun taas nuoret asioista kiinnostuneet käyttävät. Eräät haastateltavat uskoivat verkkotaitokysymysten olevan yksi syy myös päättäjien kohdalla siihen, että verkkoa ei käytetä enempää. Toisaalta yksi valtuutettu oli sitä mieltä, että valtuutetut ovat keskimääräistä aktiivisempia netin käyttäjiä luottamushenkilötehtävästä johtuen, ja haastattelemistani valtuutetuista yksi kertoi ylittäneensä digitaalisen kuilun.

”Kun mä olen oppinut nettiä käyttää, vihdoista viimein, vanhoilla päivillä.”
(VA1)

Verkkotaitokysymykset eivät aineiston perusteella olisikaan välttämättä ikäsidonnaisia. Enemmän on kyse siitä, kenellä on ollut tarve käyttää nettiä. Ne ihmiset, jotka ovat työnsä puolesta tarvinneet nettiä, ovat opetelleet käyttämään sitä. Eräs haastateltava

kertoi myös valtuutetusta, joka on eläkkeellä, mutta on opetellut käyttämään nettiä päästyään valtuustoon. Netti koettiin tätä kautta erityisesti sellaisten ihmisten asiaksi, jotka ovat asioista kovasti kiinnostuneita ja haluavat perehtyä niihin tarkemmin.

”Mää näkisin niin, että se on valveutuneiden ihmisten kanava. Ja semmoset jotka on oikeasti kiinnostuneita joistain asioista, niin jaksaa nähdä sen vaivan etsiä sieltä ne tiedot, ja sitä kautta kommentoida.” (KA4)

Netin käytön esteisiin lukeutuu kiire. Useat haastateltavat sanoivat, että eivät yksinkertaisesti ehdi käyttää ja seurata nettiä. Kiirettä voi tässä tapauksessa pohtia hieman syvemmälle. Mikä aiheuttaa sellaisen kiireen, miksi juuri nettiä ei ehditä käyttää? Aineisto antoi viitteitä siitä, että kysymyksessä on netin vakiintumattomuus. Netin käyttöä pidetään vielä ylimääräisenä puuhana; sen käyttöä ei ole omaksuttu arkipäivän käytäntöihin. Netti koetaan jollakin lailla ulkopuoliseksi. Sinne pitää matkustaa ja sieltä pitää palata.

”Mää en ehdi, siis nytenkin mitä mä olin puoli vuotta täällä luonnonsuojelupiirissä töissä niin ei puhettakaan että mä olisin ehtinyt roikkua netissä, pitäisi vaan itse kirjoittaa matskua johonkin muualle” (KA2)

”No mikä netin rooli sitten oli?” (T)

”No ei, musta se on nykyajan viestintäkeino ja ihan, terve menoa ne joilla on aikaa siihen, kyllä mä näen sen niin että, mä en siis millään lailla vastusta sitä, mä vaan itse totean että mä en ehdi.” (KA2)

Netti ei siis vielä ole normaalia päivärutiinia monellekaan. Nettiä ei välttämättä nähdä todellisena mahdollisuutena, ja se koetaan ylimääräisenä vaivana. Koska nettikulttuuri koetaan vielä nuorena, tarvitaan eri tahojen pyrkimyksiä aktivoida netin käyttöä, jotta se alkaisi toimia omillaan.

Netin käytön vakiintumattomuus on yksi syy siihen, että netti on riippuvainen muusta mediasta. Tai se ei ole välttämättä riippuvainen muusta mediasta, mutta jostain ärsykkeestä, joka houkuttelee katsomaan. Mansefoorumissa ollaan käytetty sähköpostia tiedottamaan Mäntinranta-sivuilla julkaistuista uusista jutuista.

”Että aina kun on Mansefoorumille tullut jotain, että siellä on julkaistu jotain sellaista, että on katsottu että tää on tärkeä, että päättäjien pitäisi tietää, (...) niin siitä on sitten lähtenyt sähköpostiviesti kaupungin sisäiselle sähköpostilistalle, ja siinä on ollut suora linkki kyseiseen uuteen kyselyyn tai muistioon tai näin.”

(MA1)

Haastatteluissa ilmeni, että netin käytön esteistä suurimpia verkkotaitokysymysten ja ajanpuutteen lisäksi olivat vaivattoman nettiyhteyden puuttuminen ja viitseliäisyys. Vaivaton nettiyhteys saattaa puuttua esimerkiksi taloudellisten kysymysten vuoksi. Tietokoneet ja nettiyhteydet ovat kalliita, ja kaikilla ei ole varaa hankkia konetta. Toisaalta netti on saatettu kokea tarpeettomaksi, ja nettiyhteyttä ei ole hankittu. Koneen tai nettiyhteyden puuttuminen johtaa viitseliäisyyskysymykseen. Esimerkiksi yksi valtuutettu totesi nettiin pääsemisen olevan vaikeaa, kun ei omista tietokonetta. Moni kokee hankalaksi lähteä esimerkiksi kirjastoon vain siksi, että kävisi katsomassa mitä netissä on uutta, tai että kirjoittaisi muutaman rivin tekstiä keskustelupalstalle. Tosin sama valtuutettu, joka ei omistanut tietokonetta, koki asian niin, että nykyään tarvitsee nettiyhteyden, jotta pysyy asioista selvillä.

”(...) mutta jos ajattelee ihan henkilökohtaisesti yleensä toi, niin sillai mulle on ollut kauhean vaikeeta kun toi on ollut kauheen nettipainotteista ja sähköpostipainotteista nykyään tää homma, ja mä olen hyvin jälkijunassa että mä olen vasta nyt laittamassa systeemejä kuntoon, ja totta kai se vaikuttaa paljon tiedonhankintaan ja sillai.” (VA5)

”Sehän on niin tulossa, että kyllä se tota noin, mun ikäiset, mää olen vähän yli viisikymppinen, niin kyllä se sillai, että mää olen nyt innostunut siihen, ja kun meillä on yläkerrassa nettiyhteys, niin se on sillai helppo, mutta yleensä, niinku tollaset kyselyt netin kautta, niin kyllä ne on joillekin ihan ylivoimaisia vielä. Että kun kuitenkin meistä päättäjistä niin suuri osa on vielä tämän ikäisiä, niin kauhean vaikeeta, täytyy niinkun mennä jonnekin oikeen sitä varten ja sitten opetella vielä kaiken lisäksi.” (VA1)

Esteistä huolimatta nettiä kuitenkin käytetään. Tiedonhankinnan lisäksi haastateltavat esittivät muitakin positiivisia piirteitä netille, jotka vaikuttavat siihen, että se koettiin

hyödylliseksi. Eräille haastateltavista netissä ja sähköpostin välityksellä käytävien keskustelujen hyvä piirre oli ajankäytön hallittavuus. Sähköpostiin voi vastata silloin kun on aikaa, ja paneutua vastaukseen siinä määrin kuin haluaa. Tällaiset keskustelut eivät myöskään ole samalla tavalla paikkaan sidonnaisia, koska ihmisten ei tarvitse olla fyysisesti läsnä samassa tilassa samaan aikaan. Edelleen pidettiin tärkeänä netin reaaliaikaisen keskustelun mahdollisuutta ja sen käyttöä samanaikaisesti tietopankkina.

”Että siellä samaan aikaan on se tieto, mitä voi käydä kattomassa just nyt, (...) ja samaan aikaan voi niinku reaaliajassa sitten siitä asiasta keskustella.” (KA4)

6.2. Keskustelupalstat ja nimimerkkiongelmia

Netissä on käyty julkista keskustelua Koskenniskan sillasta. Osa haastateltavista piti nettikeskustelujen roolia suurena; netissä oli päästy vilkkaimpaan vuoropuheluun. Keskustelupalstat ovat toimineet jossain määrin argumentoivan keskustelun lähteenä. Eräs haastateltava sanoikin omien perusteluiden vankentuneen keskustelujen myötä. Toisaalta monet eivät pitäneet keskustelupalstojen roolia merkittävänä siksi, että he pitivät niitä pienemmän joukon keskinäisen keskustelun areenana.

”Tossa on varmaan eniten tossa netissä. Mutta sitä on käyty siellä eniten, mutta siellä ei ole eniten ihmisiä ollut, vaan että siellä jotkut ihmiset, ihan joskus käynyt katsomassa että mitä siellä on, niin sehän on aika pieni porukka kuitenkin joka sitä keskustelua käy.” (VA3)

Netissä on käyty julkista keskustelua pääosin kahdella eri keskustelupalstalla. Toinen on Soonin ylläpitämä Polemiikki ja toinen on Mansefoorumin Mältinranta-sivujen keskustelupalsta. Molemmilla on käyty keskustelua, tosin Mansefoorumilla vähemmän. Haastateltavat näkivätkin keskustelupalstat erilaisina, ja myös niissä käytävät keskustelut muotoutuivat erilaisiksi. Polemiikissa käyty keskustelu on ollut vilkkaampaa. Koska Polemiikissa käytävä keskustelu on ollut vilkkaampaa, sitä seurataan säännöllisemmin. Mansefoorumin palstalle tulee harvemmin uusia kirjoituksia, ja Mansefoorumi vaatiikin jonkinlaisen ärsykkeen, että lähdetään katsomaan mitä siellä on. Mansefoorumin hyvänä puolena pidettiin sitä, että

keskustelujen lisäksi sivuilta löytyi aiheesta informaatiota, joka antoi tukea myös keskusteluille.

Polemiikin keskustelut olivat vilkkaampia, ja keskustelua kuvailtiin myös spontaanimmaksi ja epäasiallisemmaksi, asiantuntemattomaksikin. Mansefoorumin keskustelu taas koettiin harkitummaksi. Siellä esitetyjä puheenvuoroja oli punnittu enemmän. Tosin yleisesti keskustelupalstojen ongelmaksi nimettiin epäasiallisuus. Polemiikin uskottiin kärsivän tästä kuitenkin enemmän kuin Mansefoorumin.

”Eroaahan ne, kuin yöllä ja päivällä, kun Mansefoorumi on toimitettu, jäsennelty, siis sillä tavalla, ja Polemiikki on taas täysin villi ja vapaa ja välillä räävitönkin. (...) Polemiikin keskustelu on ollut siinä mielessä tietysti tavallaan niinku mielenkiintoisempaa, että siinä on just niinku semmosta, se on nopeatempoista, avointa, spontaanimpaa. Mansefoorumilla ehkä on tämmöstä punnitumpaa, harkitumpaa puhetta, se on toimitetumpaa.” (ME)

Haastattelujen perusteella netin keskustelupalstojen suurin ongelma aiheutuu nimimerkkien käytöstä. Nimimerkeillä käytävästä keskustelusta tulee helposti hyökkäävämpää kuin mitä se muutoin olisi. Asia saattaa jäädä toiseksi keskustelijoiden keskittyessä toistensa pilkkaamiseen. Tällöin rakentavaa keskustelua on hankala synnyttää, jossa argumentoidaan eri näkemyksiä asiakysymyksiin kohdistuen.

”Se tekee siitä keskustelusta hyökkäävämpää ja kärjistyneempää kuin se muuten olisi. Että se ei ole sillä tavalla rakentavaa keskustelua useinkaan. Se menee helpommin henkilökohtaisuuksiin. Nimimerkit hyökkää toisiaan vastaan ja tää voi olla yksi syy siihen miksei poliitikot halua siellä, mää olen yksi harvoja poliitikkoja jotka siellä on, niin omalla nimellä keskustelee.” (VA2)

Tämä nimimerkkiongelma olikin useimmiten syynä siihen, ettei nettikeskusteluihin osallistuttu. Erityisesti valtuutetut, joita haastattelin, olivat sitä mieltä, että päättäjät karttavat nimimerkkien suojissa tapahtuvaa keskustelua. Siltaa kannattavilla oli epäilyksiä siitä, että jos he kirjoittaisivat palstoille jotain, heidät tyrmättäisiin välittömästi.

”No se on varmaan tämmönen itsesuojeluvaisto ollut, että jos määhän lievästi sanoisin että määhän kannatan siltaa, niin sieltä tulisi melkoinen ryöppy kyllä, että määhän en viitsiny ruveta jahkaa tota. Taikka sitten vähän fiksumpaa keskustelua kuitenkin. Että siellä joku N.N. kirjoittaa niin sehän, se melkein niinku räpäii, se ei. Musta on ihan hyvä että kunnioitetaan toisten ihmisten erilaisia näkemyksiä ja mielipiteitä.” (VA3)

Aineistosta tulikin esiin, että vain pieni joukko päätöksentekijöitä ja virkamiehiä on osallistunut keskusteluihin. Toinen syy nimimerkkiongelman lisäksi, miksi päättäjät eivät ole osallistuneet käytyyn keskusteluun, on se, että poliitikkojen on vaikea laittaa mielipidettään dokumentiksi verkkoon, josta sitä voidaan seurata; poliitikoilla on ainainen vaara leimautua takinkääntäjiksi. Netin pysyvyys on kirjoittelun esteenä.

”Määhän olen huomannut että siellähän [Polemiikissa] kans hirveen vähän päättäjät, että siellä on ihan muutamat, (...) kai se päättäjille on vähän vaikeeta niinku mustaa valkoiselle pistää, jonka voi sieltä sitten, että näin sää olet tossa sanonut. Että aina jättää semmosen pienen liikkumavaran itselleen, ettei niinku pistä sitä tonne dokumentiksi.” (VA1)

Keskusteluun osallistumisen puute ei kuitenkaan tarkoita sitä, että päättäjät ja virkamiehet olisivat tietämättömiä nettikeskustelujen sisällöstä. Haastatteluissa ilmeni, että keskustelupalstoja seurataan kyllä, vaikka niihin ei välttämättä osallistuta. Yksi syy siihen, että keskustelupalstoja halutaan kuitenkin seurata, on se, että halutaan nähdä mikä on yleinen mielipide ja miten se kehittyy. Kansalaisilla olisi kuitenkin tarve saada myös luottamushenkilöt ja virkamiehet avoimeen keskusteluun verkossa.

”Se on aika jännä, että tulee tätä että, ihan kenen tahansa kanssa puhuu, niin huomaa että, aha, se on lukenut jotain sieltä netistä, kun määhän kyllä melkein päivittäin seuran jotain keskustelupalstaa sieltä. Että kyllä niitä seuraa muutkin. Vähän salaa, tirkistelee, määhän vähän luulen että se on niin. Saahan sieltä hyviä vinkkejä.” (VA1)

”Mältinranta-liikkeen näkökulmasta tavoitteena olisi se, että saadaanko esimerkiksi päättäjiä tai sitten siltakysymyksiin liittyviä taloudellisia toimijatahoja

mukaan sellaiseen järkevään, perusteltuun keskusteluun tästä asiasta, niin se ei ainakaan mediajulkisuudessa onnistunut. Että tuolla Mansefoorumilla, varsinkin siinä alkuvaiheessa YIT:ltä ja kaupungiltakin onnistuttiin saamaan sitten keskustelijoita mukaan.” (MA1)

Nimimerkkiongelman lisäksi kiire oli toinen syy siihen, miksei keskustelupalstoille kirjoiteta tai niitä seurata nykyistä enemmän. Eräs haastateltavista toi esiin sen, että asioiden perusteleminen ja niistä keskusteleminen vaatii enemmän vaivaa kuin perinteinen päätöksenteko. Netti koetaan vielä vakiintumattomana ja ylimääräisenä. Jatkuvasti etenevän keskustelun seuraaminen ja siihen osallistuminen vaatii paljon aikaa. Kun on kiire, muut asiat koetaan tärkeämmiksi kuin netin seuraaminen.

”Mun mielestä varmaan yksi olennaisin asia on kyllä ajanpuute, että se vaatii kuitenkin aikaa ja vaivaa niinkun mä tossa aikasemmin sanoin. (...) Ja sitten tää on vaan yksi osa niitten työstä, että niillä on miljoona muuta asiaa mistä niitten pitää päättää.” (KA4)

Nettikeskustelu ei ainakaan vielä ole tullut osaksi arkisia työkäytäntöjä. Tästä seuraa se, että pitää olla joku ihminen tai jokin asia, joka aktivoi näitä kiireisiä ihmisiä käymään keskustelua netissä. On tärkeää tiedottaa siitä, millaisia kysymyksiä käsitellään. Koska suurin osa päätöksentekijöistä ei ole kirjoittanut varsinkaan Mansefoorumin keskustelupalstalle, Mansefoorumissa työskennelleet ovat tarkoituksellisesti pyytäneet joitain viranhaltijoita kirjoittamaan keskustelupalstalle, ja pyrkineet aktivoimaan keskustelua. Mansefoorumilaiset ovat myös kannustaneet Mältinranta-liikkeen ihmisiä kirjoittamaan palstalle. Joiltain on myös julkaistu tulostuksia teksteistä, joita he ovat kirjoittaneet muihin viestimiin.

”Että se ehkä yks on varmaan verkkodemokratian todellinen este tää, että kaikilla on niin kiire ja ettei siinä ehdi, ainakaan oma-aloitteisesti hirveesti seurata ja osallistua siihen keskusteluun. Ja sitä Mansefoorumilla on tietoisesti yritetty, vetää virkamiehiä myös mukaan.” (MA1)

Nettikeskusteluihin liittyy eräs mielenkiintoinen piirre, joka tuli esiin haastatellulta virkamieheltä. Kaupungin organisaatiossa on huomattu nettikeskustelujen tuovan

huomattavan määrän työtä lisää virkamiehille. Tämän vuoksi he ovat tehneet muutoksia tapaan, jolla he seuraavat keskustelua. Haastatteleman virkamies kertoi, että hänen ei tarvitse enää seurata itse netin keskustelupalstoja, vaan kaupungin ja teknisen toimen tiedottajat seuraavat niitä, ja hänelle lähetetään viesti, jos palstoilla on kysymyksiä hänen toimialansa liittyen. Toisinaan tiedottajat ainoastaan kysyvät mielipidettä, jonka jälkeen he myös valmistelevat vastauksen. Näin kaupungin organisaatio on helpottanut virkamiesten työtä. Nettikeskustelut on sisällytetty osaksi organisaation sisäistä byrokratiaa.

”Niin siinä on se ongelma, että se on hirveen raskas tietysti käydä sitä, muitten töitten ohella tavallaan vastaila niihin, että se on sillä tavalla niinku, mää koen että se kyllä työllistää hirveesti sitten. Että meilläkin tietysti nyt on kehittynyt tää vastaaminen sillai että, ei siellä nyt enää tarvii meikäläisten vastaila vaan tuo meidän palvelukeskus niinku tietyllä tavalla seuraa tätä keskustelua ja sitten ne kysyy vaan täältä mielipiteitä ja ne valmistelee siellä sen vastauksen.” (VI)

Kuten edellisessä kappaleessa tuli ilmi, virkamiehet vastaavat keskustelupalstoille, jos heiltä kysytään jotain heidän toimialansa liittyen. He eivät siis varsinaisesti osallistu keskusteluun, vaan antavat vain oman toimialansa puitteissa vastauksia silloin, jos niitä kysytään. Haastatteleman virkamies ei pitänytkaan tärkeänä seurata keskustelupalstoilla liikkuvia mielipiteitä; hänen roolinsa oli valmistella asia oman sektorinsa lähtökohdista.

Nettikeskusteluja rajoittaa se, että kaikki eivät vielä osaa käyttää nettiä. Se vaikuttaa osallistujien määrään ja myös siihen millaisia ihmisiä keskusteluun osallistuu. Digitaalisen kuilun uskottiin olevan olemassa, ja erityisesti nettikeskustelut koettiin sellaisiksi, mihin se vaikuttaa. Eräs haastateltava toi esiin sen, että vaikka jotkut vanhemmat ihmiset osaavat jo käyttää nettiä, he eivät välttämättä ole valmiita osallistumaan jatkuvasti vyöryvään keskusteluun verkossa. Toinen rajoittava tekijä on ollut se, että siltaa kannattavat eivät juurikaan ole olleet mukana, varsinkaan Mansefoorumissa. Se koettiinkin paljolti siltaa vastustavien keskinäisen keskustelun areenaksi.

”Siellähän ei, sehän on sillei ykspuolista, että siellä ei kauheen paljon sillan puolustajat keskustele, vaan siellä enemmän nää jotka sitten taas vastustaa.”

(VA3)

Perinteinen printtimediassa käyty keskustelu nähdään erilaisena verrattuna nettikeskusteluihin. Tärkeitä eroja on nopeus. Vuoropuhelu on huomattavasti hitaampaa lehdissä käydyssä keskustelussa kuin netissä. Saattaa kestää aikaa ennen kuin lähettämäsi kirjoitus julkaistaan lehdessä. Menee myös aikaa ennen kuin siihen vastataan ja tämä vastine julkaistaan. Lehtikeskustelujen hitauden vuoksi varsinaista vuoropuhelua ei aina synnykään. Keskustelu jää toisinaan omien näkemysten kirjailemiseksi, jossa ei ole varsinaista vuoropuhelua muiden kanssa. Hitaudella on tässä tapauksessa kuitenkin hyvät puolensa. Lehtien yleisönosastoilla käytävien keskustelujen hyvänä puolena pidettiin sitä, että ne ovat harkitumpia, lehtikeskusteluissa esiinnyttäen useammin omalla nimellä eikä niin paljon piilouduta nimimerkkien taakse.

Nettikeskusteluissa syntyvät vuoropuhelut nähtiin positiivisena. Netti jopa nähtiin tällä hetkellä ainoana tilana, jossa vuoropuhelumaista julkista keskustelua on syntynyt. Toisaalta eräs haastateltu oli sitä mieltä, että erilaiset yleisö- ja osallistumistilaisuudet ovat parempia vuoropuhelun ja kansalaisvaikuttamisen kannalta, koska niissä osallistujat ovat paikalla, ja näin omalle puheenvuorolle saadaan välittömästi palautetta. Osallistujilla on myös kasvot, joiden kautta puheenvuorojen tulkinta helpottuu. Toisaalta taas jotkut olivat sitä mieltä, että juuri se on netissä käytävien keskustelujen hyvä puoli, että vastausta ei tarvitse antaa välittömästi, vaan sitä voi harkita haluamansa ajan.

Netti- ja lehtikeskustelujen tavoitettavuudesta haastateltavat eivät olleet yksimielisiä. Toiset näkivät netin mahdollisuutena saada asia julki suuremmalle yleisölle kuin lehden välityksellä. Toiset olivat asiasta päinvastaista mieltä. Tämä johtunee siitä, että lehdillä ja netillä tavoitettavuus on eri tyyppistä. Jotkut haastateltavat tunnistivat nämä erilaisiksi. Lehtien kautta voidaan saada kerralla suurempi, piikinomainen julkisuus. Nettikeskustelut kuitenkin säilyvät, ja ne mahdollistavat keskustelun seuraamisen pitkältä aikaväliltä. Netin tavoitettavuus pitkän aikavälin tarkastelussa onkin parempi. Lehdissä käydään keskustelua yleisesti ottaen silloin, kun asiasta ollaan tekemässä

päätöksiä. Netissä keskustelu on jatkuvampaa. Nettikeskustelut ovatkin olleet ylläpitämässä keskustelua, niiden avulla asia on saatu pidettyä julkisuudessa.

”[Julkista keskustelu on käyty] tietysti netissä, mutta se on kai sitten ilmeisesti pienemmän porukan keskustelupalsta, että se ei ole sillei niin laaja, kuin mitä sitten ehkä on Tamperelaisen tai Aamulehden lukijakunta. Että se tavoitettavuus on niinku eri.” (KA4)

”Ja just tavallaan kun Aamulehden yleisönosastokin on tullut aina vaan tärkeemmäksi ja tärkeemmäksi, mutta kun sekin on sellanen että ne katoa, harva enää eilisen lehteen koskee. Tuolla ne säilyy. Toisaalta kun ne säilyy niin se nostaa sitä kynnystä. Olen huomannut ihan itsestäkin. Että sitä ottaa sen niin että pitää miettiä kunnolla sitä ja niitä sanankäänteitä jne. Ei halua mitä tahansa roiskaista.” (MA2)

Edellisestä haastatteluotteesta voi huomata sen, että netin pysyvyys korottaa kynnystä kirjoittaa keskustelupalstoille. Tähän syynä on osittain se, että nettikeskustelujen ajatellaan olevan pienen joukon areena ja kaikki eivät tunne vastuutaan. Tämän seurauksena syntyy nimimerkkiongelmia, joka vaikuttaa kirjoittelun kynnystä korottavasti. Toisaalta jotkut haastateltavat olivat sitä mieltä, että kynnys on pienempi verrattuna esimerkiksi Aamulehden yleisönosastoon. Useimmat kansalaisliikkeestä haastattelemani pitivät kynnystä kirjoittaa keskustelupalstoille matalampana kuin lehtiin. Eräs haastateltava korosti, että aktiivisella lehtikirjoittelulla voi leimautua, ja siksi lehtiin kirjoittamisen kynnys on suuri. Keskustelupalstat ovat vielä vakiintumattomia, ja kirjoittelun haittavaikutuksia, kuten leimautumista, ei osata varoa. Päätäjillä asia saattaa olla päinvastoin lehti- ja nettikirjoittelun suhteen. Kynnys kirjoittaa nettiin on suurempi netin pysyvyyden vuoksi, kirjoitukset säilyvät siellä kaikkien seurattavana.

Suurin osa haastateltavista piti keskustelupalstoja hyvänä huolimatta siihen tällä hetkellä liittyvistä ongelmista. Useimmat haastateltavista olivat myös sitä mieltä, että tulevaisuudessa nettikeskustelujen merkitys kasvaa. Koskenniskan tapauksessa keskustelijoiden joukko oli suhteellisen pieni, ja suurin osa keskustelijoista oli sillan

vastustajia. Keskustelupalstojen tulisi saada tunnettavuutta lisää, jotta enemmän ihmisiä löytäisi niille.

Silti keskustelupalstat nähtiin hyödyllisinä. Eräs haastateltava sanoi foorumeista tulleen mielipidevaikuttajien keskinäisen keskustelun kanavia, jolloin vaikutus säteilee laajemmalle. Tätä huomiota tukee se seikka, että keskustelupalstoja seurattiin vaikka niille ei osallistuttu. Haastattelemani median edustaja uskoi, että päättäjien kannattaisi ottaa enemmän osaa verkkokeskusteluun. Sitä kautta voisi ensinnäkin saada helpommin oman mielipiteensä julki kuin lehdessä, ja toisekseen verkon välityksellä olisi helpompi saada vastineita omalle mielipiteelleen.

Tällä hetkellä netin keskustelukulttuuri koetaan vielä vakiintumattomana, ja haastateltavat uskoivat, että keskustelupalstat tulevat olemaan jatkossa entistä merkittävämpiä julkisen keskustelun areenoja. Miten sitten keskustelupalstoja voisi kehittää, jotta niitä käytettäisiin enemmän? Keskustelupalstat näyttävät toimivan teknisesti nykyisellään riittävän hyvin. Näyttääkin siltä, että kyse on enemmän keskustelijoiden tapojen kehittämisestä kuin teknisen toteutuksen kehittamisestä. Eräs haastateltava kiteytti asian seuraavasti:

”(...) kehitettynä se varmaan kyllä olisi semmonen keskustelufoorumi missä vois ihan käydä semmosta vuoropuhelua. Että se täytyis jotenkin, emmää osaa sanoa miten sitä pitäis kehittää, vai olisko se sitten että keskustelijoiden pitäis kehittyä.”
(VA3)

Netin keskustelupalstat nähdään mahdollisina demokraattisen julkisen keskustelun tiloina. Asian pitäminen julkisuudessa estää tamperelaisen hallintokulttuurin toteutumista, ja netin keskustelupalstat pitävät asioita julkisuudessa. Netissä ne ovat julkisuudessa periaatteessa jatkuvasti. Yksi tärkeä keskustelupalstojen piirre on myös se, että ne aktivoivat myös niitä, jotka eivät ole luonnostaan supertyyppisiä.

”Ne ihmiset ei kenties tulisi mihinkään muuhun tilaisuuteen, niin se tavoittaa heidät, jotka eivät tule niihin yleisötilaisuuksiin, että se on vaan yksi kanava taas, tai foorumi.” (KA2)

6.3. Kyselyt luovat kansalaiskontrollia

Aktiiviset kuntalaiset tekivät myös kyselyjä, joissa kysyttiin mielipidettä Koskenniskan siltaan liittyen. Kyselyt kohdennettiin valtuutetuille, kunnallisvaaliehdokkaille ja teknisen lautakunnan jäsenille. Niitä tehtiin yhteensä kuusi kappaletta huhtikuun 1999 - elokuun 2001 välisenä aikana. Kaikkien kyselyjen tulokset julkaistiin Internetissä.

Ensimmäinen kysely²⁷ oli huhtikuussa 1999, ja siinä kysyttiin valtuutettujen kantaa siitä, kannattavatko he ajoneuvosiltavarauksen poistamista Finlaysonin asemakaavasta, ja toisaalta kannattavatko he kansanäänestyksen järjestämistä asiasta. Kysely järjestettiin ennen kaupunginvaltuuston kokousta, jossa kansanäänestysaloitteesta päätettiin. Toinen kysely²⁸ suunnattiin tekniselle lautakunnalle elokuussa 1999. Siinä haluttiin tietää teknisen lautakunnan jäsenien näkemyksiä siihen, osoittavatko he määrärahaa seuraavan vuoden budjettiin Koskenniskan sillalle. Kolmannessa kyselyssä²⁹ valtuutetut saivat vastata lokakuussa 1999 kysymyksiin Koskenniskan sillan aloitusmäärärahasta, jota tekninen lautakunta oli esittänyt seuraavan vuoden budjettiin.

Neljännessä kyselyssä³⁰ kysyttiin kesäkuussa 2000 katujuhlan paneeliin osallistuneilta valtuutetuilta mielipidettä erilaisista liikenteen järjestelyvaihtoehdoista Tampellan alueella. Katujuhlan paneelissa oli noussut esiin se, että Tampellan ja Ranta-Tampellan rakentumisella on huomattava merkitys Koskenniskan sillan kannalta. Paneeliin osallistuneilta haluttiin kysyä mielipidettä erilaisista liikenneverkkovaihtoehdoista alueella.

Viides kysely³¹ tehtiin vuoden 2001 huhtikuussa ja osoitettiin tekniselle lautakunnalle. Siinä kysyttiin jäseniltä, olivat he käyneet tutustumassa paikan päällä alueeseen. Haluttiin myös tietää, pitävätkö he Koskenniskan siltaa liikenneteknillisesti oikeana ratkaisuna ja vaarantaako silta Mältinrannan myönteisen kehityksen. Edelleen kysyttiin kannattavatko jäsenet kokonaisvaltaisen liikennesuunnitelman tekemistä ennen lopullista päätöstä ja sitä, pitäisikö alueen asukkailta kysyä heidän mielipidettä siltaan

²⁷ <http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kyselyt/valtkys-lop.htm>

²⁸ <http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kyselyt/teklakysely.htm>

²⁹ <http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kyselyt/valtkysloka99.htm>

³⁰ <http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kyselyt/Koskenn.-Tampella.htm>

³¹ <http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kyselyt/siltakysely.htm>

liittyen. Kuudennessa kyselyssä³² kartoitettiin edelleen teknisen lautakunnan jäsenien kantaa, ja kysyttiin ovatko he ehdottamassa määrärahaa seuraavan vuoden budjettiin ajoneuvosillalle. Tämä kysely tehtiin elokuussa 2001.

Kyselyt ovat olleet kansalaisille tapa saada asia esiin muissa viestimissä.

Nettijulkaisemisessa keskeiseen asemaan nouseekin se, että saadaan netissä oleva asia jonkin julkisuuskanavan kautta ihmisten tietoisuuteen. Koettiin tärkeäksi, että tiedotusvälineet huomioivat. Haastatteluissa tuli esille, että kyselyjen koettiin olevan sellainen vaikuttamistapa, jolla on uutisarvoa. Kyselyjen avulla kansalaiset ovat saaneet näkyvyyttä Aamulehdessä ja Tamperelaisessa. Monet haastateltavat määrittelivätkin kyselyt sellaisiksi, joita lehdistö yleensä tekee tai lehdistön kuuluisi tehdä. Nettikyselyt ja perinteiset lehtien tekemät gallup-kyselyt koettiin hyvin samankaltaisiksi. Yksi suuri ero niillä kuitenkin on; lehdet häviävät mutta netissä tieto säilyy.

”Ja esimerkiksi kaikki nää kyselyt mitä Mältinranta-liikkeen kanssa tehtiin lautakunnalle ja valtuustolle, joista nimenomaan ennen kuin se aloite jätettiin niin Aamulehdessä pääsikin näyttävästi läpi.” (MA1)

”Siis periaatteessa ne voitais tehdä printissäkin, mutta printissä niitä joku tekee, ja sitten se häviää. Tuolla se on koko ajan esillä. Sieltä voidaan tarkistaa että mitä joku tyyppi sanoi kolme vuotta sitten gallupissa, onko sen mieli muuttunut, sää olit silloin sitä mieltä tämän mukaan, minkäs takia, kukas sua on voidellut että sää oot takkis kääntänyt.” (ME)

Kyselyjen uskottiin houkuttelevan päättäjiä nettisivuille. Mansefoorumilaiset ovatkin aina kyselyn tehtyään lähettäneet valtuutetuille sähköpostiviestin, jossa on kerrottu kyselystä. Sähköpostiviestiin on liitetty myös suora linkki kyselyn sisältämälle sivulle. Kyselyjen yksi tarkoitus oli myös nostaa poliitikkojen tietoisuutta alueesta ja patistaa heitä käymään siellä.

Kyselyjen tarkoituksena on ollut toimia taustatyönä ihmisille. Monilta haastatelluilta tuli esille, että on arvokasta, että erityisesti vaalien alla tehdyistä kyselyistä voi nähdä

³² <http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kyselyt/siltakysely2.htm>

mitä ehdokkaat ajattelevat. Tämä helpottaa omaa ehdokasvalintaa. Kaikki eivät kuitenkaan uskoneet siihen, että ehdokkaana olevat poliitikot vastaisivat rehellisesti. Saatetaan vastata siten kuin kuvitellaan enemmistön äänestäjistä vastaavan. Kyselyjen avulla ihmiset pystyvät kuitenkin näkemään ja seuraamaan poliitikkojen mielipiteitä silta-asiassa. Haastattelujen perusteella asia on toiminutkin tällä tavalla. Esimerkiksi haastattelemani tampellalainen näki antoisana kyselyt juuri siksi, että niiden kautta voi seurata valtuutettujen mielipiteiden kehittymistä. Sama haastateltava myös piti kyselyjä tärkeinä niille, jotka eivät ole olleet prosessissa mukana tai seuranneet keskustelua aiemmin. Kyselyt laittavat ajattelemaan omaa kantaa; miksi joku tietty valtuutettu on muuttanut mielipidettä tai perusteluja tuohon suuntaan.

”Mun mielestä oli tosi mielenkiintoista että, esimerkiksi joku aika sitten, niin oli kysytty, ja sitten tavallaan kun oli kulunut paljon aikaa, kysyttiin uudestaan. Niin tavallaan siinä tuli se perspektiivi, että tässä on jotain tapahtunut, kun jotkut oli sitten muuttanut kantaansa, puoleen tai toiseen.” (KA4)

Valtuutettujen suhtautuminen kyselyihin on vaihdellut paljon. On toisaalta valtuutettuja, jotka eivät haluaisi vastata kyselyihin, ja toisaalta on niitä, jotka kokevat positiivisena sen, että vähän kysellään ja kontrolloidaan. Kyselyjen julkaiseminen verkossa on vaikuttanut valtuutettujen vastaamiseen. He eivät haluaisi sitoa itseään kiinni aiemmin lausuttuun mielipiteeseen. Verkossa julkaistut mielipiteet pysyvät siellä ja ovat seurattavissa. Eräs valtuutetuista piti tärkeänä, että kun oli kyselyyn ennen vaaleja jotain vastannut, niin hänen oli pystyttävä vastaamaan asiaan samalla tavalla koko valtuustokauden ajan. Valtuutetut itsekkin siis kokevat, että heidän on pidettävä kiinni aiemmin sanotusta mielipiteestä. Tämä koettiin ongelmalliseksi.

”Mutta sepä onkin sitten toisaalta hyvä kun ne on siellä (...) niin sitä on aika paha mennä nyt toimimaan vastoin mitä on ehdokkaana tullut luvanneeksi. Se on tavallaan sitten semmonen tae sitten siitä, onhan näitä galluppeja ollut iät ja ajat, mutta sanomalehdet häviää aina, totta kai me haluttiin niillä kyselyillä testata sitä, tai saada selville mitä mieltä ehdokkaat ovat.” (KA2)

”(...) että tympii ihan että miksi ne haluaa sitoo meidän käsiä etukäteen.” (VA1)

Kaksi valtuutettua painotti sitä, että suuri merkitys kyselyihin vastattaessa on sillä, kuinka paljon vastaushetkellä on taustatietoa aiheesta. On paljon helpompi lähteä vastaamaan kysymyksiin riittäväillä tiedoilla. Tämä viittaa siihen, että kyselyillä on se merkitys, että ne nostavat kyseessä olevan asian melko korkealle valtuutetun asialistalla, ainakin vastaushetkellä. Toisaalta voidaan pyrkiä vastaamaan tarpeeksi laveasti, jotta pystyy pitämään kantansa myös yksityiskohtien tarkentuessa.

”Kyllä kyselyt ihan hyviä on, mutta kyllä ne vaatii sitten tätä, että on vähän hereillä siinä vaiheessa kun vastaa, vaikkei olisi ihan tiedossa, ettei joudu sitten pyörtää mielipiteitään kun tekee päätöstä.” (VA3)

Se, että vastaajat vaihtavat mielipidettä voi aiheuttaa kahdenlaisia tuntemuksia. Toisaalta voi ajatella mielipiteenvaihtajaa ”takin kääntäjänä”, jolloin tuntemukseen liittyy epärehellisyys. Toisaalta voidaan ajatella, että ihmisillä on mahdollisuus oppia, jolloin mielipide vaihtuu. Tässä on tärkeässä roolissa tietysti perustelut; jos perustellusti pystyy argumentoimaan mielipiteensä, yleensä mielipiteenvaihto sallitaan. Toisaalta ymmärretäänkö sellaisen perusteluja, jonka mielipide vaihtuu omaa mielipidettä vastakkaiseen suuntaan?

Kyselyjen tekijät olivat myös sitä mieltä, että niillä voidaan osoittaa, että kuntalaiset ovat tosissaan. He todella haluavat tietää mitä päättäjät tekevät tai mikä mielipide heillä on johonkin asiaan. Kyselyjen kautta päättäjät joutuvat todella miettimään omaa mielipidettään ja se nostaa kyseessä olevan asian asialistalla ainakin hetkeksi korkealle. Tämän lisäksi kyselyissä mielipiteen joutuu perustelemaan. Tällä voi olla monenlaista vaikutusta. Se saattaa paljastaa niitä, joilla ei ole kantaa asiaan ja tekevät päätöksen asiasta ryhmän mielipiteen varjolla. Onko sellaisia valtuutettuja, jotka eivät ole kenties miettineet asiaa. Edelleen se voi laittaa näitä valtuutettuja, jotka toimivat ryhmäpäätöksen suojassa, ajattelemaan omaa kantaansa.

”Ja tosiaan se, että ihmiset joutuu perustelemaan kantansa, koska tosi paljon isoissa ryhmissä ja miksei pienissäkin on sitä porukkaa, että jotka niinku, että niillä ei välttämättä ole tällaisissa kysymyksissä mielipidettä, että sitten se on sen ryhmän kanta, että tosi paljon on sellasta että isot pojat sanoo että mitä meidän porukka on mieltä, ja sitten se on niin helppo mennä sen homman taakse.” (VA5)

Kuntalaiset käyttivät myöhemmissä kannanotoissaan aiemmin tehtyjä kyselyjä hyväksi. Kyselyissä annettuihin vastauksiin vedottiin. Kuntalaiset pystyivät tällä tavoin luomaan poliittista painetta päätöksentekijöihin. Eräs haastateltavista toi esille sen, että netti on vakiintumaton ja sen tavoitavuus on pienempi kuin printtimedian, ja tämän vuoksi kaikki päättäjät eivät välttämättä suhtaudu nettiin vakavasti. Tästä aiheutuu ristiriitaa siinä suhteessa, että netissä vastattuihin kysymyksiin on helppo palata, ja niihin kuntalaisten on helpompi vedota kuin lehtien esittämiin kysymyksiin. Kyselyt koettiin valtuutettujen osalta myös melko raskaiksi. Useat haastatelluista toi tämän seikan esiin. Niitä tehtiin paljon, ja kaikkiin ei ehditty välttämättä paneutua kunnolla. Joihinkin kyselyihin saatettiin vastata vähän huolimattomasti. Osa kyselyistä koettiin asenteellisiksi. Eräs valtuutetuista uskoikin, että kaikkia kyselyjä ei otettu tosissaan, koska Mältinranta-liike oli leimautunut muutaman liian äänekkään ihmisen vuoksi.

”Ne on uuvuttanutkin kyllä, ne kyselyt, koska niitähän kysyy moni, että määhän luulen että niihin vähän huitaistenkin vastataan joihinkin kysymyksiin.” (VA1)

”No ehkä semmosta oli, että jotkut näistä kyselyistä oli vähän niinkun asenteellisia, sitä kohtaan kohdistui kritiikkiä. Muistaakseni juuri näitä Mansefoorumin tekemiä kyselyjä pidettiin asenteellisina.” (VA2)

Jos kyselyihin vastaaminen on ollut raskasta päättäjille, niin kyselyjen tekeminen on ollut raskasta kuntalaisille. Ilman Mansefoorumin panosta aktiivisilla kuntalaisilla tuskin olisi ollut resursseja tehdä kyselyjä, tai ainakaan resursseja julkaista niitä verkossa. Mansefoorumin tutkija on kyselyjä tehdessään soittanut kohteena oleville valtuutetuille tai teknisen lautakunnan jäsenille. Tällainen soittokierros vaatii paljon aikaa, vaivaa ja rahaakin. Sähköpostia on käytetty, mutta vastausten saamiseksi moniin on otettu yhteyttä puhelimitse. Nettiä ei koettukaan vielä kovin demokraattiseksi välineeksi kysyä mielipiteitä johtuen netin käytön esteistä, erityisesti digitaalisesta kuilusta. Pelkästään netin kautta tehtävien kyselyjen tulokset koettiin yksipuolisiksi.

”(...) mielipidekyselyt tulee vaan netin kautta, niin mun mielestä ne on aika yksipuolisia ne mielipiteet vielä tänä päivänä mitkä netin kautta tulee. Kyllä se on sun ja sua vähän vanhemman ikäpolven juttu vielä. Että tässä kestää kymmenen,

pari- tai kolme vuotta voi mennä, ennen kuin se on aidosti koko kansan juttu, jolloin se on niinkun semmonen demokraattinen tapa kysyä mielipiteitä.” (VA1)

Kaiken kaikkiaan kyselyjen voidaan ajatella sisältävän kaksi funktiota, jotka ovat toimineet kansalaisvaikuttamisen eduksi Koskenniskan sillan prosessissa. Ensinnäkin niillä on julkisuusarvoa. Kyselyjen avulla kuntalaiset ovat saaneet julkisuustilaa tiedotusvälineissä. Valtuutettujen tietoisuus alueesta on kasvanut, kun he ovat joutuneet miettimään vastauksiaan. Toiseksi kansalaiset ovat pyrkineet niiden avulla seuraamaan päättäjien mielipiteitä. Mielipiteiden seuraamisella ja niihin vetoamisella voidaan luoda painetta poliitikkoihin. Kyselyissä asiat joutuu perustelemaan, ja ryhmäkurin taakse piiloutuminen ei ole niin helppoa. Tällaisesta kansalaisten käyttämästä mielipideseurannasta käytän käsitettä kansalaiskontrolli.

6.4. Kuvasovitteilla koetellaan kansalaismielikuvitusta

Kaupunki tilasi insinööritoimisto A-TIE Oy:ltä kuvasommitelmat (tai kuvasovitteet) Koskenniskan sillasta kuvaamaan tilannetta Koskenniskalla sillan rakentamisen jälkeen. Kaupunkilaiset tekivät tämän jälkeen omia kuvasommitelmia sillasta. Nämä julkaistiin netissä Mältinranta-sivujen yhteydessä³³. Netti on ollut kuvasovitteiden kannalta tärkeä, koska sitä kautta ne on voitu julkaista. Toisekseen netissä julkaistuna ne säilyvät. Niitä voi käydä vertailemassa ja niitä voidaan tehdä lisää, jolloin saadaan lisää vertailupohjaa. Haastateltavat olivat hyvin perillä kuntalaisten tekemistä kuvasovitteista. Ainoastaan yksi haastatelluista ei ollut nähnyt siltakuvia. Miksi kuvasovitteita tehtiin ja miten kansalaisliike hyötyi niistä? Miten päättäjät suhtautuivat tällaiseen kansalaisten omaehtoiseen toimintaan?

Kaupungin tilaamissa soviteissa ajoneuvosilta on kuvattu keskeltä koskea, ja niissä ei ole sillan lisäksi mitään muuta. Useat haastateltavista kokivat kaupungin teettämät kuvasovitteet tarkoitushakuisiksi, ja näkivät tämän syyksi siihen, että kuntalaiset tekivät omat soviteet. Kuntalaiset kokivat kaupungin soviteet siten, että ne vääristelevät todellisuutta. Monet myös toivat esille sen, että molemmat, sekä kaupungin että

³³ Kuvasovitteet löytyvät osoitteesta <http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kuvakertomuksia/Siltasimut/KP-SILTASIMUT.htm>

kuntalaisten tekemät kuvasovitteet, olivat asenteellisia. Tämä kuitenkin ymmärrettiin sitä kautta, että on hyväksyttävää yrittää esittää asia omalta kannalta mahdollisimman positiivisessa valossa.

”Nehän oli tarkoitushakusia tietysti omista lähtökohdistaan kummatkin. (...) että totta kai jokainen jos on, ajetaan jotain asiaa, niin ajetaan sitten reilusti, ja eihän siinä mitään.” (ME)

”(...) ja sitten että siitä todella puuttui ne autot, että siitä ei mitenkään voinut aistia siihen mitä se melu.” (KA2)

Haastatteluotteesta ilmenee, että kaupunkilaiset toivat esiin kuvasovitteilla muutakin kuin vaihtoehdon siltarakennelmalle. Kuvasovitteilla he painottivat haluavansa keskustelua laajemmin ajoneuvosillan vaikutuksista alueelle. Näin ne tukivat kansalaisliikkeen taustalla olevaa pyrkimystä edesauttaa alueen luonteen tunnistamista. Edelleen eräs haastateltava kertoi siitä, että oman näkemyksen tuottaminen konkreettisesti kuvasovitteiden avulla tuntui valtaistavalta asialta.

Ajoneuvosillan todellisia vaikutuksia miljöölle on hankala havainnollistaa. Liikenteen melu, päästöt ja turvallisuuskysymykset ovat esimerkkejä hankalasti visualisoitavista asioista. Se, että kuntalaisten tekemissä sovitteissa oli autoja sillalla, oli kuitenkin yritys tehdä näitä konkreettiseksi. Kuntalaisten kuvasovitteilla pystytään havainnollistamaan siltasuunnitelmaa ja konkretisoimaan sitä. Ne helpottavat kuvittelemaan tilannetta, jossa alueella olisi myös silta ja sen myötä liikenne. Esimerkiksi melu on helpompi kuvitella, kun on konkreettinen mielikuva ohiajavista autoista mielessä.

”Kyllä ne niinku konkretisoitui aika lailla siinä, että kun kuvitteli niitä niin paikalleen, mutta tota, olihan ne semmosia että ne manipuloi, totta kai tommosessa täytyy pikkusen krouvisti pistää, että vähän liioitellaan, ja että kuinka kauhee se moottoriajoneuvosilta.” (VA1)

Kaupungin suunnittelussa kansalaisten omia kuvasommitelmia ja niiden julkaisemista verkossa ei nähty positiivisena. Myös eräs valtuutettu sanoi, että heidän keskuudessaan moni koki siltakuvat negatiivisesti. Kuntalaisten ajateltiin puuttuvan heille

kuulumattomiin asioihin. Aluksi verkossa julkaistiin kansalaisten omatekemät kuvasovitteet, mutta kaupunki vaati sinne myös omansa. Tähän aktiiviset kuntalaiset ja Mansefoorumi erityisesti olivat tyytyväisiä. He nimenomaan halusivat erilaisia näkemyksiä vertailtaviksi.

”(...) puhelin soi, ja saan apulaiskaupunginjohtajalta pyyhkeitä kun julkaistaan kuvia jotka vääristelevät todellisuutta, ja sillan kaiteetkaan eivät näytä tuollaisilta.”
(MA1)

Siltakuvilla saatiin aikaiseksi myös pieni julkisuuspiikki, joka näkyi Mältinranta-sivujen kävijämäärissä. Julkisuuspiikin saavuttamiseen huomattavaa vaikutusta oli sillä, että sovitteita esitettiin myös muissa viestimissä, kuten Aamulehdessä. Mansefoorumista haastattelemani korostivat sen merkitystä. Ristiriitaa aiheuttaa se, että samalla kun netti on riippuvainen muista viestimistä, näissä saatu julkisuus saattaa aiheuttaa tarkoitetun sanoman vääristymistä. Ongelmaksi muotoutuu se, että perinteisesti lehtijournalismissa pyritään asioiden vastakkainasetteluun, hieman väkisinkin.

”Ja silloin oli tietty piikki, että niistä vähistä lokihommista mitä meillä on ollut, niin silloin oli nähtävissä että niitä käytiin silloin katsomassa.” (MA2)

”(...) hyvä esimerkki tää siltakuvaepisodi, että se julkisuus on sitten semmoista että kun kysyy että edesauttaako se aina rakentavaa julkista keskustelua.” (MA1)

Siltakuvista käyty julkinen keskustelu keskittyi siihen, kenen tekemät kuvat olivat lähinnä todellisuutta ja mikä on vääristelyä. Esimerkiksi Aamulehden kuvasovitteita käsittelevässä jutussa silloinen kaupungininsinööri sanoi: ”Tuntemattoman taiteilijan kuvat eivät vastaa totuutta, kuvien tekniset yksityiskohdat ovat väärin.” (Aamulehti 21.10.1999) Alun perin kuntalaiset kuitenkin toivat oman näkemyksensä siksi, että keskusteltaisiin vaihtoehdoista. Tarkoituksena ei ollut aloittaa keskustelua aiheesta ”kenen kuva on hienoin”.

”No en tiedä miten se asia olisi pitänyt esittää, että siinä tavallaan olisi mennyt perille se pointti että tarttuis nimenomaan keskusteluun niistä vaihtoehdoista, ja miten me voidaan kuvitella niitä todellisia vaikutuksia joita sillä sillalla on. Että se

meni vähän sättäämiseksi, että onko tämä nyt totta ja vastaako tämä todellisuutta, vääristääkö tämä todellisuutta” (MA1)

Ajoneuvosiltaa esittävät kuvasovitteet olivat vastineita kaupungin tilaamille kuvasovitteille. Niissä kuitenkin yritettiin esittää liikennettä ja liikenteen vaikutuksia, jotka eivät näkyneet kaupungin kuvissa. Kävelysiltasovitteet eivät sen sijaan enää olleet pelkkiä vastineita kaupungin sovitteille. Niissä ei edes yritetty antaa vastauksia miltä ajoneuvosilta tai sen käyttö näyttäisi. Kävelysiltasovitteen luomisessa kuntalaiset hyppäsivät suunnittelijan saappaisiin ja antoivat oman näkemyksensä alueen käytöstä. He eivät halunneet ajoneuvosiltaa, ja esittivät miltä alue näyttäisi, jos suunnitellun ajoneuvosillan sijasta rakennettaisiin kevyen liikenteen silta. Aiemmat siltakuvat olivat vastineita kaupungin suunnittelemiin siltakuviin, joissa siis kaupungin suunnittelema ajoneuvosilta oli ajatuksena taustalla.

”(...) niin se teki tämmösen kävelysiltavaihtoehdon. (...) Niin siinä tavallaan mentiin jo astetta pidemmälle siinä että ei muuta kuin kävelysilta, mutta siitäkään ei tietysti ole muuta kuin se yksi kohta mistä kohtaa se menisi se silta.” (MA3)

Kuvasovitteet voidaankin nähdä siten, että kansalaiset ovat ottaneet käyttöön sellaisen vaikuttamismenetelmän, joka on omaehtoinen ja sen lisäksi sellainen, jossa ei luoteta viranomaisvalmisteluun (ks. kuvio 5, s.54). Kuntalaiset eivät argumentoi asiaa valmiin suunnitelman pohjalta, vaan tekevät suunnitelmaa itse. Kuvasovitteilla ei vain vaadittu erilaisia vaihtoehtoja vertailuun, vaan vaihtoehtoja luotiin itse. Tämä nähtiin toisaalta myös ongelmalliseksi. Vaihtoehdot eivät olleet tukemassa viranomaisvalmistelua, vaan olivat ristiriidassa sen kanssa.

”Ja sitten N.N. kävi mittaamassa, mittaamalla teki siitä samasta paikasta mistä se kaupungin sovite on, se kuva, ja se on tehty sitten todella että miten niillä mittamäärillä tulee. Ja niissä on huomattava ero, että siinä kaupungin kuvassahan se oli saatu kauas sinne.” (KA2)

Osa haastattelimistani valtuutetuista ei pitänyt kuvasovitteita tärkeinä Koskenniskan prosessissa. Nämä eivät kokeneet saavansa niistä mitään lisäaineksia keskusteluun. Kuvia he eivät pitäneet kovinkaan havainnollisina. Tämä johtui lähinnä kuvien

teknisestä tasosta. Kaikki päättäjät eivät ottaneet niitä tästä johtuen tosissaan. Virkamieshaastateltu ei uskonut kuntalaisten kykenevän tekemään totuudenmukaisia kuvasovitteita, koska niiden tekeminen vaatii erikoisosaamista. Tosin hänkin sanoi, että nykyään tekniikka mahdollistaa yhä enemmän tällaisten tekemisen.

”Emmää oikein usko siihen, että tavallaan vieläkään joku yksittäinen kansalainen, kyllähän ne vähän alkeellisia sitten tietysti on, jos ei ole jossain semmosessa tehtävässä tai toimessa että niitä tekisi päätyökseen. Että mää en ainakaan rupee tekee kuvasimulaatioita, kun mää en osaa sitä tehdä. Kyllä siinä on oma, tietysti erikoisosaaminen.” (VI)

Mansefoorumillakin olisi ollut tarve yhteistyöhön sellaisten tahojen kanssa, jotka ovat pätevämpiä esimerkiksi kaupunkisuunnitteluun liittyvässä tietokoneosaamisessa. Näin olisi voitu tehdä erilaisia kokeiluja havainnollistaa siltaa ja Koskenniskan seutua.

”Ja N.N. puhui jossain vaiheessa että pitäisi tehdä pienoismalli, ja jotenkin kuvitella sitä ympäristön muutosta, niin niistä oli paljonkin puhetta mutta kaikki niistä ei sitten toteutunut. Ja se pienoismallihan olisi, kun sitten olisi ollut sellasia verkostoja tai yhteistyösuhteita, niin sittenhän olisi saanut verkkoonkin aika hauskan, jonkin CADilla tehdyn sommitelman.” (MA1)

Kuntalaisten tekemien kuvasovitteiden tarkoituksena oli antaa vaihtoehtoinen näkemys sillan havainnollistamiseksi. Ajoneuvosiltaa kuvaavilla sovitteilla havainnollistettiin sitä, miltä silta ja liikenne näyttäisi katsojan perspektiivistä. Kävelysiltakuvilla luotiin kokonaan uusi vaihtoehto. Julkinen keskustelu juuttui kuitenkin väittelyyn kuvasovitteiden todenmukaisuudesta. Silti kuvasovitteiden merkitys oli huomattava; vastaavaa kansalaisvaikuttamiskeinoa ei aiemmin ole käytetty. Kuvasovitteilla voidaan ruokkia kansalaismielikuvitusta, joka auttaa havainnollistamaan eri näkemyksiä.

6.5. Sähköposti yhdistää henkilöitä ja vaikuttamistapoja

Sähköposti on Koskenniskan prosessissa ollut monessa käyttötarkoituksessa. Sitä on käytetty ärsykkeenä, jotta ihmiset löytäisivät nettisivuille. Sähköpostia on käytetty myös kansalaisliikkeen sisäiseen tiedonvälitykseen. On tehty postituslistoja, joiden välityksellä liikkeen ydinryhmä keskustelee.

”(...) onhan meillä nyt tietysti omia postituslistoja näille Mältinranta-aktivisteille, että kyllähän semmosta keskustelua on koko ajan.” (MA3)

Aktiiviset kansalaiset ovat käyttäneet sähköpostia suoriin yhteydenottoihin valtuutettuihin. Myös toimittajiin on otettu sähköpostitse yhteyttä ja pyritty vaikuttamaan sitä kautta. Sähköposti onkin ollut tietyille haastateltaville se helpoin tapa ottaa yhteys päättäjiin, virkamiehiin ja mediaan. Näin se on lieventänyt kuulua supertyyppien ja muiden aktiivisten kansalaisten välillä.

”Olet käyttänyt sähköpostia, onko sillä helpompi ottaa yhteyttä?” (T)

”On joo, että siinä on kynnyks tavata, varsinkin monet valtuutetut, niin heillä on tosiaan arvovaltaa ja kauheen ylpeitäkin ovat usein, eivät kuuntele, ei ole aikaa, niin sähköposti on niin järisyttävä keino. (...) Se on ihan julmetus tehokas, sähköposti” (KA3)

Sähköpostia on käytetty myös valtuutettujen ja teknisen lautakunnan kyselyjen tekemiseen. Se on koettu hyväksi vaihtoehdoksi saada vastauksia valtuutetuilta ja teknisen lautakunnan jäseniltä. Kaikilta ei saa vastauksia sähköpostilla, mutta suurimman osan kohdalla väline toimii hyvin. Sähköpostin ongelmaksi Mansefoorumissa koettiin se, että puhelimella soitettaessa vastaaja joutuu tiivistämään vastauksensa, kun taas sähköpostia käytettäessä vastaukset venyvät pitkiksi. Tämä on ongelmallista nettijulkaisemisen kannalta. Toisaalta on helppo päätellä, että pitemmät, vastaajan haluamana ajankohtana vastatut sähköpostivastaukset ovat harkitumpia.

7. NETTI PAIKALLISEN HALLINTATAVAN MURROKSESSA

7.1. Netti julkisen keskustelun areenana

Sekä kannattajilla että vastustajilla on ollut valideja argumentteja kantansa tueksi Koskenniskan sillan tapauksessa. Liikenteellisiä perusteluja on voitu esittää täysin vastakkaisin tavoittein. Samaten kaupunkikuvaan ja kaupungin imagoon liittyviä perusteluja ovat esittäneet sekä ajoneuvosillan kannattajat että vastustajat. Tämän voidaan katsoa selittyvän sillä, että ympäristöasiat ovat luonteeltaan sellaisia, että argumentointi on vaikeaa.

Esimerkiksi Kettunen (1998) tulkitsee asiaa siten, että ympäristöasioissa väitteiden tieteellinen todenperäisyys saattaa olla kiistanalainen, jolloin syntyy helposti epätietoisuutta siitä, mitkä väitteet voidaan katsoa tosiasiaperusteluiksi. Toinen keskeinen ongelma on se, että ympäristöasioiden perustelemiseksi keskustelijat pyrkivät usein käyttämään tavoitteitaan kuin ne olisivat tieteellisiä totuuksia. Kommunikaation yksi perusedellytys on erilaiset näkemykset, mutta eri tyyppisten perustelujen sekoittuminen ja erimielisyys perustelujen luonteesta tekevät sellaisen keskustelun muodostumisen hankalaksi, jossa on pyrkimys yhteisymmärrykseen. (Kettunen 1998, 86.)

Argumentit loivat pohjan julkisen keskustelun muotoutumiselle Koskenniskan prosessissa. Julkisesta keskustelusta ei tullut kovinkaan avointa ja kuuntelevaa mielipiteiden vaihtoa, jota kommunikatiivisen rationaalisuuden ja deliberatiivisen demokratian kannattajat peräänkuuluttavat. Tapauksen julkisuus erosikin Habermasilaisesta julkisuudesta, joka perustuu dialogiin ja rationaaliseen keskusteluun vaihtoehdoista. Koskenniskan prosessissa keskustelua vaihtoehdoista ei juurikaan syntynyt. Tai vaikka tiettyjä vaihtoehtoja esitettiin, niin niistä ei kuitenkaan syntynyt harkitsevaa keskustelua, jossa olisi koetettu ymmärtää toisten esittämiä näkemyksiä.

Koskenniskan tapauksessa asialle saatu julkisuus oli tärkeä prosessiin vaikuttanut tekijä, vaikka tapauksen julkisuus erosikin dialogiin ja rationaaliseen keskusteluun

perustuvasta Habermasilaisesta julkisuudesta. Kuntalaisten aktiivinen osallistuminen toi esiin sellaisia argumentteja ja kysymyksiä, jotka eivät olisi nousseet esiin kaupungin suunnittelussa. Kuntalaiset näkivät tärkeänä mm. alueen kulttuurihistorian ja kulttuurimaiseman, ja katsoivat, että ajoneuvosilta tekisi haitallisia muutoksia nämä näkökohdat huomioon ottaen. Koskenniskan prosessissa keskustelua vaihtoehtoista ei juurikaan syntynyt. Tai vaikka tiettyjä vaihtoehtoja esitettiin, niin niistä ei kuitenkaan syntynyt harkitsevaa keskustelua, jossa olisi koetettu ymmärtää toisten esittämiä näkemyksiä.

Julkisen keskustelun piirteeksi Koskenniskan tapauksessa osoittautui se, että eri toimijat näkivät julkisen keskustelun tarpeen ja tavoitteet erilaisina. Kuntalaisilla olisi ollut tarve avoimeen keskusteluun vaihtoehtoista, mutta päättäjistä ja viranhaltijoista vain pieni joukko otti osaa keskusteluun eri medioissa. Toinen jako tapahtui ajoneuvosillan kannattajien ja vastustajien välillä; kannattajia oli vaikea saada keskusteluun mukaan ja perustelemaan kannatustaan. Kuntalaisten suuri halukkuus keskusteluun voi selittyä yksilöiden tietomäärän ja itseluottamuksen kasvulla (Beck 1995, Rättilän 2001, 202, mukaan). Kuntalaiset ovat tulleet aiempaa vaativammiksi, ja päätösten oikeutukseksi ei riitä se, että ne on valmisteltu edustuksellisen hallinnon sisällä (Rättilä 2001, 202). Briitta Koskiaho ilmaisee asian näin: ”Edusmiestä tarvittiin ennen, kun lähdettiin korvesta ihmisten ilmoille edustamaan heikosti koulutettua kansaa. Edusmiestä tarvitaan sen sijaan vähän silloin, kun kansa on koulutettua ja pystyy itse vaikuttamaan asioihinsa.” Hän jatkaa edelleen seuraavasti: ”On selvää, että he haluavat itse vaikuttaa alueensa tulevaisuuteen. Poliitikot (tai virkamiehet) eivät välttämättä ole niitä, joihin tässä tehtävässä luotetaan.” (Koskiaho 2002, 55.) Manuel Castells (1997) korostaakin sitä, että ympäristöliike on hyötynyt asiakeskeisestä asenteesta päätöksenteossa. Ihmiset uskovat voivansa muuttaa asioita juuri tässä ja nyt, ilman viivettä. (Castells 1997, 130.)

Ajoneuvosillan kannattajat esimerkiksi perustelivat kantaansa aiemmin tehtyihin sopimuksiin nojaten. Aktiiviset kuntalaiset eivät kuitenkaan hyväksyneet tällaista suoraan, vaan halusivat ottaa vaihtoehdot uudelleen tarkasteluun, koska asiaan liittyen oli tullut uutta tietoa. Samoin ristiriitaa aiheuttivat siltaa varten tehdyt selvitykset. Erityisesti viranhaltijat pitivät tehtyjä selvityksiä riittävinä, kun taas kuntalaiset kyseenalaistivat niitä ja vaativat uusia selvityksiä. Se, että valtuusto päätti vuoden 2001

marraskuussa tehdä Koskenniskan siltaa varten uusia selvityksiä keskustan liikennesuunnitelman yhteydessä voidaan nähdä kuntalaisaktiivisuuden voittona.

Yksi ominainen julkisen keskustelun piirre liittyy viranhaltijoiden oman roolinsa ymmärtämiseen ja heidän työskentelyn sektoroituneisuuteen. Haastattelemani viranhaltija koki oman roolinsa siten, että asioiden valmistelu tulee tehdä hänen oman sektorinsa näkökulmasta ja että julkisessa keskustelussa esiin tulleet näkemykset eivät saa vaikuttaa hänen työhönsä. Toinen teknisestä lautakunnasta haastattelemistani esitti myös samanlaisia näkemyksiä. Hänen mielestään esitykset oli tehtävä heidän sektorinsa lähtökohdista. Tästä seuraa se, että valmistelu- ja päätöksentekoprosessi ovat toisistaan täysin erillisiä prosesseja ainakin julkisen keskustelun kannalta. Keskusteluun pohjautuvan osallistuvan demokratian kannalta tällainen lähtökohta on hankala; harkintapohjaista keskustelua vaihtoehtoista on vaikea synnyttää, jos vaihtoehtoja ei voi esittää, koska asian valmistelussa vaihtoehdot on jo esitetty.

Kuntalaisten pyrkimys avoimeen keskusteluun ei välttämättä ollut aivan rehellistä. Esimerkiksi netin keskustelufoorumeilla yksi syy päätöksentekijöiden haluttomuuteen ryhtyä keskusteluun oli se, että keskusteluun mukaan mennessään he odottivat saavansa vastaan hyökkääviä kommentteja. Muutamasta tapauksesta kävi ilmi että näin oli käynytkin. Hyökkäävyys tuskin kuuluu harkitsevan ja kuuntelevan keskustelun peruspiirteisiin. On vaikea kuvitella keskustelun johtavan kovinkaan pitkälle ”tulkaa ulos niin tapellaan” -asenteella.

Kuntalaisten julkisuuspyrkimykset liittyivätkin avoimuutta enemmän siihen, että he tekisivät aluetta tutuksi, ja toisaalta siihen, että luotaisiin kuva siltaa vastustavasta yleisestä mielipiteestä ja sitä kautta poliittista painetta päätöksentekijöihin.

Tiivistäen voisi sanoa, että harkitsevan julkisen keskustelun syntymistä on ehkäissyt kaksi asiaa, joista ensimmäinen tosin voidaan nähdä osana toista. Voidaan ajatella, että paikallinen suljettu hallintatapa ja viranhaltijoiden sektoroituneisuus on ollut vaikuttamassa julkista keskustelua ehkäisevänä. Prosessin kokeminen hivuttamisena voidaan tulkita paikallisen hallintatavan kautta. Laine ja Peltonen (1999, 183) muistuttavat, että vaikka paikallisissa ympäristökiistoissa Tampereella 1950-1980 - luvuilla vastakoalitoita syntyi, eivät ne kuitenkaan kyenneet kyseenalaistamaan

hallitsevan koalition – aseveliakselin – legitimizeettiä. Myös Koskenniskan prosessin voidaan katsoa kulkeneen tutkijoiden mainitsemalla ”karavaani kulkee ja koirat räksyttävät” -tyylillä. Tosin syntyneet ekologiset halkeamat juuri aseveliakselin sisällä koettiin tärkeiksi koko prosessin suunnanmuutosten kannalta.

Paikallisen hallintatavan pyrkimyksellä ehkäistä julkisen keskustelun syntymistä ei voida kuitenkaan selittää sitä, että mitkään toimijat eivät tavoitteellisesti pyrkineet avoimeen ja kuuntelemaan keskusteluun. Tärkeämpi syy onkin ehkä ollut se, että prosessissa mukana olleet toimijat ovat olleet lähtökohtaisesti niin eri asemassa ja näkökulmiltaan niin eri suunnilla, että kohtaavan keskustelun syntyminen on estynyt.

Edeltävää tulkintaa tukevia käsityksiä ovat esittäneet muutkin. Jouni Häkli (2002) on tarkastellut kaupunkisuunnittelun tiedonpolitiikkaa ja kyseenalaistaa Habermasilaisen kommunikatiivisen rationaalisuuden, jonka avulla voitaisiin tuottaa laajasti hyväksytyjä ja oikeutettuja ratkaisuja huolimatta suuristakin näkemyseroista. Jotta tämä voisi toimia, osapuolten täytyisi osallistua vuoropuheluun samanarvoisina suunnittelutilanteessa. Häklin tulkinnan mukaan Habermasilaisen julkisuuden lähtöoletukset ovat vääriä, koska ”suunnittelu ei koskaan lähde puhtaalta pöydältä, vaan keskustelu aloitetaan aina joistakin lähtökohdista. Vakiintuneet tavat muodostaa järkeviä suunnitteluongelmia, kuvata suunnittelun kohteita ja eritellä mahdollisia ratkaisuja ovat keskustelussa mukana jo lähtökohtaisesti”. (Häkli 2002, 112-114; ks. myös Flyvbjerg 2001.)

Häkli muotoilee kritiikkinsä Michel Foucault'n (1980, 1984) ajattelun pohjalta. Tieto ei synny Foucault'n näkemyksessä kommunikaation prosessissa, vaan koko prosessin oletetaan saavan merkityksen yhteisöllisten ja kulttuuristen tiedon rakenteiden kautta. Tieto ja valta eivät ole erillisiä suunnittelusta ja päätöksenteosta. Vallan katsotaan määrittelevän totuuksia ja tiedon noudattavan vallan pyrkimyksiä. Totuudet luovat yhteisöllisen toiminnan edellytyksiä; ilman totuuksia olisi vain kaaosta, ristiriitaa ja erilaisuutta. Totuuteen nojaaminen tarkoittaa kuitenkin sitä, että samalla rajataan lukuisia vaihtoehtoisia tietämisen ja arvottamisen tapoja järkevänä pidettyjen vaihtoehtojen ulkopuolelle. (Häkli 2002, 116-117.)

Asioita katsotaan aina tietystä näkökulmasta, ja tätä näkökulmasidonnaisuutta ei monestikaan osata ottaa tarpeeksi hyvin huomioon. Keskustelun onnistuminen vaatisi

sekä oman näkökulmasidonnaisuuden ja sen rajoitusten että muiden näkökulmien ja niiden rajoitusten tunnistamista. (Häkli 2002, 121-123.) Koskenniskan tapauksessa näkökulmasidonnaisuus tulee huomatuksi esimerkiksi kuntalaisten yhden päätavoitteen kautta. Aktiivisilla kuntalaisilla oli luottamus siihen, että kun alue tulee tutuksi, ei siihen paikkaan haluta siltaa. Tällaisen ajattelun taustalla on oletus siitä, että muillakin ihmisillä olisi samankaltainen arvomaailma.

Teorioita tarkastellessa esitin netin keskustelupalstojen olevan tärkeä uusi väline mm. siksi, että se mahdollistaa keskustelun sitomatta siihen osallistujia tiukasti aikaan tai paikkaan. Koskenniskan tapauksen tulkinnan perusteella tämän merkitys näyttää olevan lähinnä siinä, että nämä ominaisuudet lisäävät julkiseen keskusteluun osallistuvien määrää ja houkuttelevat sellaisiakin osallistumaan, jotka eivät muuten ehtisi tulla mukaan keskusteluun tai haluaisi nähdä vaivaa sen eteen. Tärkeämpänä keskustelupalstojen piirteenä tulosten valossa kuitenkin esittäytyy keskustelun pysyvyys. Nettikeskusteluja on helppo seurata, kun jokainen puheenvuoro on dokumentoitu. Tietty keskustelunaihe saattaa olla hiljaisena jonkin aikaa, mutta siihen pystyy aina palaamaan myöhemmin.

Netissä käyty keskustelu vastaa tapauksen tiimoilta käytyä julkista keskustelua yleisemmin. Netti on ollut yksi väline muiden joukossa, jossa julkista keskustelua on käyty. Keskustelupalstoilla on kuitenkin tiettyjä ominaispiirteitä, jotka ovat erottaneet nettikeskustelut muista välineistä. Perinteiset viestimet koettiin tärkeiksi, koska asia oli esillä niiden välityksellä. Niistä kuitenkin puuttui keskusteluun tarvittava vuoropuhelu, ja toisaalta juuri vuoropuhelujen syntyminen oli se asia, jota haastateltavat pitivät tärkeinä netin keskustelupalstoissa.

Nettikeskustelupalstat koettiin jopa ainoaksi foorumiksi, missä on kehkeytynyt vuoropuhelua keskusteluun osallistuneiden kesken. Kuitenkin vain pieni joukko kuntalaisista ja hyvin pieni osa päättäjistä ja virkamiehistä otti osaa nettikeskusteluihin. Nettikeskusteluja kuitenkin seurataan. Nettikeskusteluja voidaankin kuvata mielipidevaikuttajien keskinäisen keskustelun areenoiksi, kuten eräs haastateltava asian tiivistä.

Keskustelupalstoille osallistumattomuuteen lienee useita syitä. Suurimmaksi ongelmaksi kuitenkin koettiin nimimerkkien käyttö. Nimimerkkiongelman vuoksi keskustelusta tuli hyökkäävämpää mitä se muutoin olisi. Veikko Pietilä (2001) on tutkinut netin keskustelupalstoja ja keskustelupalstojen ja yleisönosastokirjoitusten välistä suhdetta Tampereella aineistonaan mm. Polemiikin ja Aamulehden keskustelupalstat. Keskustelupalstoilla tuli esiin jossain määrin vastapuolta solvaava ja hyökkäävä sävy. Hänen tulkintansa tukee Koskenniskan tapauksen tulkintaa. Tosin hänen mielestään kyseisillä keskustelupalstoilla tällaista esiintyi jopa yllättävän vähän sitä taustaa vasten, että useat tutkijat ovat pitäneet Internet-keskustelun tasoa niin alhaisena, että se ei vastaa harkitsevan kansalaiskeskustelun piirteitä. (Pietilä 2001, 31.) Koskenniskan tapauksessa hyökkäävä sävy ilmenikin lähinnä keskustelijoiden vähäisyytenä; keskusteluihin ei haluttu ottaa osaa, kun tulevaa vastausta pelättiin. On huomattava, että tämän kokivat erityisesti päätöksentekijät ongelmallisena. Tähän lienee monta syytä. Varmasti yksi se on se, että julkisuuden henkilöinä he helposti joutuisivat ”maalitauluiksi” keskusteluissa. Mielenkiintoinen kysymys kuitenkin on se, voisiko osaksi olla kyseessä olemassa olevat valtarakenteet.

Nettikeskusteluista tuli esiin myös se, että ne eivät ole kaikkien - varsinkaan supertyyppien - suosimia kommunikointitapoja. Netissä ei saa suoraa kontaktia keskustelijoihin, ja välitön palaute jää usein saamatta. Keskustelutilaisuudet, joissa keskustelijat ovat fyysisesti läsnä, koettiin siten paremmiksi, että puheenvuorojen tulkinta helpottuu ja niihin saa välitöntä palautetta. Supertyypit, joilla on uskoa omiin vaikutusmahdollisuuksiin, halusivat tällaista fyysistä kontaktia keskustelijoiden välille. Käänteisesti voidaan ajatella niin, että netissä keskustelijoiden asema ei näy niin selkeästi kuin normaalissa kanssakäymisessä.

Nimimerkkiongelman lisäksi keskustelupalstoille kirjoittelun vähyteen syynä on netin kokeminen ylimääräisenä vaivana. Perustellun mielipiteen kirjoittaminen keskustelupalstoille ei ole vielä arkipäivän työruutiinia. Päätäjien osalta ongelma korostuu myös siten, että ei haluta laittaa mielipidettä dokumentiksi verkkoon, josta sitä voidaan seurata ja siihen voidaan vedota. Netissä olevan informaation pysyvyys nostaa kynnystä kirjoittaa keskustelupalstoille. Kirjoitukset jäävät näkyviin, ja koetaan, että kirjoitukset täytyy punnita tarkkaan ennen kuin niitä viitsitään lähettää.

Toisaalta taas netin käytön vakiintumattomuus tasoittaa tätä kynnystä. Nettiä ei vielä aina oteta ihan vakavasti. Ajatellaan, että netti on vielä pienen piirin juttu. Virkamies taas ei kokenut nettikeskusteluja tarpeellisiksi, koska hän valmistelee asioita oman sektorinsa näkökulmasta käsin. Hän vastaa keskustelupalstalle ainoastaan silloin, jos jotain asiaa kysytään nimenomaan hänen toimialaan liittyen.

Tärkeä nettikeskusteluihin liittyvä piirre on se, että kaupungin organisaatio on reagoinut niihin siten, että se on sisällyttänyt niiden seuraamista osaksi organisaation sisäistä byrokratiaa. Tämän merkitys on siinä, että netin käyttäminen julkisessa keskustelussa on johtanut hallintokäytäntöjen muuttumiseen perinteisen valmistelu- ja päätöksentekojärjestelmän sisällä. Voidaan kuitenkin kysyä onko se askel eteen- vai taaksepäin keskusteleavamman päätöksenteon kannalta. Toisaalta voidaan ajatella, että kyseessä on virkamiesten välinpitämättömyyttä ja haluttomuutta osallistua julkiseen keskusteluun, vaikka sitä pitäisi käydä jo asioiden valmisteluvaiheessa. Toisaalta voidaan tulkita, että kyseessä on askel eteenpäin: nettikeskustelut on huomattu tärkeiksi, mutta virkamiehillä on niin kiire, että he eivät ehdi niitä seuraamaan, joten vastuuta on siirretty muualle. Joka tapauksessa havainto on merkittävä siinä mielessä, että netti on vaikuttanut kaupungin organisaatioon siten, että hallintokäytännöt ovat muuttuneet sen johdosta.

Yleisesti nettiä pidettiin kuitenkin hyvänä julkisen keskustelun areenana.

Keskustelupalstat toimivat sinällään teknisesti jo riittävän hyvin, mutta keskustelijoilta vaadittaisiin lisää asiallisuutta, jotta myös päätöksentekijät lähtisivät keskusteluun mukaan. Lehdissä saatava julkisuus on piikinomaista, kun taas netti ja keskustelupalstat välineenä ovat sellaisia, että ne pitävät asiaa esillä. Tämä taas estää perinteisen tamperelaisen hallintatavan toteutumista.

7.2. Netti osallistumisresursseihin vaikuttavana tekijänä

Koskenniskan prosessi on ollut pitkä, ja siihen osallistuminen on vaatinut paljon resursseja. Erilaiset osallistumisen muodot ovat vaatineet erilaisia resursseja yksilötasolla. Yleisesti ottaen ennaltamääritellyt osallistumismuodot ovat olleet

sellaisia, jotka ovat vaatineet paljon tiedollisia resursseja käyttäjiltään. Kuntalaisilta on vaadittu tietoa esimerkiksi kuntalain soveltamisesta ja siitä, milloin voi vaikkapa valittaa johonkin oikeusistuimeen jostain päätöksestä. Omaehtoiset vaikuttamistavat taas ovat vaatineet paljon aikaa ja järjestelyä.

Kuntalaiset ovat pyrkineet keksimään omaehtoisia vaikuttamistapoja, koska perinteiset ennaltamääritellyt osallistumistavat on koettu tehottomiksi. Netti julkaisuvälineenä on antanut kuntalaisille mahdollisuuden kokeilla uusia vaikuttamistapoja Koskenniskan tapauksessa. Netti otettiin tietoisesti käyttöön tilanteessa, jolloin koettiin keinojen olevan jo lopussa. Mältinranta-sivut ovat toimineet tietopankkina prosessista siten, että sinne on kerätty prosessin eri vaiheista tietoa. Sivustoa voidaan osittain pitää myös tietynlaisena vaihtoehtoisen tiedon lähteenä, koska sivuille kerätty informaatio on koostettu Mältinranta-liikkeen ja siltaa vastustavien kuntalaisten näkökulmasta.

Sivuston merkitys onkin ollut siinä, että se on kasvattanut kuntalaisten osallistumisresursseja kokoamalla tietoa yhteen. Mältinranta-sivut antavat edellytyksiä osallistua keskusteluun. On helpompi puhua asiasta sen jälkeen, kun tietää mitä asian tiimoilta on jo tehty, mikä on tilanne tällä hetkellä, ja mitä seuraavaksi tulee tapahtumaan.

Mältinranta-liikkeen tekemät kyselyt valtuutetuille ja tekniselle lautakunnalle ei välineenä ole uusi. Tiedotusvälineet ovat jo pitkään tehneet erilaisia kyselyjä ja gallup-tutkimuksia. Kyselyt voidaan kuitenkin nähdä uutena kansalaisvaikuttamisen muotona, koska nämä olivat nimenomaan kuntalaisten tekemiä, ei tiedotusvälineiden. Kuitenkin juuri sillä oli merkitystä, että ne ovat olleet tapa saada asia esiin muissa medioissa. Niillä on ollut uutisarvoa. Tämä on tärkeää, koska yleisesti netti koettiin sellaiseksi, että se on riippuvainen vielä muista tiedotusvälineistä.

Toinen kyselyihin liittyvä tärkeä piirre on nimenomaan niiden julkaiseminen netissä. Netin pysyvyys mahdollistaa valtuutettujen mielipiteiden seurannan. Mitä aiotte tehdä? Oletteko tutustuneet alueeseen? Tällä tapaa kansalaiset ovat ottaneet käyttöönsä uuden keinon kontrolloida päätöksentekijöitä. Kyselyissä valtuutetut joutuvat perustelemaan kantansa, jonka vuoksi valtuutettujen ei ole ollut niin helppo ”piiloutua”

ryhmäpäästösten taakse. Tämä on kuntalaisille yksi keino estää tamperelaisen aseveliakselin hallintatavan toteutumista.

Kyselyt ovat myös kasvattaneet kuntalaisten osallistumisresursseja siten, että netissä julkaistuina niistä on voinut seurata ehdokkaiden mielipiteitä ja niiden kehittymistä. Netti-informaation pysyvyydellä on kuitenkin se merkitys, että valtuutetut saattavat vastata melko laveasti, koska he eivät haluaisi sitoa käsiään etukäteen johonkin päätökseen. Tämän kannalta tärkeäksi kysymykseksi nousee se, annetaanko oppimiselle mahdollisuus. Jos asiasta tulee esiin uutta ja olennaista informaatiota, joka vaihtaa mielipiteen, hyväksytäänkö tämä vai pidetäänkö mielipiteenvaihtajaa takinkääntäjänä.

Kyselyt tehtiin osaksi sähköpostitse ja osaksi puhelimen välityksellä. Pelkästään netin kautta tehtävät kyselyt eivät toimisi, koska saatava informaatio olisi yksipuolista netin käyttäjärakenteen vuoksi. Sen sijaan netti toimii kyselyille hyvänä julkaisukanavana informaation pysyvyyden ja haettavuuden vuoksi.

Kuntalaiset tekivät omat kuvasovitteet siksi, että he kokivat kaupungin tekemät kuvasovitteet tarkoitushakuisiksi. Kaupungin tekemät sovitteet oli tehty tietystä näkökulmasta, ja kuntalaiset halusivat tuoda keskusteluun mukaan toisenlaisen näkökulman. Tämän jälkeen kuntalaiset tekivät vielä uusia kuvasovitteita, joissa ei enää yritetty havainnollistaa miltä kaupungin määrittelemä ajoneuvosilta näyttäisi. Näissä kuvasovitteissa sillan määrittelyn tekivät kuntalaiset itse, ja esittivät kävelysiltavaihtoehdon. Kuvasovitteet voidaan nähdä kansalaisten omaehtoisena osallistumismuotona, ja vielä sellaisena, jolla yritetään vaikuttaa asioiden valmisteluun. Tällaisia ei aiemmin ole juurikaan tehty, ja tämä koettiin viranhaltijoiden osalta ehkä silmille hyppimisenä.

Kuvasovitteet ovat hyvä esimerkki siitä, että avoimen ja toisia kuuntelevan keskustelun syntyminen on hankalaa, koska näkökulmasidonnaisuutta ja sen rajoituksia on vaikea ymmärtää ja hyväksyä. Siltakuvien osalta keskustelu juuttui tiukasti siihen onko silta rakennelmana sopiva Mäntinrantaan ja siihen, kumman kuvat ovat totuudenmukaisempia, kaupungin vai kuntalaisten tekemät. Taustalla kuitenkin oli yritys havainnollistaa sitä, miten sillan käyttö voisi vaikuttaa alueeseen esimerkiksi liikenteen muodossa. Kuvasovitteet voidaankin nähdä keinona havainnollistaa erilaisia

näkemyksiä. Parhaimmillaan niiden voidaan ajatella auttavan ymmärtämään toimijoiden näkökulmasidonnaisuutta, jonka purkaminen olisi tärkeää.

Informaatio- ja viestintäteknologia on mahdollistanut esimerkiksi kuvasovitteiden tekemisen ja julkistamisen netissä. Viranhaltijoilla oli kuitenkin Koskenniskan tapauksessa epäuskoa sen suhteen, että kuntalaisilla olisi tarvittavaa osaamista sellaisten kuvasovitteiden tekemiseen, jotka voisivat olla suunnitelmien tukena. Kuntalaisten tarkoituksena olikin tässä tapauksessa havainnollistaa omaa näkemystään, joka ei tullut esille kaupungin suunnittelussa, ei välttämättä tuoda esille valmista siltasuunnitelmaa. Tosin haastatteluissa tuli esille se, että kuntalaiset eivät luottaneet kaupungin tekemiin siltaesityksiin, vaan uskoivat oman siltanäkemyksen olevan ”oikeampi”.

Myös sähköposti on ollut osallistumisresursseja lisäävä tekijä Koskenniskan prosessissa. Se on ollut joillekin helpoin tapa ottaa yhteyttä päätöksentekijöihin. Näin sähköposti tasoittaa kuilua supertyyppien ja muiden aktiivisten kansalaisten välillä. Sähköpostia on myös käytetty monipuolisesti tiedottamiseen sekä Mältinranta-liikkeen sisällä että sen ulkopuolelle esimerkiksi päätöksentekijöille.

Netin käytön esteitä ovat olleet verkkotaito- ja verkkotottumattomuuskysymykset. Koskenniskan tapauksessa digitaalista kuilua ei aiheuttanut niinkään ikä, vaan yksinkertaisesti se, kokiko joku tarvitsevansa nettiä. Netti koettiin välineeksi, jota käyttävät asioista kiinnostuneet ja valveutuneet ihmiset. Monet haastateltavat pitivät nettiä tavallaan ylimääräisenä asiana, joka tuo lisää töitä. Kiireisyys koettiin netin käytön esteenä. Mielenkiintoinen ristiriita asiaan liittyen on se, että netin positiivisena piirteenä koettiin ajankäytön hallittavuus. Vaikuttaakin siltä, että kiireisyys johtui usein myös netin käytön vakiintumattomuudesta. Nettikulttuuri on vielä nuorta, ja netin käytöstä ei ole tullut vielä arkipäivän käytäntöä monellekaan. Digitaalinen kuilu koettiin juuri nettikeskustelujen osalta suurimmaksi; jatkuvasti vyöryvään keskusteluun ei olla valmiita lähtemään mukaan, vaikka esimerkiksi sähköpostia osattaisiinkin jo käyttää.

Tosiasia on, että netti on tuonut mukanaan lisää töitä. Sen käyttö ei ole yleensä korvannut toisia tehtäviä, vaan esimerkiksi nettikeskustelujen seuraaminen tuo lisää töitä muiden työtehtävien joukkoon. Mielenkiintoinen kysymys on se, että pitääkö näin ollakin, vai mukautuuko netin käyttö toisiin työtehtäviin tai korvaako se niitä ajan

kuluessa. Jonkinnäköinen esimerkki mukautumisesta löytyy Tampereen kaupungin organisaation sisältä ja keskustelupalstojen seuraamisen siirtymisestä virkamieheltä tiedottajille.

Netin käytön vakiintumattomuus on yksi syy siihen, että se on riippuvainen perinteisistä tiedotusvälineistä. Aineiston perusteella tärkeää onkin se, kuinka nettijulkisuutta pystytään tuomaan esille myös esimerkiksi sanomalehdissä. Netti ei ole vielä vakiintunut monellekaan päivärutiiniksi, ja sitä ei seurata samoin kuin esimerkiksi samolehtiä. Ristiriitaa aiheuttaa kuitenkin se, että viestimissä saatu mediajulkisuus ei aina ole avoimen keskustelun kannalta hyväksi, vaan se saattaa urauttaa keskustelun (keinotekoiisiin) vastakkainasetteluihin. Voidaan ajatella, että näin kävi esimerkiksi kuvasovitteiden kanssa. Aamulehdessä siltakuvia koskeva juttu oli rakennettu vastakkainasettelun varaan, jonka vastakkaisina osapuolina olivat kaupunki ja kaupunkilaiset (Ridell 2000, 78).

Mansefoorumin tutkijoiden merkitys on ollut tärkeä netin hyödyntämisessä Koskenniskan tapauksessa. He ovat pyrkineet silloittamaan digitaalista kuilua ja onnistuneetkin siinä jossain määrin. Nettikeskustelua on aktivoitu tarkoituksellisesti Mansefoorumin tutkijoiden toimesta. Edelleen he ovat tarjonneet tietoteknistä osaamistaan, jotta Mältinranta-liike ja aktiiviset kuntalaiset saisivat julkaistua netissä materiaalia, kuten kuvasovitteita. Mansefoorumin kautta kuntalaiset saivat myös tarvitsemaansa julkisuustilaa. Mansefoorumin tutkijat näkivätkin oman roolinsa tietynlaisena julkisuusvoimavarana tutkimushankkeessa (Ridell 2000, 68).

Näin toimiessaan Mansefoorumin tutkijat asettuivat tietoisesti supertyypin asemaan. Koskenniskan tapauksessa ilmeni, että supertyypit ovat kansalaisvaikuttamisen kannalta tärkeitä. Heillä on muita (aktiivisiakin kuntalaisia) enemmän osallistumisen asenteellisia edellytyksiä, jotka ilmenevät siten, että supertyypeillä on suuri usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin ja he eivät pelkää leimautumista ”häiriköiksi”. Supertyypeillä on myös enemmän yleisiä yhteiskuntaresursseja, kuten tietoa, taitoa, aikaa, taloudellisia mahdollisuuksia ja organisointikykyä. Ei sillä tavalla, että jollain tietyllä olisi näitä kaikkia ylenmäärin, mutta asia ilmenee esimerkiksi siten, että jollain on tietoa kuntalaista, jollain toisella on aikaa kerätä nimiä listaan ja joku kolmas saattaa kyetä organisoimaan katujuhlien kaltaisen tapahtuman. Koskenniskan tapauksessa netin

kansalaisvaikuttamisen välineiden käytön kannalta tärkeitä ovat olleet Mansefoorumin suunnalta tulleet supertyypit, joilla on ollut informaatioteknologiaosaamista ja Mansefoorumin tarjoama julkisuustila käytettävissään.

Supertyyppien kansalaistoiminnalle tyypillistä näyttää olevan jatkuva tasapainoileminen vedenjakajalla, jossa toisella puolella on vaarana leimautuminen häiriköksi ja toisella puolella uhkana on julkisuuden puute. He yrittävät pitää asiaa esillä ja tuoda näkökantojaan esille niin paljon kuin mahdollista, mutta tämä koetaan helposti häiritseväksi. Kansalaisten toivotaan osallistuvan, mutta sopivassa määrin. Tätä voidaan tulkita sen kautta, että päätöksentekijät ja viranhaltijat haluavat säilyttää tietyn etäisyyden kuntalaisiin, jotta vakiintuneet valta-asetat säilyisivät ja he saisivat pitää ongelmien määrittelyvallan itsellään.

Koskenniskan prosessissa netin käyttö lisäsi esimerkiksi haastattelemani tampellalaisen osallistumisresursseja. Hän tuli mukaan kesällä 2001 prosessiin ja oli kovasti halukas vaikuttamaan sillan kohtaloon. Netin kautta hän löysi tietoa prosessista ja hämmästyi, että niin paljon oli tehty jo asian suhteen. Mäntinranta-sivut lisäsivät tampellalaisen tiedollisia resursseja, ja syksyllä hänen toimintansa oli jo niin aktiivista, että kuvaus supertyypistä sopii häneen. Tästä voi tehdä päätelmän, että netin käyttö voi lisätä osallistumisresursseja, jonka myötä supertyyppien määrä lisääntyy.

7.3. Päätelmät

Koskenniskan prosessi on ollut melko omintakeinen. Se on ollut pitkä ja sijoittunut ajallisesti jaksoon, jolloin hallinnossa ja yhteiskunnassa on tapahtunut melko paljon silta-asiaa koskettavia muutoksia. Prosessin kuluessa Suomen lainsäädäntöön on tullut muutoksia mm. osallistumiskäytäntöjen suhteen. Samaan aikaan Tampereella on tapahtunut perinteisesti suljetun hallintatavan legitimitetin haurastumista ja avoimuuden lisääntymistä. Edelleen prosessin kuluessa informaatio- ja viestintäteknologiset muutokset ovat vaikuttaneet monella tasolla. Tätä taustaa vasten Koskenniskan prosessi on muotoutunut sellaiseksi, että kutsun sitä omintakeiseksi.

Laine ja Peltonen (1999) tulevat tutkimuksessaan päätelmään, että aseveliakselin hallintatapa on ollut Tampereella selkeästi tietyn sukupolven ”juttu”, joka sai alkunsa sodan jälkeisen yhteisen vihollisen, kommunismin, vastustuksen kautta. Tämän jälkeen aseveliakselin tapa hallita sai voimansa yhteisen hyvän tavoittelun ja hyvinvointivaltion rakentamisen kautta. Aseveliakselin tapa hallita on kuitenkin ollut pitkään voimissaan Tampereella, ja vaikka sen legitimitetti on haurastumassa ja varsinaista aseveliakselia ei olisikaan aina tiukasti nähtävissä, on Tampereelle ollut edelleen ominaista melko suljettu hallintatapa. Myös Koskenniskan tapaus antoi viitteitä tähän suuntaan. Samanaikaisesti kuitenkin on tullut mm. ympäristökonfliktien mukana päätöksentekoon ekologisia halkeamia, joiden seurauksena perinteinen tamperelainen hallintokulttuuri on muuttunut hitaasti avoimemmaksi. Tärkeä avoimuuden lisääjä on ollut lainsäädännön tuomat muutokset, kuten uusi maankäyttö- ja rakennuslaki. Netti on Koskenniskan tapauksessa muotoutunut myös yhdeksi suljetun hallintatavan haastajaksi.

Nettiä on käytetty prosessin kuluessa kansalaisvaikuttamisen välineenä. Sen merkitys tiivistyy kahteen asiaan. Yhtäältä sen käyttö on vaikuttanut avoimuutta lisäävästi perinteiseen tamperelaiseen hallintatapaan. Netti on toiminut julkisen keskustelun areenana, jossa on käyty vuoropuhelua eri toimijoiden välillä. Kun keskustelua käydään, ei päätöksiä voida tehdä niin helposti suljettujen ovien takana. Näin keskustelun ylläpitäminen on vaikuttanut avoimuutta lisäävänä tekijänä. Toisena esimerkkinä voisi mainita kuntalaisten tekemät kyselyt, joilla voidaan kontrolloida päätöksentekijöitä. Perustellessaan kantaansa kyselyissä valtuutetut eivät voi niin helposti piiloutua ryhmäpäätöksen taakse, ja tällä tavoin se lisää avoimuutta päätöksentekoon.

Toisaalta netin merkitys kansalaisvaikuttamisen näkökulmasta on kuntalaisten osallistumisresursseja kasvattavana tekijänä. Netissä oleva tieto pysyy ja informaatio on helposti haettavissa edellyttäen, että henkilöllä on netin käyttämisen perustaidot hallussa ja pääsy nettiin mahdollista. Näitä netin ominaisuuksia on hyödynnetty siten, että ne ovat helpottaneet muiden tiedonsaantia prosessista ja auttaneet ihmisiä ”pysymään kärryillä”. Toisin sanoen ihmisten tiedolliset osallistumisresurssit ovat kasvaneet. Tämän lisäksi merkitystä on sillä, että netin kautta on saanut tietoa muiden kuntalaisten vaikuttamispyrkimyksistä. Tämä on lisännyt osallistumisen asenteellisia edellytyksiä, kun on huomattu, että ”nämäkin ovat jo tehneet kaikenlaista”. Netillä voi siis olla merkitystä aktiivisesti osallistuvien määrän kasvulle.

Yksi edustuksellisuuden välttämättömyyttä korostava perustelu liittyy siihen, että kansalaiset tekevät epäjohdonmukaisia päätöksiä tilanteesta toiseen. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että nettiä voidaan käyttää ehkäisemään näitä epäjohdonmukaisuuksia. Jos nettiin kerätään informaatiota eri prosesseista ja näistä keskustellaan siellä, voidaan kuntalaisten mahdollisuuksia pysyä perillä asioista parantaa. Osallistumisresursseja lisäämällä epäjohdonmukaisuuksien todennäköisyys pienenee.

Täytyy kuitenkin ottaa huomioon se, että edellä mainitut netin käyttöön liittyvät positiiviset piirteet eivät ole kuitenkaan tulleet itsestäänselvinä ja ongelmattomina. Esimerkiksi netin keskustelupalstoja tarkasteltaessa tulisikin ottaa huomioon se, että vaikka ne tarjoavat paikasta ja ajasta kohtuullisen riippumattoman foorumin käsitellä asioita, niin se ei kuitenkaan riitä avoimen keskustelun herättämiseen. Jotta rehellistä mielipiteiden vaihtoa syntyisi, on otettava toimijoiden näkökulmasidonnaisuus huomioon. Netissä käytävät keskustelut ovat puhtaasti tekstipohjaisia. Siellä eivät näy ilmeet, eleet ja muut vakuuttamisen keinot. Voidaan ajatella, että nettikeskustelut lähtevät tässä mielessä puhtaammalta pöydältä liikkeelle kuin perinteiset keskustelun muodot. Tässä mielessä ne sopivat hyvin harkitsevan keskustelun foorumeiksi. Mutta juuri se, että kaikki olemassa olevat valtarakenteet ja osallistujien asema eivät näy siellä, tekee tulkinnan vaikeammaksi. Oman näkökulmasidonnaisuuden ja sen rajoitusten purkaminen ja toisten vastaavien vaikeutuu. Lisäksi ne toimijat, jotka kokevat oman asemansa vahvoiksi kasvokkain tapahtuvissa keskustelutilanteissa, eivät ole kovin halukkaita osallistumaan siten, että vanhoja asemia purettaisiin.

Ridell (2000, 88) painottaa, että verkon julkisen käytön mielekkyyteen vaikuttaa se, kuinka paljon paikallisen julkishallinnon edustajat ryhtyvät avoimeen vuorovaikutukseen verkossa kuntalaisten kesken. Hänen mukaansa tähän tulisi yhdistää paikallishallinnon viestintäkäytäntöjen hierarkisuuden yleisempi purkaminen. Koskenniskan tapauksen tulkinnan mukaan tässä ei olla vielä onnistuttu. Itse asiassa huomio siitä, että kaupungin organisaatio on sisällyttänyt keskustelupalstojen seuraamisen osaksi byrokratiaansa, osoittaa asioiden menneen tässä suhteessa taaksepäin. Mielenkiintoista - ja hyödyllistä - olisikin tutkia perinteisen päätöksentekojärjestelmän piirissä työskenteleviä ja sitä, miten tosiasiasa netin eri mahdollisuuksiin on reagoitu. Hyväksi jatkotutkimuksen aiheeksi voisi tiivistää

seuraavan: kaupungin hallintokäytäntöjen muuttuminen netin käytön seurauksena. Toisaalta olisi hyvä tutkia saman organisaation sisällä myös sitä, pyrkiikö kaupunki kehittämään, ja jos pyrkii, niin miten kaupunki yrittää kehittää kuntalaisten osallistumismahdollisuuksia verkossa. Mitkä ovat lähtökohtaiset oletukset esimerkiksi valta-asemien suhteen?

Joka tapauksessa se, että keskustelupalstoihin vastaaminen on muuttanut kaupunkiorganisaation sisäistä byrokratiaa, on merkityksellinen asia siksi, että nettikeskustelut on huomattu sellaisiksi, että niitä kannattaa seurata. Ne ovat julkisen keskustelun yksi areena. Jotta niille osallistuisi useammat, ja jotta niille kirjoitettaisiin enemmän, vaatisi kehittymistä ja kehittämistä kahdelta suunnalta: kirjoituksilta ja kirjoittajilta. Kirjoittajien tulisi kehittää kirjoituksia ja samalla kirjoitusten tulisi kehittää kirjoittajia.

Nimimerkkiongelmiaan ei ole yksiselitteistä ratkaisua. Jos osallistujilta vaadittaisiin jonkinlainen sähköinen tunnistus, se voisi karkoittaa osallistujia jo teknisen kömpelyytensä vuoksi. Yleensä tekniset ongelmat voidaan kuitenkin ratkaista ja sähköinen tunnistus voitaisiin luultavasti tehdä hyvin vaivattomaksi. Suurempi ongelma saattaakin olla siinä, haluavatko ihmiset tulla tunnistetuiksi nettikeskusteluissa. Ehkä toisille netin käytön ”suola” on juuri anonymiteetissä, siinä, että ei tarvitse välittää omasta tai toisen asemasta. Tällöin argumenttien oikeutus, ja myös valtarakenteet, syntyvät argumenttien kautta (ja aiempien keskustelujen kautta siinä tapauksessa, että keskustelijat käyttävät samoja nimimerkkejä eri keskusteluaiheissa). Mielenkiintoinen kysymys on se, voiko tällainen toteutua? Voiko asiallista keskustelua syntyä nimimerkkien suojissa ja voidaanko sellaisen keskustelijan argumenttiin luottaa, jota ei tunneta reaali maailmassa? Nämä ovat kysymyksiä, jotka jäivät kaiheartamaan tutkijan mieltäni, ja kaipaisivat vastauksia.

Edelliset kysymykset liittyvät siihen, miten tieto määrittyy ja kenen tietoon luotetaan. Koskenniskan tapauksessa oli huomattavissa se, minkä Rättilä (2001, 202) on nähnyt uudessa kuntalaisaktiivismissa; Ulrich Beckiin viitaten yksilöiden tiedon määrän kasvun myötä kaupungin esittämiä versioita sillasta ei hyväksytty sellaisenaan, vaan haluttiin tuoda esiin oma näkemys. Siltakuvat voidaan nähdä pyrkimyksenä päästä Foucault’n ennaltamääritetystä vallasta eroon. Kaupunkilaiset halusivat sanoa siltakuvilla, että

näemme tämän asian näin, ja haluamme, että päätöstä ei tehdä teidän näkemyksen pohjalta. Koskenniskan tapauksessa verkko on mahdollistanut tälle ennaltamääritetylle vallan purkamiselle kanavan.

Kuvasovitteiden asema ei ole kuitenkaan yksiselitteinen. Ne voidaan tulkita epäluottamuslauseena viranomaisvalmistelulle. Tämä on siksi ongelmallista, että asioiden valmistelu voi tuskin koskaan olla sellaista, että kaikki halukkaat tekisivät oman version sillasta. Vai voisiko tämä olla mahdollista? Asian toteutuminen vaatisi sitä, että kuntalaiset otettaisiin huomattavissa määrin mukaan asioiden valmisteluprosessiin. Tähän suuntaan on tullutkin jo muutosta uuden maankäyttö- ja rakennuslain myötä. Nettiä asiassa voitaisiin hyödyntää siten, että kansalaisille tarjottaisiin välineitä, joilla he voisivat toteuttaa omia näkemyksiään.

Haastatteluissa tuli ilmi, että virkamiehet eivät vielä täysin luota kansalaisten tekemien suunnitelmien (kuvasovitteet) tekniseen toteutukseen, vaikka tietotekniset välineet ovatkin niiden tekemisen mahdollistaneet. Jos kansalaisille tarjottaisiin välineitä oman näkemyksensä tuottamiseen siten, että viranhaltijat voisivat tehdä lopullisen suunnitelman eri näkemysten pohjalta, keskustelun ei tarvitsisi jumittua näkemysten teknisen toteutuksen oikeellisuuden tulkintaan. Tämä johtaa tärkeän kysymyksen äärelle: miten tehdä sellaisia välineitä, joilla kansalaiset voisivat tuottaa oman näkemyksensä? Esimerkiksi Koskenniskan sillan tapauksessa väline, joka olisi antanut mahdollisuuden tuottaa eri näkemyksiä ajoneuvosillasta ei olisi ollut riittävä; kansalaiset tuottivat aivan uudenlaisen näkemyksen, joka oli kävelysilta. Miten siis voidaan taata, että eri näkemykset saadaan esiin? Kysymys vaatisi jatkotutkimusta, ja yksi lähtökohta voisi olla Ridellin (2000) ajatus karttapohjaisesta kansalaiskäyttöliittymästä, joka hyödyntäisi paikkatietotekniikkaa. Sen avulla ihmisten ”arkinen asiantuntemus omasta ympäristöstään ja heidän luovuutensa sen kehittämiseen saataisiin rikastuttamaan kaupunkisuunnittelua”. (Ridell 2000, 88.)

Tärkeää Koskenniskan tapaukseen liittyen on muistaa, että tällä hetkellä Tampereella(kaan) netin käyttö ei ole vielä kaikille arkipäiväistynyt. Kaikilla ei ole tarvittavaa osaamista, halua tai viitseliäisyyttä käyttää nettiä. Toisilla ei ole vaivatonta pääsyä nettiin, vaikka haluaisivatkin käyttää sitä. Kuitenkin jo nyt netin seuraaminen näyttäisi olevan tärkeää, jotta asioista pysyisi selvillä. Miten käy niiden, jotka eivät sitä

käytä? Scott Lash (1999) tulkitsee asiaa siten, että informaatioyhteiskunnassa epätasa-arvo ilmenee nimenomaan poissulkemisena (exclusion). Kun aikaisemmin epätasa-arvo oli tiettyjen yhteiskuntaluokkien riistoa (exploitation), nyt nämä riistetyt ihmiset suljetaan pois informaation ja viestinnän virroista ja rakenteista. Koskenniskan tapauksessa korostuivatkin erityisesti niiden supertyyppien roolit, joilla oli osaamista informaatio- ja viestintäteknologian alueelta. Jotta tulevaisuudessa kuntalaisia ei suljeta pois yhteiskunnallisen päätöksenteon piiristä, on tehtävä edelleen ponnisteluja sen eteen, että mahdollisimman monille taattaisiin pääsy nettiin ja kyvyt käyttää sitä.

Lopuksi mainitsen seikan, jonka huomasin lukiessani taustakirjallisuutta tutkielmaani varten. Osallistuvan verkkodemokratian tarkastelu on pitkälle keskittynyt keskusteluaspektiin; kuitenkin Koskenniskan tapauksen perusteella olisi tärkeää tarkastella netin keskustelumahdollisuuksien lisäksi sen vaikutusta osallistumisresursseihin. Internetissä informaation pysyvyys on sellainen, joka voi tuoda demokratiaan uusia piirteitä. Informaation pysyvyys lisää osallistumisresursseja ja antaa keinoja kontrolloida päätöksentekijöitä. Jos netti kasvattaa osallistumisresursseja monitahoisesti, ei pelkästään mahdollistamalla vuorovaikutteisen keskustelun, olisi huomattava myös näiden vaikutus kansalaisosallistumiseen ja osallistuvaan demokratiaan.

Nettiä ei kuitenkaan tulisi nähdä osallistumisautomaattina, jonka pelkkä olemassaolo luo osallistumistapoja. Pitää olla tarve tietynlaiselle osallistumisen muodolle ja yksilöiden kekseliäisyyttä muuttaa tämä tarve käytäntöön. Koskenniskan tapauksessa netin käyttö oli uusi asia, sen aikana tunnusteltiin millaisia välineitä netissä voidaan käyttää kansalaisvaikuttamisessa ja julkisessa keskustelussa. Kokemuksista olisi hyvä ottaa opiksi.

8. LOPUKSI

Tutkielman teko on ollut loppujen lopuksi antoisa prosessi. Varsin mukava on ollut huomata, että myös henkilökohtaiset havainnot tukevat niitä piirteitä, joita Koskenniskan prosessin analyysissa tuli esiin. Olen itse päässyt mukaan prosessiin aika pitkälle Mansefoorumien Mältinranta-sivujen välityksellä. Mältinranta-sivujen kautta olen osittain pystynyt mallintamaan prosessin kehityskulkua yleensä ja sitä, miten kansalaiset ovat pyrkineet vaikuttamaan tapauksessa. Vaikka nämä omakohtaiset havainnot eivät sinänsä aineiston analyysiin kuulukaan, ovat ne kuitenkin tukevoittamassa analyysia ainakin tutkijalle itselleen. On helppo kirjoittaa asiasta, jonka on itse kokenut tapahtuneeksi.

On tärkeää tunnistaa kuitenkin se, että Koskenniskan prosessi on kesken. Mitä se merkitsee tutkimuksen kannalta? Hyppäsin tutkijana haastattelemaan asioita prosessin keskelle. Aineiston käsittely kohdentuu vuosiin 1998-2001, mutta prosessi alkoi jo huomattavasti tätä ennen, ja sen päättymistä ei ole vielä näköpiirissämme. Voiko tutkija ”hypätä” prosessin keskelle tutkailemaan tilannetta ja sanoa jotain prosessista, joka ei ole vielä päättynyt? Koskenniskan tapauksessa asiaa helpotti se, että vuoden 2001 marraskuussa prosessissa oli yksi käännekohta. Silti prosessi on vielä kesken, ja on mahdotonta sanoa mikä on lopputulos.

Koskenniskan tapausta tutkittaessa huomioitava seikka on edelleen se, että prosessi herätti voimakkaasti paikallisia kiistoja. Se ei siis ole tyyppiesimerkki jokapäiväisen päätöksenteon piiristä. Lainsäädännössä on myös tapahtunut muutoksia prosessin kuluessa ja siihen liittyen. Uusi maankäyttö- ja rakennuslaki on esimerkiksi tullut voimaan. Prosessin aikana informaatio- ja viestintäteknologian uudistukset ovat muuttaneet monenlaisia käytäntöjä. Näiden seikkojen – ja monien muiden – vuoksi prosessi on muotoutunut omintakeiseksi, kuten aiemmin prosessia kuvasin. Siinä mielessä tuloksia sovellettaessa on muistettava millaisesta tapauksesta on kyse, kun puhutaan Koskenniskan sillasta.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Barber, Benjamin (1984). *Strong Democracy. Participatory Politics for a New Age*. University of California Press. Berkeley.

Beck, Ulrich (1995). *Politiikan uudelleen keksiminen: Kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa*. Teoksessa Beck, Ulrich; Giddens, Anthony & Lash, Scott. *Nykyajan jäljillä*. Vastapaino. Tampere.

Beck, Ulrich (1997). *The Reinvention of Politics. Rethinking Modernity in the Global Social Order*. Polity Press. Padstow, Cornwall.

Blumer, Herbert (1999). *Joukko, massa ja julkiso*. Tiedotustutkimus 22(1999):3, s. 14-26. Suomentanut Veikko Pietilä.

Budge, Ian (1993). *Direct Democracy: Setting Appropriate Terms of Debate*. Teoksessa Held, David. (toim.). *Prospects for Democracy: North, South, East, West*. Polity Press. Cambridge.

Budge, Ian (1996). *The New Challenge of Direct Democracy*. Polity Press. Cambridge.

Castells, Manuel (1997). *The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume II. The Power of Identity*. Blackwell Publishers. T.J. International Limited, Padstow, Cornwall.

Dahl, Robert A (1989). *Democracy And Its Critics*. Yale University Press. New Haven.

Dahlgren, Peter (2001). *The Transformation of Democracy?* Teoksessa Axford, Barrie & Huggins, Richard. *New Media and Politics*. Sage Publications. Lontoo.

- della Porta, Daniella (2000). *Edustuksellisten demokratioiden uudet haasteet*. *Politiikka* 42:4 s.234-248. Suomentanut Tiina Rättilä.
- van Dijk, Jan (1999). *The Network Society. Social Aspects of New Media*. Sage Publications. Lontoo
- Foucault, Michel (1980). *Truth and Power*. Teoksessa Gordon, Colin (toim.). *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972-1977*. Pantheon Books. New York.
- Foucault, Michel (1984). *The Order of Discourse*. Teoksessa Shapiro, Michael (toim.). *Language and Politics*. New York University Press. New York.
- Flyvbjerg, Bent (2001). *Making Social Science Matter. Why social inquiry fails and how it can succeed again*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Gould, Carol C. (1988). *Rethinking democracy. Freedom and social cooperation in politics, economy, and society*. Cambridge University Press. Cambridge.
- Habermas, Jürgen (1989a). *Public Sphere*. Teoksessa Seidman, Steven. (toim.) *Jürgen Habermas on Society And Politics A Reader*. Beacon Press. Boston
- Habermas, Jürgen (1989b). *The Structural Transformation of the Public Sphere. An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. The MIT Press. Cambridge, Massachusetts.
- Habermas, Jürgen (1994). *Three Normative Models of Democracy*. *Constellations* 1:1, 1-10.
- Heinonen, Ari (1999). *Journalism in the Age of the Net. Changing society, Changing Profession*. Acta Universitatis Tamperensis. Tampere.
- Heinonen, Ari; Mäkinen, Maarit; Ridell, Seija; Martikainen, Ari; Halttu, Mika & Sirkkunen, Esa (2000). *Verkkotorilla. Internet kansalaisviestinnän ja paikallisen*

- julkisuuden tilana. Paikallisuus verkkomediassa –projektin loppuraportti.* Tampereen yliopistopaino.
- Heikkilä, Heikki (2001). *Ohut ja vankka journalismi. Kansalaisuus suomalaisen uutisjournalismin käytännöissä 1990-luvulla.* Tampereen yliopistopaino Oy. Tampere.
- Heikkilä, Heikki & Kunelius, Risto (2000). *Julkisuuskoe. Kansalaiskeskustelun opetuksia koneistoille.* Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut. Nro 21. Vammalan kirjapaino Oy. Vammala.
- Held, David (1987). *Models of Democracy.* Polity Press. Cambridge.
- Held, David (1993). *Democracy: From City-states to a Cosmopolitan Order?* Teoksessa Held, David. (toim.). *Prospects For Democracy: North, South, East, West.* Polity Press. Cambridge.
- Hewlett, Nick (2000). *Democracy: Liberal and Direct.* Teoksessa Browning, G., Halcli, A. ja Webster, F. (toim.) *Understanding Contemporary Society: Theories of The Present.* Sage Publications. Lontoo
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2001). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö.* Yliopistopaino. Helsinki.
- Häkli, Jouni (2002). *Kansalaisosallistuminen ja kaupunkisuunnittelun tiedonpolitiikka.* Teoksessa Bäcklund, Pia; Häkli, Jouni & Schulman Harry. (toim.) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa.* Tammer-paino. Tampere.
- Johansson, Sten (1971). *Politiska resurser. Om den vuxna befolkningens deltagande i de politiska beslutsprocesserna.* Tryckeribolaget Ivar Hæggström AB. Tukholma.
- Kettunen, Aija (1998). *Kunnat ja ympäristökonfliktit.* Suomen kuntaliitto. ACTA 96. Helsinki.

- Koskiaho, Briitta (2002). *Onko osallisuus vahvaa demokratiaa? Maankäyttö- ja rakennuslain soveltamisesta*. Teoksessa Bäcklund, Pia; Häkli, Jouni & Schulman Harry. (toim.) *Osalliset ja osajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Tammerpaino. Tampere.
- Laine, Markus & Peltonen, Lasse (1999). Ympäristökysymys paikallisen hallintatavan haasteena. Ympäristöongelmien politisoituminen Tampereella vuosina 1954 - 1984. Julkaisematon lisensiaatintutkimus. Tampereen yliopisto, Aluetieteen ja ympäristöpolitiikan laitos.
- Lash, Scott (1999). Informationcritique. Paper presented at UK-Nordic Meeting in Copenhagen, Virtual Society - the social science of electronic technologies. [<http://www.brunel.ac.uk/research/virtsoc/nordic/cbslash.htm>]
- London, Scott (1995). *Teledemocracy vs. Deliberative Democracy: A Comparative Look at Two Models of Public Talk*. Journal of Interpersonal Computing and Technology, Vol 3, No 2, pp. 33-55. [<http://www.scottlondon.com/reports/tele.html>]
- London, Scott (1997). *Deliberation and Democracy. A Report From the Fifteenth Anniversary Colloquium of the National Issues Forums, Washington, D.C., June 27, 1997*. [<http://www.scottlondon.com/reports/nif15.pdf>]
- Martikainen, Tuomo & Yrjönen, Risto (1984). *Lähidemokratia kunnallishallinnossa. Tutkimus Helsingin kaupungin aluetoimikuntakokeilusta ja lähidemokratian eräistä kehittämisedellytyksistä*. Helsingin kaupunki. Helsinki.
- McLean, Iain (1986). *Mechanisms for Democracy*. Teoksessa Held, David. & Pollitt, Christopher. (toim.) *New Forms of Democracy*. Sage Publications. Lontoo.
- Nousiainen, Jaakko (1998). *Suomen poliittinen järjestelmä. Kymmenes, uudistettu painos*. WSOY. Juva

- Niemi-Iilahti, Anita (1990). *Vapaakunnat uudistavat hallintoaan - lisääntyvätkö kuntalaisten vaikutusmahdollisuudet?* Kunnallistieteellinen aikakauskirja. 18. vuosikerta. 1990:3
- Nykänen, Olli (1997). *Pieni Internet-sanasto*. Terminfo. 17. vuosikerta. 1997:2, s. 5-12.
- Pietilä, Veikko (1999). *Julkiso ja yleisö*. Tiedotustutkimus 22(1999):3, s. 4-13
- Pietilä, Veikko (2001). *Yleisönsasto ja Internet keskusteluareenoina*. Tiedotustutkimus 24(2001):2, s. 18-33,
- Pyy, Ilkka (1990). *Paikallisen aloitteellisuuden käytännöt ja symbolit, tutkimus maaseutukuntien kunnallisaloitteista*. Joensuun yliopisto. Karjalan tutkimuslaitoksen julkaisuja 94. Joensuu.
- Rheingold, Howard (1994). *The Virtual Community. Surfing The Internet*. Martin Secker & Warburg ltd.
- Ridell, Seija (2000). *Kansalaisjulkisuuden kokeilua verkossa. Mansefoorumi ja paikallisen julkisen viestinnän käytännöt*. Teoksessa Heinonen, Ari; Mäkinen, Maarit; Ridell, Seija; Martikainen, Ari; Halttu, Mika & Sirkkunen, Esa. *Verkkotorilla. Internet kansalaisviestinnän ja paikallisen julkisuuden tilana. Paikallisuus verkkomediassa – projektin loppuraportti*. Tampereen yliopistopaino. Tampere.
- Rättilä, Tiina (2001). *Kansalaistuva politiikka? Huomioita kuntalaisaktiivisuudesta poliittisena toimijuutena*. Poliittikka 43:3 s.190-207.
- Sainio, Ari (1994). *Kohti kansalaisten kuntaa*. Suomen kuntaliitto. ACTA 40. Helsinki.
- Sassi, Sinikka (2002a). *Kulttuurinen identiteetti ja osallisuus*. Teoksessa Bäcklund, Pia; Häkli, Jouni & Schulman Harry. (toim.) *Osalliset ja osaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Tammer-paino. Tampere.

Sassi, Sinikka (2002b). *Miten kysyä digitaalisesta mediasta?* Alustus Mediatutkimuspäivillä Turussa 2.2.2002.
[<http://www.valt.helsinki.fi/staff/ssassi/muut/alustukset.html>]

Savolainen, Reijo & Anttiroiko, Ari-Veikko (1999). *The Communicative Potentials of Teledemocracy*. University of Tampere, Department of local government studies. Publication series 6/1999.

Suhonen, Pertti (1999). *Yleinen mielipide yhteiskunnallisena käsitteenä*. *Politiikka* 41:1, s. 4-16.

Staffans, Aija (2002). *Kilpailu tiedosta kiristyy. Supertyypit eletyn kaupungin tulkkeina*. Teoksessa Bäcklund, Pia; Häkli, Jouni & Schulman Harry. (toim.) *Osalliset ja osaaajat. Kansalaiset kaupungin suunnittelussa*. Tammer-paino. Tampere.

Ståhlberg, Krister & Helander, Voitto (1984). *Influence And Participation*. Teoksessa Anckar, Dag ja Berndtson, Erkki. *Essays On Democratic Theory*. Finnish Political Science Association. Ilmajoki.

Webster, Frank (1995). *Theories on the Information Society*. Routledge. Lontoo.

Asiakirjat

Eduskunnan oikeusasiamies 5.5.2000. Dnro 2113/4/99. *Vastaus kanteluun kuntalain mukaista kansanäänestystä koskevassa asiassa*.

Kaupunginhallituksen kokouspöytäkirja 17.12.1990. 2676 § *Finlaysonin alueen vahvistettavaksi tarkoitettu osayleiskaava, joka koskee I kaupunginosan korttelia No 1 sekä katu-, virkistys- ja vesialuetta ja II kaupunginosan tonttia No 11-6 sekä katualuetta*. Ehdotus. Kartta No 6916.

Kaupunginhallituksen kokouspöytäkirja 17.12.1990. 2677 § *Asko Oy:n, Oy Finlayson Ab:n ja Tampereen Kiinteistö Invest Oy:n sekä Tampereen kaupungin välinen kaavoitus- ja aluejärjestelyjä koskeva sopimus.*

Kaupunginhallituksen kokouspöytäkirja 31.5.1993. 646 § *Keskustan osayleiskaavojen laatimisesta päättäminen.*

Kaupunginhallituksen kokouspöytäkirja 26.4.1999. 273 § *Aloite Koskenniskan sillan aluevarauksen poistamiseksi asemakaavasta tai kansanäänestyksen järjestämiseksi asiassa.*

Kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 15.5.1991. 264 § *Finlaysonin alueen vahvistettavaksi tarkoitettu osayleiskaava, joka koskee I kaupunginosan korttelia No 1 sekä katu-, virkistys- ja vesialuetta ja II kaupunginosan tonttia No 11-6 sekä katualuetta. Ehdotusta vastaan jätetyt muistutukset ja ehdotuksesta saadut lausunnot. Kartta No 6916.*

Kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 15.5.1991. 265 § *Asko Oy:n, Oy Finlayson Ab:n ja Tampereen Kiinteistö Invest Oy:n sekä Tampereen kaupungin välinen kaavoitus- ja aluejärjestelyjä koskeva sopimus.*

Kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 17.5.1995. 136 § *Asemakaavan muutos no 7299. Finlaysonin alue. Muistutukset, ehdotuksesta saadut lausunnot, ehdotuksen tarkistaminen.*

Kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 17.5.1995. 137 § *Asko Oy:n ja Tampereen Kiinteistö Invest Oy:n sekä Tampereen kaupungin välisen kaavoitusta, kunnallistekniikan rakentamista ja aluejärjestelyjä koskevan sopimus- ja luovutuskirjan hyväksyminen.*

Kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 17.5.1995. 138 § *Asemakaavan muutos no 7300. Tampellan alue. Muistutukset, ehdotuksesta saadut lausunnot, ehdotuksen tarkistaminen.*

Kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 17.5.1995. 139 § *Exofennica Oy, Sponda Oy, YIT-yhtymä Oy, Kiinteistö Oy Koskihaapa, Kiinteistö Oy Koskikoivu, Kiinteistö Oy Koskileppä, Kiinteistö Oy Koskipaju, Kiinteistö Oy Koskiraita ja Kiinteistö Oy Koskitammi -nimisten osakeyhtiöiden ja Tampereen kaupungin välisen kaavoitusta, kunnallistekniikan rakentamista ja aluejärjestelyjä koskevan sopimus- ja luovutuskirjan hyväksyminen.*

Kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 5.5.1999. 99 § *Aloite Koskenniskan sillan aluevarauksen poistamiseksi asemakaavasta tai kansanäänestyksen järjestämiseksi asiassa.*

Kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 4.4.2001. 135 § *Irja Tulosen valtuustoaloite Koskenniskan ajoneuvosillan rakentamisen tarpeellisuuden selvittämiseksi.*

Kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 12.11.2001. 330 § *Vuoden 2002 talousarvion ja vuosien 2002 - 2004 taloussuunnitelman hyväksyminen*

Korkeimman hallinto-oikeuden päätös 28.5.2001. 00/0032/2. *Vesiasiaa koskeva valituslupahakemus. Hakija Avantouintiseura Norppa ry, Tampere.*

Länsi-Suomen vesioikeuden kuulutus 14.1.1999. Koskenniskan sillan rakentaminen Tammerkosken vesialueelle, Tampere.
[<http://www.tampere.fi/ilmoitus/1999/teto0502.htm>]

Länsi-Suomen vesioikeuden päätös 29.10.1999. 80/1999/1. *Koskenniskansillan rakentaminen Tammerkosken vesialueelle, Tampere.*

Tampereen kaupungin selitys Korkeimmalle hallinto-oikeudelle Avantouintiseura Norppa ry:n valituslupahakemuksesta ja valituksesta liittyen Vaasan hallinto-oikeuden päätökseen 22.11.2000. [<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/Trekh-KHO.htm>]

Teknisen lautakunnan kokouspöytäkirja 3.4.1999. 44 § *Kuninkaankadun katupiirustuksen vahvistaminen välillä Satakunnankatu – Keernakatu.*

Teknisen lautakunnan kokouspöytäkirja 6.5.1999. 101 § *Selityksen antaminen Länsi-Suomen vesioikeudelle Koskenniskansillan rakentamisesta tehtyjen muistutusten ja lausuntojen johdosta.*

Teknisen lautakunnan kokouspöytäkirja 26.8.1999. 218 § *Esite teknisen toimen ja hallintopalveluiden vuoden 2000 talousarvioksi ja vuosien 2000-2002 taloussuunnitelmaksi.*

Teknisen lautakunnan kokouspöytäkirja 7.8.2001. 162 § *Valtuutettu Irja Tulosen Aloite Koskenniskan ajoneuvosillan rakentamisen tarpeellisuuden selvittämiseksi uudessa valtuustossa.*

Teknisen lautakunnan kokouspöytäkirja 18.9.2001. 201 § *Esite teknisen toimen ja hallintopalveluiden vuoden 2002 talousarvioksi ja vuosien 2002-2004 taloussuunnitelmaksi.*

Vaasan hallinto-oikeuden päätös 22.6.2000. 00/0032/2. *Koskenniskan sillan ja siihen liittyvien penkereiden rakentaminen, Tampere.*

Ympäristölautakunnan kokouspöytäkirja 10.11.1998. 476 § *Aloite Mäntinrannan seudun kokonaissuunnitelman laatimiseksi.*

Muu aineisto

Aamulehti 24.10.1998. Istuuko tämä silta maisemaan?

Aamulehti 24.10.1998. Mäntinranta-aloite ei ole vielä kukaan päässyt kaupunginhallitukseen.

Aamulehti 5.11.1998. Sillasta yritetään kansanäänestystä.

Aamulehti 21.10.1999. Koskenniskan siltakuvista riitä.

Aamulehti 6.6.2000. Kiistasillalle ei ole luvassa budjettirahaa.

Aamulehti 21.10.2000. Vaalikoneen mukaan virkamiehille koittaa kohta kovat ajat.

Avantouintiseura Norppa ry:n valituslupahakemus ja valitus Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä 16.8.2000. [<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/kho-valilupa.htm>]

Avantouintiseura Norppa ry:n vastaselitys asiassa diarinumero 2858/3/00 19.1.2001. [<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/Norpanvastaselitys.htm>]

Avoin kirje EU:n kokousedustajille 6.10.1999. [<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/EULETTER6-10-99.htm>]

Kaija Helteen, Mältinrannan puolesta -liikkeen, Avantouintiseura Norppa ry:n, Tampereen Maan ystävät ry:n, Tampereen ympäristönsuojeluyhdistyksen ja Juhani Valannon valitus Vaasan hallinto-oikeudelle 15.12.1999. [<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/vhovalitus.htm>]

Kannen kuva. Kuvasommitelmassa on käytetty liitteistä 2 löytyvää liikennepiirrosta, Tampereen kaupungin siltakuvasovitetta, Juhani Valannon tekemää kuvasovitetta moottoriajoneuvosillasta ja Juhani Valannon kuvasovitetta kävelysiltavaihtoehdosta.

Kanta-Tampellan asukkaiden Koskenniskan moottoriliikennesiltaa vastustava adressi. [<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/kantatampellan%20asukkaiden%20adressi.htm>]

Kaupunginhallituksen lausunto kantelun johdosta eduskunnan oikeusasiamiehelle 14.12.1999. [<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/kh-kanteluvastaus.htm>]

Koskenniska-foorumin lehdistötiedote 1.11.2001 [<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/Koskenniskafoortiedote.htm>]

Koskenniskan sillasta tehtyt kuvasovitteet

[<http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kuvakertomuksia/Siltasimut/KP-SILTASIMUT.htm>]

Kysely 19.4.1999 valtuutetuille.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kyselyt/valtkys-lop.htm>]

Kysely 5.8.1999 tekniselle lautakunnalle.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kyselyt/teklakysely.htm>]

Kysely 6.10.1999 valtuutetuille.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kyselyt/valtkysloka99.htm>]

Kysely tekniselle lautakunnalle huhtikuussa 2001.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kyselyt/siltakysely.htm>]

Kysely tekniselle lautakunnalle elokuussa 2001.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kyselyt/siltakysely2.htm>]

Kysely katujuhlan panelisteille.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/osallistumaan/kyselyt/Koskenn.-Tampella.htm>]

Lehdistötiedote aloitteesta kaupunginvaltuustolle Koskenniskan sillan rakentamispäätöksen purkamiseksi.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/kajalehdtied-7-4-99.htm>]

Lehdistötiedote Mältinrannan puolesta -liikkeen aloituksesta 24.11.1998.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/lehdistotiedote.htm>]

Lehdistötiedote nimienkeruutempauksesta Mältinrannan säilyttämiseksi 10.12.1998.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/lehdistotiedote2.htm>]

Mansefoorumin Mältinranta-sivut [<http://mansefoorumi.uta.fi/aiheita/maltinranta/>]

Mansefoorumin Mältinrantaa koskeva keskustelupalsta.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/cgi/dnewsweb.exe?cmd=xover&group=mansetori.foorumi.maltinranta&utag=>]

Mältinrannan puolesta -liikkeen tekemä selvityspyyntö eduskunnan oikeusasiamiehelle

6.10.1999 [<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/selvpyynto.htm>]

Mältinrannan puolesta -liikkeen ym. yhdistysten allekirjoittama avoin kirje EU:n

kokousedustajille 6.10.1999. [<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/EULETTER6-10-99.htm>]

Polemiikin keskustelupalsta [<http://www.polemiikki.net>]

Rakennusliikkeiden kirje 19.10.2001 kaupunginhallitukselle Koskenniskan sillan rakennustöiden kiirehtimiseksi.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/rakennusliikkeidenkirje.htm>]

Saatesanat Koskenniskan silta-addressia luovutettaessa valtuustoryhmien

puheenjohtajille 4.11.1998 [<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/saatesanat.htm>]

Tampereen kaupungin tiedote 18.1. - 1.2.99 nähtävillä olevista katupiirustuksista.

[<http://www.tampere.fi/ytoteto/tepa/palvelup/katunaht/k8.htm>]

Tampereklubin nettisivut. [<http://www.tampereclub.org/>]

Taustaa keskustelulle 1999. Mansefoorumin Mältinranta-sivut.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/aiheita/maltinranta/taustat/Taustaa%20keskustelulle1999.htm>]

Taustaa keskustelulle 2000. Mansefoorumin Mältinranta-sivut.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/aiheita/maltinranta/taustat/Taustaa%20keskustelulle2000.htm>]

Taustaa keskustelulle 2001. Mansefoorumin Mältinranta-sivut.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/aiheita/maltinranta/taustat/Taustaa%20keskustelulle2001.htm>]

Ulla Rytsyn kirje 8.10.2001 kaupunginvaltuustolle.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/ullarytsyn%20kirje%20kaupunginvaltuustolle.htm>]

Ulla Rytsyn kirje 30.10.2001 kaupunginvaltuustolle.

[<http://mansefoorumi.uta.fi/maltinranta/ullarytsyn%20kirje%20kaupunginvaltuustolle311001.htm>]

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelujen runko

Mäntinrannan puolesta -liikkeen edustajia, aktiivisesti keskusteluun osallistuneita:

prosessi yleisesti

- Kuka olet, kerro itsestäsi, (tausta, koulutus, ammatti)
- Miten ja milloin olet lähtenyt mukaan Koskenniskan siltaprosessiin?
- Kerro Koskenniskan siltaan liittyvästä kansalaiskeskustelusta.
- Millainen kuva sinulla on Koskenniskan siltaan liittyvästä keskustelusta?
- Kerro kiistanalaisista kysymyksistä Koskenniskan tapauksessa.
- Milloin prosessin kuluessa on tapahtunut käännekohtia? Kerro asioista, jotka ovat olleet ratkaisevimpia tämän päivän tilanteeseen tultaessa.
- Koskenniskan sillan rakentamiselle otettiin aikalisä: mitkä ovat olleet tärkeimpiä tekijöitä aikalisän synnylle? (tietyt tapahtumat vs. yleinen mielipide)

mielipiteiden/tiedon rakentuminen

- Missä julkista keskustelua on käyty?
- Missä se on ollut vilkkainta ja milloin?
- (Oletko sillan rakentamisen puolella vai sitä vastaan?)
- Oletko muuttanut mielipidettäsi prosessin kuluessa?
- Jos olet, niin miten? ja miksi?
- Oletko muuttanut perusteita mielipiteellesi prosessin kuluessa?
- Jos olet, niin miten? ja miksi?
- Miten hankit tietoa siltaan liittyen?

kansalaisten vaikuttamispyrkimykset

- Mikä on ollut tärkein kanava sinulle (tai liikkeellesi) saada äänesi kuuluville?
- Mitä eri välineitä ja vaikuttamiskeinoja olet käyttänyt Koskenniskan tapauksessa?
- Olet(ko) käyttänyt Internetiä Koskenniskan sillan tapauksessa? (Käytätkö yleensä Internetiä?)
- Jos et niin miksi? Oletko tietoinen Internetissä käydystä keskustelusta?
- Jos olet niin mihin tarkoitukseen?
  - hankkiaksesi asiaan liittyvää informaatiota
  - osallistuaksesi keskusteluun
  - jne.
- Miksi käytit Internetiä juuri tällä tavoin?
- Internetissä oli kuvasovitteita kuvitellusta sillasta, mitä varten niitä tehtiin?
- Mäntinrannan puolesta -liike teki kyselyjä päättäjille (tekninen lautakunta ja valtuutetut), mihin tällä pyrittiin? Miten päättäjät suhtautuivat kyselyihin?

- Mikä rooli Internetillä on ollut yleisesti Koskenniskaan liittyvässä keskustelussa? Onko sillä ollut vaikutusta? Millaista?
- Mitkä ovat Internetin vahvuuksia kansalaiskeskustelussa?
- Minkälaisia esteitä näet kansalaiskeskustelun syntymiselle nettiin?
- Kirjoitatko eri asioista Internetissä ja muissa tiedotusvälineissä?
- Kuinka helppoa kansalaisosallistuminen on netissä?
- Mitkä asiat helpottavat/vaikeuttavat?
- Onko Internetillä ollut merkitystä Koskenniskan prosessissa, erityisesti kansalaisvaikuttamisen osalta?

Teknisen lautakunnan edustajia, valtuutettuja, virkamiehiä: aktiivisesti mukana olleita päättäjiä:

prosessi yleisesti

- Tausta: kuka olet, mitä teet?
- Voitko kertoa omasta taustastasi?
- Miten ja mistä lähtien olet ollut mukana Koskenniska-prosessissa
- Mistä lähtien olet ollut mukana prosessissa päättäjänä?
- Kerro Koskenniskan sillan prosessista ja sen etenemisestä.
- Kerro kiistanalaisista kysymyksistä Koskenniskan tapauksessa.
- Milloin prosessin kuluessa on tapahtunut käännekohtia?
- Koskenniskan sillan rakentamiselle otettiin aikalisä: mitkä ovat olleet tärkeimpiä tekijöitä aikalisän synnylle? (tietyt tapahtumat vs. yleinen mielipide)

mielipiteiden/tiedon rakentuminen

- Missä julkista keskustelua on käyty Koskenniskan tapauksessa?
- Millaista keskustelu on ollut? Missä se on ollut vilkkainta ja milloin?
- Onko eri puolilla (esim. tiedotusvälineissä, Internetissä) käyty keskustelu toisistaan eroavaa? Miten?
- (Oletko sillan rakentamisen puolella vai sitä vastaan?)
- Oletko muuttanut mielipidettäsi prosessin kuluessa?
- Jos olet, niin miten? ja miksi?
- Oletko muuttanut perusteita mielipiteellesi prosessin kuluessa?
- Jos olet, niin miten? ja miksi?
- Miten hankit tietoa siltaan liittyen?

kansalaisten vaikuttamispyrkimykset

- Miten sillan vastustajat (tai kansalaiset) ovat pyrkineet vaikuttamaan koskenniskan tapauksessa? Mitä eri välineitä, tapoja ja keinoja kansalaiset ovat käyttäneet vaikuttamiseen? (Yhteydenotoin puhelimitse, kirjallisesti, sähköpostilla, tiedotusvälineissä?)
- Oletko tietoinen Internetissä käydystä keskustelusta?
- Mitä mieltä olet Internetissä käydystä keskustelusta?
- Käytätkö Internetiä/sähköpostia? Oletko itse osallistunut netissä käytyyn keskusteluun?
- Internetissä oli kuvasovitteita kuvitellusta sillasta, miten koit päättäjänä tällaisen kansalaisosallistumisen päätöksentekoon?

- Mältinrannan puolesta -liike teki kyselyjä päättäjille (tekninen lautakunta ja valtuutetut), mitä mieltä olet tällaisesta tavasta pyrkiä vaikuttamaan?
- Miten kyselyihin yleensä suhtauduttiin päättäjien keskuudessa?
- Oliko kyselyistä puhetta edes?

- Miten päättäjät suhtautuivat kansalaisvaikuttamiseen siltaprosessin aikana?
- Oliko päättäjien joukossa sellaisia jotka muuttivat mielipidettään prosessin kuluessa?
- Onko Internetillä ollut merkitystä koskenniskan prosessissa, erityisesti kansalaisvaikuttamisen osalta?

haastateltavat

- Ketkä ovat olleet aktiivisia Koskenniskan tapauksessa?
- Keitä minun kannattaisi haastatella, sekä sillan puolustajien että vastustajien osalta?

